

**PUBLICAȚIE SAPTĂMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

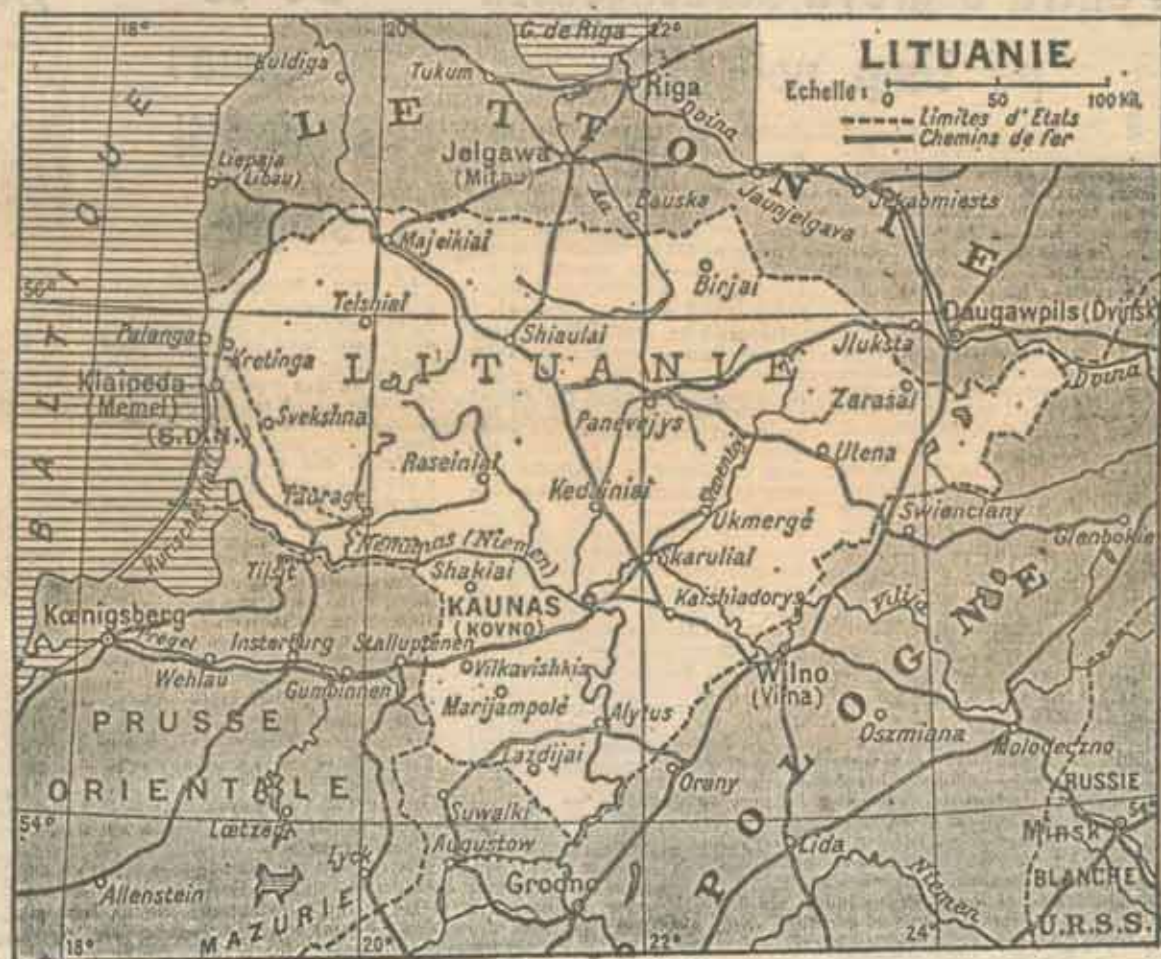
ANUL II • NR. 2 (52) • 18 IANUARIE 1991

DIN SUMAR:

MIRCEA DINESCU : Lozuri în plic • G.D.S. despre G.D.S. — o privire retrospectivă. Mărturii semnate de **MAGDA CĂRNECI**, **GABRIEL ANDREESCU**, **VICTOR BĂRSAN**, **ANDREI CORNEA**, **STELIAN TĂNASE**, **SORIN VIERU** • Citeva însemnări din istoria de un an a revistei • Cum se respectă drepturile omului în România? Grupaj alcătuit de **ANDREEA FORA** • Timișoara — recurs la morală — Semnează : **DANIEL VIGHI**, **HORAȚIU PEPINE** • „Mi se pare normală circulația între stradă și bibliotecă”. Un interviu cu **SORIN ALEXANDRESCU** • Tipologie românească. Un eseu de **IOAN MIHĂILESCU** • Alți semnatari : **ALINA MUNGIU**, **BARBU BREZIANU**, **ȘERBAN FOARȚĂ**, **BEDROS HORASANGIAN**, **MIHAI URSACHI** •

Dincolo de dezastre și catastrofe, omenirea caută elixirul tinereții veșnice, acela al căii filosofice, acela al inflăcărilor ce susține credința în folosul obștesc al efortului nostru individual, chiar dacă acesta nu pare să schimbe nimic din mecanismul lui. S-ar putea ca noi, oamenii Europei de Est, să fim în avangarda care merge pe acest drum. Siliți să alegem, a trebuit să sacrificăm unele valori altora, ceea ce este însăși esența tragediei.

CZESLAW MILOSZ,
O ALTĂ EUROPĂ

Din „Larousse”, ediția 1931

EST

Sint om din Est și nimic din tot ce poate fi mai rău și mai urit nu mi-a rămas străin.

Sint om din Est și niciodată — dar poate mai ales acum — nu am să pot ști cu precizie în ce țară, în ce oraș sau de ce neam sint. Mă aflu la Moscova sau la Belgrad, în Piața Universității din București sau la Chișinău, la Timișoara sau Vilnius? Centrul exportă iar, cu putere, „internaționalism”. Internaționalism al nimănui, al citorva, un internaționalism al scopurilor și mai ales al mijloacelor. Da, un internaționalism al violenței și al teroarei.

Evenimentele sint, toate, indiferent de poziția pe hartă, la fel. Cu mici diferențe ce nu reflectă decît adaptările ale planului general, unic, mici concesii aduse spațiului și timpului. Defazațe ce trebuie corectate, ritmurii ce trebuie conjugate.

Astfel, care ar fi diferența dintre București și Vilnius, de pildă? Ca principiu general, absolut nici una. Geografia, istoria, tradițiile, sufletul particular al oamenilor nu contează. Atita doar, că ceea ce pare a fi reușit din primul moment la București, la Vilnius trebuie recuperat. Paradoxal, s-a lucrat mai cu grijă „în afară” decît „înăuntru” (alte noțiuni cu totul și cu totul relative din punctul de vedere al centrului). De fapt, nu-

mai centrul există. Un centru lărgit cît mai mult, dacă pot spune așa. Nu există distanță, nu există diferență. Nici în spațiu, dar nici în timp. Mijloacele, oricît de odioase, de brutale, dacă s-au dovedit o dată eficiente, vor fi refolosite ori de cîte ori va fi nevoie. La București au fost „teroriști” și, la nevoie, „mineri”. La Vilnius sint pur și simplu, ca în vremea glorioaselor încercări, trupe, forțe armate. Nici o diferență. Aceoași mină schimbîndu-și mînușile. Căci se lucrează cu mînuși, dintre cele mai diverse, de ce să nu recunoaștem. Pumnul lovește în masa de oameni mai bine cînd e înmănușat. Mina trebuie ferită, cu cit e mai lungă.

Duminică, 13 ianuarie 1991. Vilnius și București, de pildă. Vilnius sau București, ce contează. Moment bine ales, cînd toată atenția lumii e concentrată asupra rău prevestitorului Golf. Președintele Iliescu se grăbește spre China paradigmatică, însoțit de ministrul apărării naționale, enigmaticul general Stănculescu. La Vilnius: ocuparea televiziunii — ca obiectiv de primă importanță, aici și acum, în Est; barajul viu de voluntari neînarmați, sacrificiul civil. Și, culmea, Comitetul Salvării Naționale, format din membri rușofoni ai partidului comunist promoscovit. Se autoproclamă guvern legitim, un fel de „emanație”. Doamne, ce lipsă de imaginație, și cîtă eficiență. Forța nu are nevoie de imaginație. Nu poți să nu îți aduci aminte de demisia precipitată a lui Șevarnadze, de dezvoltările și prevestirile lui. În București, după lăsarea întinericului, din nou, geamuri sparte și oarece sticle incendiate, cu grijă insinuate în

sufletele și mințile oamenilor de TVR. Repararea „specializată”, parcă, a crainicului Roșianu, cel mai reprezentativ, un simbol chiar. Unde sintem, de fapt? La Vilnius, în drum spre Timișoara, via București? Fenomenele au aceeași halucinantă structură, sint izomorfe cînd nu sint literal identice. Nu există distanță, nu există diferențe. Oriîncotro ai întoarce privirile, aici, în Est, te uți în oglindă. Centrul e peste tot. Circumferința, în suflete. Violenta, pe față sau deghizată, unifică Estul.

Comunismul s-a strecurat în realitatea lumii în urma a două războaie mondiale. Profund de violență, conluzie, haos și învățînd să le provoace și să le întrețină. Oare ciclul infernal se va încheia la fel cum a început, prin război civil pe fond de război mondial, prin violență generalizată?

S-ar putea (există voci competente care susțin această teză) ca tocmai încercarea de a solva imperiul sovietic să-i precipite acestuia prăbușirea, scurtînd — dar și intensificînd — agonia. Deținătorul premiului Nobel pentru pace pe anul trecut — amarnică deriziune! — se pare că nu mai deține alternativă. Orice cale, reformistă, radicală sau violent conservatoare, recuperatoare s-ar putea să ducă spre același deznodămînt.

Oricum, în Est continuă să moară oameni care au mai murit nu o dată. Urmează Chișinău, Timișoara? Sintem aceeași pretutîndeni, în Est.

BOGDAN GHIU

CINCI STUDENȚI RĂSPUND LA ÎNTREBAREA:

Ce ați fi făcut în locul lui Marian Munteanu?

• Ce strategie mai era posibilă la expirarea din 19 decembrie a ultimatumului Convenției Studenților din București? •

Marian Munteanu este un lider consacrat. Aproape un mit. Cu toate acestea, în București și în Timișoara și în Cluj și în Iași există mulți lideri, destul de talentați organizatoric și maturitate politică demnă de președintele Ligii. Mai mult, poate că în fiecare student zace un lider și acesta este unul dintre motivele pentru care studenții nu se înscriu în sindicate: nu mai suportă să le comande cineva, fiecare dintre ei vrea să fie propriul său șef. Am selectat din multe răspunsuri pe acestea patru: dacă unui cititor matur îi vor părea naive, să nu uităm că soluțiile oferite pe aici de maturi în anul 1990 nu au fost la înălțimea așteptărilor. Și dacă o victorie în imediat nu ne mai pare posibilă, maturizarea acestei generații ne va aduce cu siguranță victoria. (Alina Mungiu)

Fotografie de EMANUEL PĂRVIU

Pentru o grevă studențească pe timp nelimitat

Ce ar putea face, în această situație, studenții? Să învețe singurcios într-o societate murbundă, apăsătoare, când s-ar ivi ocazia, la solituțea emigrării, ori să continue protestul lor, nemurimând rezultatul imediat și exprimând refuzul de a se încadra într-o societate aberantă? Alegerea s-ar desfășura într-o opoziție sterilă referind preeminența componentei tehnocrate a spiritului studențesc și disidența oricui onorantă, ce ar demonstrea, că, mai înainte de orice altceva, studenții sînt oameni ce nu mai sînt dispuși să accepte compromisuri. În fața unor alternative puse în asemenea termeni, confirmarea grevei pare a fi singura atitudine posibilă. Situația de acum reclamă, prin gravitatea ei extremă, eroism, iar așa cum tinerii aceluia decembrie al renașterii noastre nu au calculat consecințele ce ar fi putut decurge din gestul lor, tot astfel studenții pot face acum abstracție de înțelepciunea unei atitudini politice moderate și apela la optimismul unor înconștient specific generației lor. Dezavantajele ce ar putea rezulta din acțiunea lor (cîteva săptămîni de studiu pierdute ori o secesiune amînată, ori, în caz extrem, chiar un an pierdut) nu reprezintă nimic în comparație cu sacrificiul tinerilor din decembrie 1989 ori cu suferințele îndurate de oamenii acestui pămînt din 1944—1945 încoace. În plus, în adoptarea unei atitudini principale și intransigente pot

cîntări greu și anii de promiscuitate morală în care tinerii, alături de toți oamenii acestui popor, au fost nevoiți să trăiască și să învețe într-o liniste cel mai iubit și al poporului. Dacă răzmerița a fost totuși momentul unei revoluții morale, adoptarea unei atitudini de indiferență civică este inadmisibilă.

Descrierea în astfel de termeni și raportată la criza morală a societății românești, acțiunea grevistă studențească poate apărea fără prea mari sorți de izbîndă. Totuși, dincolo de donquijotismul său, ea își poate dovedi eficiența în condițiile în care se va constitui într-un factor de presiune morală permanent atît asupra puterii, cît mai ales asupra societății civile, față de care poate juca rolul de catalizator. În plus, pentru a fi cît mai realist, în timpul grevei pot fi realizate anchete sociologice neguvernamentale care să la pozeze dificultățile medii sociale. În ultimă instanță, în cazul unei eventuale nerecunoașterii cronice la acțiunea studenților, sesizate pe parcursul a 5—6 săptămîni, greva ar putea fi suspendată.

Față de politica preconizată de Alianța Civică, de subminarea lentă a capitalului de încredere deținut de partidul de guvernămînt, greva studenților este o acțiune complementară iar nu antagonică. ■

ACTARIAN EMANOIL

„Marian trebuia să ia crucea în spate și taurul de coarne”

Astăzi în România există două piedici în calea unei persoane publice în a deveni om politic credibil și respectat. Prima ar fi mîșinării de zvon și propăgandă cu o experiență de patru decenii în spate. A doua, fără de care eficacitatea primei ar scădea mult, este lipsa unei lipsa cronice de discernămînt a majorității populației care prezintă reacții violente, predominant afective la orice încercare de a sparge niște tipare mentale vechi, imposibile de susținut prin argumente, ci doar prin populismul persuasiv al puterii conservatoare. Într-o astfel de atmosferă chiar mari politicieni înțepri (de-na Thatcher, Kohl, sau Havel) ar fi discreditați într-o lună. Cu atît mai rău ar merge Marian Munteanu. Deși, dacă tragem linie și adunăm, el a predicat cu înverșunare non-violență, a fost bătuț zăbotoș și fără motie, a fost închis și eliberat cu egală seninătate și lipsă de explicații serioase din partea autorităților, fără nici o garanție că așa ceva nu se va întimpla din nou ori carevîntă de acum. Acest om este contestat cu vehemență și atrage o ură inexplicabilă, viscerală din partea unei bune părți a provinciei proletariete, tot al mediocrității grosolană calomnioasă de care a avut parte. În aceste condiții, rezorva pe care el și-a împus-o în ultima vreme e o greșeală care a contribuit și ea la eşecul alianței studențimuncitorime din decembrie. După data de 19, tactica trebuia schimbată complet. Debutul putea fi chiar un vest spectaculos pe 21—22 (să ni-l amintim pe Walesa cu crucea în spate). Marian Munteanu trebuia să ia direct contactul cu muncitorii. La ei în uzine, la cluburi, fără curîntări. Prin discuții. Acum, cînd oamenii încep să simtă că noua clasă politică îi reprezintă tot atît de puțin ca cea precedentă. A dovedit-o de curînd și, liiescu la IMGB, unde o zimbît în fața unui public juvenil de puțin număr, joasă de acum zepte-opt luni. Golul creat poate fi umplut. Taurul trebuia luat de coarne: nu cred că nu se poate discuta chiar nimic cu lucrătorii gălățeni, E doar o chestiune de tact. Și Marian Munteanu are datorită să se gîndească la alegerile care vin.

IONIȚĂ SORIN

De ce au rămas studenții singuri

Nu este Marian Munteanu singurul vinovat. El este încă un mit ce trebuie întreținut. Dar dacă ar fi vrut să organizeze o GREVA ar fi putut să o facă. Nu pe termen nelimitat. Începută nu pe 11, ci pe 16, cum ar fi dorit el. I-ar fi convins, la Conferința Națională, și pe ceilalți studenți, așa cum, mai tîrziu a convins Convenția bucureșteană de oportunitatea publicării comunicatului. Ar fi stabilit două strategii. Prima ar fi mizat pe efectul de șoc al declarației deodată, pe 16, a grevei studenților naționale și a grevei sindicatelor muncitorești cu care s-ar fi luat legătura. Ecoul internațional ar fi fost mai puternic pentru că ar fi fost deja anunțate și determinate să se ia atitudine, diverse personalități politice, organizații studențești și de apărare a drepturilor omului din țară și din afară. Ar fi fost chiar timp suficient pentru a i se întinde proces domnului liiescu, aici și în străinătate, reclamații fiind sutele de mii de greviști. Strategia de lungă durată, care nu s-ar fi schimbat în datele ei esențiale nici măcar dacă greva esua ar fi presupus:

- consultarea unor psihologi, sociologi etc. în problema eficienței comunității,
 - organizarea unor întâlniri studenți-muncitori în care să se discute rezolvarea unor probleme social-politice și să se vizioneze cauzele cu evenimentele ultimului an (accentuîndu-se pe perioada 16—25 decembrie 1989 și pe solidaritatea dintre muncitorii și studenții Timișoarei), crearea unor comisi comune studenți-muncitori după modelul celor care se ocupă în Germania de activitatea STASI;
 - înființarea unor centre de stimulare a creativității, a voinței, a inteligenței politice și sociale, precum și a centrelor de studare și prelucrare a datelor (informații și mai ales idei)
 - constituirea unui fond de documentare referitor la mișcarea anticomunistă din celelalte țări est-europene și la metodele de maximă eficiență folosite pentru înlăturarea efecțiilor
 - inițierea unor cursuri de tehnică a dialogului, a negocierii și de prezentare a noțiunilor elementare pe care trebuie să le cunoască un diplomat;
 - testarea periodică a opiniei publice pentru a evalua exact situația existentă și cea viitoare.
- În acest fel, poate că momentul 19 decembrie ora 16, nu ar mai fi fost atît de important, iar greva ar fi fost primul pas pe care muncitorii și studenții l-ar fi făcut împreună către o societate civilă. ■

EUGENIA COJOCARIU

„Aș fi fluierat a pagubă”

Mi-as fi însăpîntat chimarul în jurul mijlocului. L-as fi strîns ceva mai mult să-mi evidențieze torsul. Mi-as fi ajustat puțin barba, treci patru toarțoțe sub bărbie. Mi-as parfuma-o. Așa. Și-as fi trecut de cîteva ori mina prin păr, să mi-l aranjez. Acu' m-as prîvi chitile, de la distanță în oglinda mare din hol. Aș mai fi strîns ceva la chimar să-mi pară umerii mai lați. Perfect. M-as găsi tut. I-as fi spus soției să nu m-astepte cu masa, mă duc p'afară, mă-ntorc p'ă sară, pa, pa, inimioară. Aș fi luat metroul pînă la Universitate. Și-as fi fluierat a pagubă prin Piața goală. ■

CĂTĂLIN POPESCU

„M-aș fi dus acasă, în vacanță”

N-as fi stat cu brațele încrucișate. M-aș fi dus deci, firesc, acasă, în vacanță. În munții mei frumoși. În Busteniul meu letargic. Care somnoază de atîta liniște. Stațiune balneo-climaterică, nu?! Pentru nervii dumbeavoastră chinuți, domnilor. Pentru tenul dumbeavoastră cam palid, doamnelor. Busteniul cu aerul lui stenic, puternic ionizat, ozonat, purificat, sah și mat, vă ată la dispoziție. Aici găsiți liniștea atît de invocată. Aici unde nu vezi un ziar cu lunie. Dacă întreci la poartă de „22”, caserita îți răspunde contrariu că sîntem deja în 28! Dar mai lasă-le pierzaniei de ziare. Nouă ne-ajunge televizorul. Iar acesta — ohoo! — pe toate gardurile în Busteni. Prin toate cafe-barurile private ele ne informează constincios, singurcios, insidios, jos, jos, jos. La ora actualității e buluc, patronii exultă. Ati auzit că regele a vrut s-arunce Piteștiul în aer? Că mine o să ningă? Că studenții nu mai vor să învețe? Că pe Caraiman, Crucea e aprinsă toată noaptea, o ferie, tun! Că englezii au închiriat toate schiturile din Busteni. Astia o să ne cumpere cu totul. Că ce bine e aici, atîta liniște, nu balamucul din București. Mai luăm una mică?

N-as fi stat cu brațele încrucișate. Le-as fi atîrnat neputincios pe lângă corp, balastindu-le deznădăjduit. ■

MARIAN MUNTEANU

(Notă explicativă: se înțelege că ambele texte aparțin lui Cătălin Popescu)

„Ultimatumul” de la București

Așa-zisul „ultimatum” din 19 decembrie dat de Convenția studențimuncitorie bucureșteană muncitorilor a fost recepțiat contradictoriu la cel puțin trei nivele: sindicatele muncitorești au perceput o nuanță radicală, ce a ofuscă și a provocat riposte (edificatoarea discuție cu reprezentanții Federației Cons-Energ, care prevedeau scindarea sindicacelor și reclamau inexistența unui dialog prealabil „odiosului” ultimatum). Reacția masivă a fost stupefarea celor mai mulți dintre „conciștenii” noștri, care n-au înțeles nici „de ce greva generală”, nici „de ce din nou studenții”, nici „de ce 19 decembrie la ora 16”. Studenții — marea masă, nu reprezentanții în Convenție — ostilind între idealism și radicalism — au văzut data de 19 ca un prag al „opțiunilor definitive”, care trebuia trecut pînă la comemorarea din 21 decembrie, așteptînd (ne)hotărîrea de solidarizare și ca avanpremieră reacției studențelor în cazul repetării agresiunii și crimei din lunie.

Iar vina acestei nerecepțiuni nu o poartă doar sindicatele. Pentru că anul de mîncună care a trecut trebuie și el inclus în preconizatul proces al comunismului.

Ce-ar rămîne pentru moment de făcut pentru ca gesturile fundamentale ale organizațiilor studențesti să nu rămîină la nesfîrșit fără răspuns? Poate ar fi eficient — acum, cînd în dezastrel general sînt vehiculate varii modele occidentale — modelul studentesc cehoslovac, despre care lmi vorbea în vară o studentă din Praga. Și chiar dacă atunci am ris de ingenuitatea ei și mi-am amintit de o colegă trimisă de la Viena unde ceruse azil politic, în Valea Jiului să obțină declarații de la „minerul cu pricina”, după acest 19 mă gîndesc că în locul liderului studenților ar organiza așa-zisa „hartă cehă”. Ce înseamnă aceasta? Tara întregă împărțită în zone adiacente centrelor universitare, cîte un comitet în fiecare centru, care ar organiza întâlniri cu muncitorii, le-ar arăta măcar una din zecile de case filmate în zilele Pieței Universității și mai ales ar încerca să înțeleagă motivul real pentru care muncitorii tac și așteaptă. Pentru că atunci cînd studenții vor înțelege de ce această falie artificială este posibilă, așteptarea și singurătatea lor de azi vor fi depășite. ■

SIMONA SORA

MIRCEA DINESCU

Lozuri în plic

D'ALE TELEVIZIUNII

Instituția de bine numită televiziune pare în continuare destul de glumeață fiindcă văd că n-a renunțat la bancul ei preferat de la miezul nopții de-a ne ura cu o voce galeșă „noaptea bună” pentru ca peste câteva secunde să ne zgâlție amenințător cu „Deșteaptă-te române”. Dacă nu-i un banc înseamnă că TVRL e vîndută la unguri, fiindcă nu înțeleg de ce noi să ne deșteptăm la 1 noaptea și naționalitățile conlocuitoare să doarmă liniștite. Să-i trezească și pă ei. Ce, n-am dreptate, coane Ceonța ?!

SEMNE BUNE ANUL ARE

Pe vremea răposatului nu am avut decît un singur revoluționar de profesie, lată că ne blagoslovi Cel de sus și altoind istoria pe meseria de bișnițar semănă în stînga și în dreapta o droaie de noi DOCTORI DOCENȚI ÎN REVOLUȚIE, de umplu hambarele parlamentului și senatului cit și galantarele opoziției. Fă, Doamne, să plouă cu evenimente, să avem la anu' o recoltă și mai bogată !

OPERAȚIA SECOLULUI

E adevărat că la sfîrșitul lui '90, domnul Iliescu, printr-o simplă pupătură a executat operația secolului : i-a relipit pe frații siamezi, senatorul loșca și martirul Dincă, pe care chirurgul Chițac îi despărțise mai în primăvară.

Țin-te bine, opoziție, fiindcă altfel riști să cazi sub o rafală de pupături în brațele păroase ale guvernului !

DESPRE GARDEROBA DE IARNĂ

La sărbătorile de iarnă și de Anul Nou jurnaliștii români, printr-un reflex condiționat, au scos numere speciale dedicate lui Iliescu. Inconștient se lucrează la un nou cult al personalității în sens invers. Teamă imi e că paltonul de injurători cu care e îmbrăcat președintele e mult prea gros pentru fragila sa făptură politică.

Intre „Cămașa lui Christos” și „Paltonul lui Iliescu” mai rămîne să ies și eu în față cu pulovărul ăla pe care mi l-am tocit în vechiul parlament, ca să fie garderoba completă.

SCRISOARE DE DRAGOSTE (strict autentică)

„Domnule Dinescu sa făcut o mare greșeală enorm, de mare cînd ai fost ales în funcția în care ești. Locul tău este la Căminul de HANTEPACA-ȚI.

Un nebun, un zăpăcit, un INCULT, care nu știe să vorbească, dar știe să birfiască să facă intrigă dușmănie răutăți, în toate domeniile.

Dragă Mircea îți place foarte mult să hulești pe toți studenții partidul guvern pe toți oamenii de mare valoare, tu un timpit un incult te rugăm foarte mult să-ți scimbi tocul de muncă care ți se potrivește mai bine.

un grup de studenți din P.N.L.”

TIPOLOGIA ROMÂNEASCĂ

Am decăzut din vina altora

- calitatea socială și morală a românilor ● românii : cei mai buni dintre cei mai buni ? ● acumularea defectelor vechi și apariția unor noi defecte ● biserica ortodoxă : creștinism, elemente precreeștine și folclor ● educația intru minciună ● timpul liber al muncii ●

Nu toate adevărurile sînt plăcute ; unele sînt chiar foarte neplăcute. Pentru a nu fi deranjați în echilibrul nostru psihic, ignorăm ceea ce nu ne place, nu ne convine. Iar dacă unii îndrăznesc să rostească ceva ce știrbește frumoasa imagine pe care o avem despre noi înșine, nu-i luăm în seamă, îi facem să tacă. Cînd adevărurile neplăcute se referă nu la un individ, ci la un grup social sau chiar la societate în întregul ei, atunci intervin mecanisme de sancționare mult mai dure. Indrăzneții sînt considerați nebuni, rău voitori, puși în slujba unor interese străine sau chiar trădători de țară. Pedapsa este pe măsura acuzației și urmărește întotdeauna suprimarea posibilităților de exprimare.

■ Nu este nevoie să lauzi ceea ce este evident

Afirmatiile ce urmează fac parte din categoria adevărilor foarte neplăcute care privesc nu o persoană, nu un partid politic ci însăși calitatea socială și morală a poporului român. Aceste afirmații vor provoca desigur multe alergii, dar nerostindu-le ne-am complăce într-o dulce autoiluzionare foarte păgubitoare pentru țara noastră. Nu este nicidcum vorba de o defălmare, ci de o încercare de îndreptare a ceea ce avem rău în noi.

Discursurile politice din ultimile decenii au arătat fără oprire că avem un popor minunat, păstrător al celor mai mari valori ale umanității. Încercarea de afirmare a prestigiului național a degenerat într-un sovinișm politic agresiv care situa pe români deasupra tuturor popoarelor lumii. Cu cît elogiile sînt mai frecvente, mai insistente și mai grandioase, cu atît devin mai suspecte. În general, nu este nevoie să lauzi ceea ce este evident.

Mecanismul propagandistic este foarte simplu : românii, în marea lor majoritate, sînt plini de calități ; manifestările reprobabile care se mai petrec sporadic în societatea românească sînt cauzate fie de mentalități vechi, retrograde, fie de influența străine.

Dintr-un „Jurnal politicoș”

30 decembrie 1990. — În aceeași cameră în care, copil bolnav de scarlatină, primeam, de la bunica mea în lacrimi, vestea abdicării lui Mihai, o priveam, deunăzi, pe aceea a întoarcerii monarhului în țară. Nici ora serii nu era, erod, alta. Coincidență de natură a mă emoționa adînc ; cu-atît mai mult, cu cît eu însumi, de vreo treizeci de ani încoace, revin arareori acasă, în vechea-mi casă, părintească din așezarea danubiană prin care Principele Carol, străbunul lui Mihai I, intra în vîltoarea-1 patrie. Prezentat publicului larg, printre colinzi și stiri festive, ca infractor de drept comun, ca, pasămite, frontierist, — în jurul ultimului Rege al României infelice se urzea însă, grație tocmal secvențelor televizate în panică și gîlbît, o aură contrară celei trebuitoare cîrmuirii prozaice și comuși, încît impresia eventuală de românesc și aventură se aureola, acum, romantic, nobil, temerar, intempestivul gest regal reamintind uitate geste. Astfel făcîndu-se că, ziua următoare, după eșecul vizitei regestei, se și reluă uzatul glăgăr al asa-zisel acoganțe a prinților de Hohenzollern față cu biata noastră țară, pe care au disprețuit-o dintotdeauna și mereu ! (Iarab n-am cită aroganță găsește sumbrul porte-parole al stăpînirii ofuscate în vișinskiarul pumn în masă, în masa regelui, desigur, ca și în masa României, — pumn ce avea să se soldeze cu un malefic cabinet, pe jumătate omonim cu cabinetul Petre Roman, ce va fi fost chiar începutul sfîrșitului regalității.) Apoi, fu rîndul unor glasuri parlamentare sfertodocte, grandilocvente dar rugoase, să forțeze regalitatea, într-un amestec incredibil al cîinței afaceri Skoda cu jalea de la Turcucaia, al rapturilor roșu-brune din iunie-august '40 (puse pe seama, și acestea, a inocentului Mihai) cu lauda lui Antonescu (în dauna aceluiași, — care, altminteri cestuialt, e încă viu și în putere fi). Un deputat mai fîroșos se pricepu să pună, n fine, un teoretic punct pe „1” : regalitatea nu mai ține ; ea este un anacronism. — Domniei sale, textul ce urmează :

Mai anacronică decît regalitatea e, as-

lăzi, hăituirea unui rege à la manière de William Shakespeare : în crucea nopții, pe coclauri.

(În paranteză fie spus : înseși frumoasele „modele”, dragi, prin aprilie, diul Iliescu, cel scandinav și cel nipon, includ, în țesătura lor, un perdurabil fir monarhic.)

Mai anacronică — discreditarea, astăzi, a unui rege în exil (întors, de sărbători, acasă), și a regalității înseși, conform unui scenariu (lefin, dar eficace) bolșevic.

(În paranteză fie spus : anacronismul monarhic e unul, totuși, relativ ; pe cînd acela, preistoric, al practicilor bolșevice e, vai, anacronismul însuși.)

Mai anacronică decît (în mintea unora, picioasă) o monarhie constituțională e încălcarea unor drepturi umane și cetățenești, — a alor unui gentilom și cetățean român, în speță.

(În paranteză fie spus : delictul de lez-majestate, poate că-i, astăzi, unul desuet ; crîma de lezumanitate, în schimb, nu știu să se prescrie.)

Mai anacronică decît o monarhie, o monarhie constituțională, e o republică al cărei șef domnește fără constituție, — fără o Magna Charta, deci, în care propriile prerogative să fie bine definite : să fie de-finite, baremi, cit și acelea, nu p'ea mari, ale oricărui suveran de astăzi, constituțional.

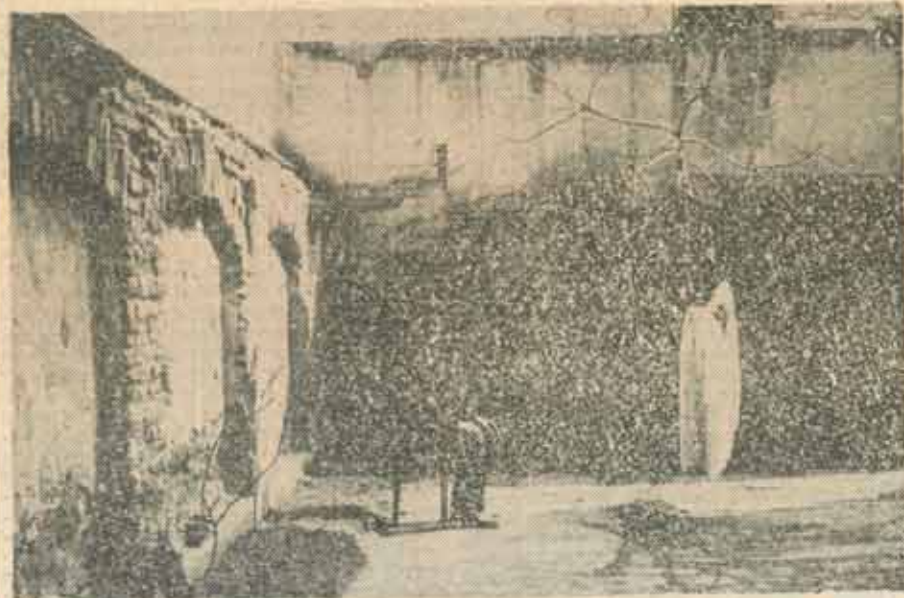
(În paranteză fie spus : un singur suzet, un fonem, disjunge ceea ce, altminteri, nu e decît egalitate : regalitatea de legalitate.)

Mai anacronică decît o monarhie, o monarhie constituțională, regim pe care zece state din vestul Europei (noastre ?) nu-l găsec, totuși, anacronic, e reacționara, azi, idee condescendent-paternalistă a „despătuțului luminat”.

(În paranteză fie spus : cred că monarhiilor din casa de Hohenzollern-Sigmaringen nu li s-a zis, la Cetrocen, nimicînd : Luminația-Voastră.)

Mai anacronică, în rest, decît orice regalitate e barbaria es atare.

ȘERBAN FOARȚA

Fotografie de MIHAI OROVEANU

În orice caz, omul nou, educat de partid, va fi deasupra tuturor păcatelor ; va fi un inger comunist.

Afirmatiile de acest tip erau în același timp false și cel puțin jenante din punct de vedere al relațiilor internaționale. Proclamîndu-se superioritatea morală a românilor și faptul că majoritatea rezelor noastre vin din afară, erau denigrate astfel alte popoare și alte societăți. Respingînd aberațiile vechii propagande naționaliste, este în interesul nostru să recunoaștem că românii nu sînt nici mai buni, nici mai răi decît alte popoare din Europa. Fiecare popor are calitățile și defectele sale. În ultimile decenii s-a vorbit numai despre calitățile noastre și defectele altora. Pentru a realiza un anumit echilibru, ar trebui să procedăm puțin și invers.

■ Idealizarea satului arhaic

Există desigur numeroase explicații ale tarelor morale și sociale ale poporului român. Cea mai comodă și mai ușor de acceptat este de ordin istoric. Românii au trăit multe veacuri la răscrucea rezelor. Tot ce Balcanii au avut mai rău s-a scurs la noi și ne-a corupt. Aventurieri și străini netrebncii s-au împămîntenit la noi și ne-au erodat valorile. O asemenea explicație conține o parte de adevăr, dar numai o parte. Istoricii de prestigiu, animați de un patriotism lăudabil, au exagerat mult rolul influențelor străine. Aceste afirmații ignoră complet rolul elementelor interne și pornesc de la o supoziție mai mult decît discutabilă : decăderea treptată dintr-o stare originară caracterizată printr-o mare puritate morală, armonie socială și dreptăți credință. Un amestec de rousseauism și de concepții veterotestamentare.

Modelul de referință a devenit satul arhaic românesc cărui i-au fost închinat elogiile celebre. Cel care au procedat astfel aveau parțial dreptate. Comparativ cu mahalaua urbană (de fapt aproape tot orașul era o mahalala), satul dispunea de superioritate morală și socială. Pornindu-se de aici, prin exagerări bine in-

IOAN MIHĂILESCU

(Continuare în pag. 7)

DREPTURILE OMULUI ÎN ROMÂNIA

Cum îi protejează F.S.N.-ul pe torționari

Oficial, în Tîrgu Mureș sînt 20 de morți în revoluție, dar numărul răniților este de ordinul zecilor, în special al celor stîlciți în bătaie în noaptea de 21 decembrie la sediul miliției. Mulți nici acum nu și revin încă din șocul suferit. Este și g'eu. Mai ales cînd au „plăceră” de a se întîlni cu vreunul dintre cei care i-au schidat sau le-au scos dinții din gură. Cum poate ulita dl. Izbo Carol (profesor universitar) faptul că a fost arestat din propria casă și dus în pijama la miliție, unde a fost bătut pînă la inconștiență? Sau dl. Axtales József, că împușcat fiind în picior a fost ciomăgit de scutieri și miștii, rămînînd pînă astăzi cu grave traumatisme. Ce s-a petrecut în acea noapte la sediul Miliției Mureș, întrece probabil cu mult și cea mai diabolică imaginație. „Pe 21 decembrie dimineața, cînd am intrat în Miliție împreună cu vreo 600 de oameni, pereții culoarului erau plini de urme înșingurate de miștii” (dl. Caszar Zoltán Wilhem — președintele Asociației „21 Decembrie”).

Acci torționari sînt liberi, ocupă aceleași posturi, rîd în naz fostelor victime, acoperiți fiind de chiar actuala putere. Una dintre primele măsuri luate de către F.S.N. a fost emiterea unui decret care să-i facă scapiți pe criminalii din zilele revoluției. Prevăzătoare această emanație! Iată ce răspuns a primit din partea procuraturii dl. Florea Dan Vasile la reclamația făcută împotriva celor care i-au ciomăgit în noaptea de 21 decembrie. „Prin adresa nr. 56/P/90 din 09.10.1990 Procuratura Militară din județul Mureș comunică d-lui Florea Dan Vasile, domiciliat în B-dul Pandurilor nr. 13, Tg. Mureș următoarele: Vă facem cunoscut că prin rezoluția din 9 octombrie 1990 a acestei unități de procuratură militară în baza art. 223, alin. 6, art. 10, litera x din codul de procedură penală, în cauza în care au fost arestați unii lucrători de poliție pentru fapte de violență comise în data de 21 decembrie 1990, împotriva dvs. S-a reținut că infracțiunea de purtare abuzivă a fost amnistiată conform art. 2 din Decretul 3/1990 al Consiliului Frontului Salvării Naționale. Semnat procuror col. Clodă”. Scurt și eficient!

Procuratura mină în mină cu criminalii

Smulți este un sat oarecare din județul Galați, cu oameni obișnuiți, împovărați de griji și necazuri. Invățați să muncească din greu la C.A.P., să-și vadă copiii plecînd la oraș, să se lupte cu noroaițele la vreme de ploaie și să bea seara cite un pahărel la Bufet. Un sat „liniștit”, prin care revoluția a trecut ca o doamnă gătită de duminică, lăsînd în urmă o cărare tulburare în rîndul tinerilor și al mărșilor locale care și-au văzut amenințate scaunele și avântajele. Lupta pentru rutere, pămînt și niscaiva drepturi s-a dat fie pe față în ședințe (cum a fost cea în care fostul președinte, Patrichie Iftimie,

a spus „decî sînteți de acord să mă alegeți tot pe mine”) fie pe ascuns, prin amenințări „te omor, cum am mai omorit și pe alții” (același președinte către Bucur Neculai care a cerut o sfoară de vie). În rest... liniște.

Nu mai că într-o seară (10 februarie 1990) este ucis un om, Dănilă Fotache, de 46 de ani, tată a doi copii. Se duce să bea ca tot omul o țarie la Bufet cu gîndul de a-i țea în drum fluul ce se afla la o ședință a tineretului din localitate, fiindu-i teamă ca acesta să nu fie agresat. Pleacă însă spre casă, însoțit de un prieten (Iftode Vasile) de care se despărte pe drum. De aici încolo începe misterul. Fiul pleacă de la ședință, se întîlnește pe drum cu Maftei Fănică și Tăchel Buruiană care îi spun că se duc la Zootehnie (unde n-au ajuns). Sosit acasă nu observă nimic suspect. După 10 minute leze afară împreună cu mama sa și își găsește tatăl mort.

Dănilă Fotache zace cu fața în jos pe dalele de beton ale aleii din curte, are numeroase leziuni pe față și fractură la baza craniană. Dus la spitalul județului Galați în comă, moare după cîteva ore.

În continuare intervine mașina de făcut dreptate a Justiției. Din cercetările la fața locului, procuratura ajunge la concluzia că dl. Dănilă s-a accidentat singur căzînd în curte și lovindu-se de dalele de beton. Sînt neglijate absolut toate datele care arătau clar că este vorba despre o crimă. Pe dala de beton nu sînt decît vâzi urme de sînge, victima are fractură la baza cranului, probabil în urma unei loviturii cu un obiect dur, este plin de sînge pînă în țeame, dovedă că a fost cărat pe picioare dintr-un alt loc (altfel cum ajungea sîngele acolo?). Pe prisa casei sînt găsiți bolovanii iar din gard lînsesc două scînduri... Procurorul Crăciun de la Procuratura județului Galați clasează dosarul nr. 83/P în 10 martie 1990 și pune următoarea rezoluție: „moartea nu este urmare a acțiunii sau inacțiunii unei persoane, ea se datorează loviturii cu un plan dur...”. Pe 2 august, familia primește același răspuns: „soluția este temeinică și legală, neexistînd nici un dubiu asupra cauzei morții”. Cîtă siguranță! Justiție, cu o mină la ochi și cu coală pe balanta dreptății nu vrea să țină seama nici de cele mai elementare probe. Nici de faptul că dl. Costică Carp îl declară sotie defunctului că el l-a omorit pe acesta, împreună fiind cu Maftei Fănică, Tăchel Buruiană (cel doi care mintiseră că au fost la Zootehnie în timpul săvîrșirii crimei), Săndel Anghel și Turturică Dinu, puși de președintele Patrichie Iftimie. Drept este că numitul Costică Carp era cam „afumat” cînd a făcut această măturie, dar care oricum trebuia cercetată.

Procuratura Generală din București trimite spre rezolvare cazul prin adresa nr. 50433/8901/90 din 20-07-90 către Procuratura din Galați, unde ajunge pe mina aceluiași procuror Crăciun. Nu știu ce interese îl împing pe dl. procuror Crăciun să-și caute statutul profesional în picioare. Precedente care ar putea constitui eventuale explicații există. Tot dinul s-a ocnat și de dosarul sotiei președintelui Patrichie (făcîndu-l instigator la crimă), acuzată de vinzare ilegală de porci și scoasă basma curată. Oare faptul că președintele are obiceiul să amenințe cu moartea cînd este la anaghie să-l fi impresionat în așa măsură pe omul legii sau „corb la corb nu-și scoate ochii”? Oricum familia așteaptă să se facă dreptate.

Nu mai sper nimic...

„După revoluție, am zis că de acum gata, putem trăi și noi cu toți oamenii, putem să ne bucurăm de tinerețe, putem să ne creștem copiii în alte condiții”, îmi spune d-na Adina Călin. „Am sperat atîta, am fost ca nebunii în zilele acelea. Acum nu mai sper și nu mai cred în nimic. Nu-mi doresc decît să pot pleca și eu... și ca Securitatea să mă lase odată în pace!” Nu este prima oară cînd aud oameni care vor să emigreze, plîngîndu-se că scumpii noștri „băieți” reformați la S.R.I., își fac treaba mai abilit ca înainte. Și au ce au mai ales cu cei care au luptat împotriva dictaturii alți înainte de revoluție, cit și după.

Domnul Călin Silviu (subinginer) a fost arestat în timpul evenimentelor din 1987 de la Brașov și probabil i s-a dat drumul (după o bătaie în toată legea) a doua zi numai pe considerentul că era bucureștean și se afla în delegație. Cîncea a ținut minte însă... În noaptea de 21 decembrie a scăpat de la moarte numai din pură întâmplare. La deschiderea focului, fata lingă care se afla în acel moment a fost împușcată. A cărat-o împreună cu prietenul său, Chera Aurelian, la spitalul Colțea. Din păcate era moartă.

„Era să fie ucis degeaba, îmi povestește soția sa. Noi ne-am lămurit încă din ianuarie încotro se îndreptau lucrurile, dar am sperat mereu. Ne duceam la toate mișturile, ne indemnăm prietenii și rudele să iasă în stradă să protesteze.” Pe 23 august în ambuscada de la Universitate, amîndoi sînt bătuți de scutieri, în special d-na Adina Călin, care ajunge acasă plină de sînge. A doua zi, niște „oameni de bine” înalți și voinici îi agresează în plină stradă, în timp ce se aflau și cu copilul. „Nu vă înșitii, bă, lezonari nenorociți!” Dl. Călin Silviu s-a liniștit, adică a înțeles că nu-i mai rămîne nimic de făcut, ba mai mult, că-și riscă viața dacă mai rămîne în țară. Pleacă deci în Italia. Soția rămîne. „Îmi venea greu să mă despărț de părinți, de prietenii, nu știu dacă mă înțelegeți.” Ba bine că nu! „Silviu urma să se întoarcă...”

Cu ocazia unei „întrevederi” absolut întâmplătoare (trecea ca simplu pieton pe la Universitate) cu vajnicii apărători ai ordinii publice ce își fac rondul seara prin zonă, îi sînt administrate cîteva bastoane zdravene pe spate. Un civil ce „supraveghea” operația îi șoptește confidențial „și să nu uita că bratul revoluției este lung”. Ce melodie cunoscută! Mă întreb doar dacă bratul revoluției nu se confundă (din cauza întunericului, bineînțeles) cu cel la fel de lung al Securității? ■

Feseneul de sub sutană

Din nefericire pentru noi, românii, biserica ortodoxă nu a constituit sprijinul moral și spiritual al de necesar în timpul dictaturii, ba mai mult, unii slujitori ai Domnului au făcut chiar pact cu diavolul roșu, purtînd discret sub sutană stiele mai mari sau mai mici. Nu știu dacă după revoluție acei preoți și-au smuls dezgustați

gradele și au făcut penitență (sper pentru ei să fie așa) dar știu cum alții s-au găbit să se pună în slujba noii puteri și să tragă de sforile aceluiași clopote pentru a urca pe scara ierarhică.

Că un preot devine lider F.S.N., nu este poate atît de surprinzător, dar ca în vînturile concepțiilor sale politice și cu mijloace de „tristă amintire” să înceapă o campanie de calomniere împotriva unui coleg de breaslă, om de mare probitate morală (poate tocmai de aceea) dedicat misiunii sale, luptător împotriva acțiunilor de demolare a bisericilor și ziditor de altele noi, este cel puțin revoltător.

Episcopul de Alba Iulia, dl. Emilian Bîrdăș este acuzat nici mai mult nici mai puțin că a fost terorist și că a tras cu mitraliera în oameni în înțelegere cu Securitatea. Hăspînditorul acestor calomnii, dl. vicar Urda Ștefan (cărui n-am vrea să-l aducem aminte de anumite „isprăvi”, doveditoare ale ținutei sale morale) mobilizează preoții din județe și sub presiune îl obligă pe dl. Emilian Bîrdăș să demisioneze. Scopul? Instalarea în jilțul rămas liber al banului său prieten, preotul Ioan Andreicuț, care utind de preceptele creștine, pune umărul la distrugerea d-lui Bîrdăș, ce fusese chiar făcătorul său de bine. Din păcate, binele nu este răspîdit întotdeauna cu bine, mai ales atunci cînd intervin interesele materiale. Pentru că episcopul de Alba Iulia i-a făcut un mare bine d-lui Ioan Andreicuț: l-a susținut cu recomandarea sa în luarea examenului de doctorat, pe care îl picase deja de două ori.

Așa se întîmplă cînd politica fesene își dă mina cu lipsa de recunoștință și cu neapăsarea celor în drept să restabilească adevărul. ■

Grupaj realizat de
ANDREEA PORA

Afiș al organizației
Amnesty International

Domnule redactor șef,

Subsemnatul Arvatu Gheorghe, din Cealova str. Aleca Tîrgului nr. 24, supraviețuitor al lăcășilor de prizonieri din cel de-al doilea război mondial și luptător anticomunist, unde peste 30 de ani am înfruntat acest regim prin cele 425 de apeluri de salvare națională, memoriile, scrisorile deschise și un număr de 30 de telegrame, astăzi, în disperare am ajuns să bat pe la toate ușile ministeriale pentru a mi se acorda un drept cuvenit și în zadar... nimeni n-aude, n-a vede.

Și iată despre ce este vorba: La data de 17 mai a.e. fiul meu și soția sa, anume: Arvatu Silviu și Geta, în vîrstă de 35 și respectiv 34 de ani, după marea revoluție din decembrie 1989, cînd într-un lures de bucurie, întreaga suflare românească, eliberată de sub tirania comunistă, a asaltat granițele occidentale, au pornit și ei să cunoască una din țările capitaliste — Iugoslavia. Din păcate însă, în timp ce călătoreau cu autoturismul lor Olcit Nr. 5-DJ-1289 prin această țară, în localitatea numită Kraljova/KUCEVO, au fost accidentați mortal de către un autobuz de călători din țara respectivă.

Anunțați fiind de către poliția română a vămii Turnu Severin, întregii familii ne-am prezentat imediat cu cu o mașină închiriată de la ACR Doll, în ea avînd cele două cosciure. Nu cînt să detaliez situația dramatică prin care am trecut în acele zile, la ridicarea mortilor de la Spitalul ŽELEZNIK intruct este o adevărată tragedie, dar... ignoranța,

indiferența, specula la sînge etc., etc., toate acestea au făcut ca în cele 5 zile cit au durat tratativele pentru ridicarea lor, să naveta de la spital la Ambasada Română și invers, a făcut ca morții să intre în putrefacție.

Dar, ce este și mai dureros, este faptul că, înseși organele noastre românești, respectiv Ambasada Română din Belgrad, s-au purtat cît se poate de urît cu noi, făcîndu-ne o serie de greutăți, în sensul că: pînă să ne dea un împrumut de bani (cu angajament de plată pentru 30 zile), pentru a achita cosciurele (4 bucăți) — ale noastre fiind refuzate, precum și celelalte cheltuieli impuse de împrejurări, a trebuit să așteptăm în fața Ambasadei Române două zile și două nopți, dormînd pe trotuarele străzii.

Cu această ocazie am rugat consilierul ambasadei, lăsînd în același timp și un memoriu scris, prin care am arătat întreaga situație a cazului în speță, rugînd să fim ajutați în sensul de a se interveni pe lîngă organele de anchetă penală din localitatea respectivă (întrucît pe noi nu ne-a băgat nimeni în seamă) ca acest accident de pe urma cărui au rămas doi copii orfan de părinți și amîndoi minori (unul de 9 luni iar altul de 10 ani) să fie judecați la unu din tribunalele acestei țări, la care să fim și noi, familia, invitați pentru a lua parte la proces.

Am solicitat acest lucru, întrucît

pe baza unor mărturii ale unor vecini, precum și din cele constatate de noi la fața locului, am ajuns la concluzia că autorul vinovat al acestui accident este soferul autobuzului din țara respectivă.

De asemenea am arătat atît verbal cît și în scris prin acest memoriu, că autoturismul lor accidentat, a rămas la locul accidentului, rugînd să fim ajutați să-i ducem în țară, adică: pînă la granița română să fie adus de către autoritățile iugoslave, iar de aici de către cele românești, arătînd că subsemnatul sînt pensionar cu o pensie destul de modestă și nu mai am alți bani decît cei pe care i-am cheltuit cu aducerea copiilor în țară.

De la depunerea acestui memoriu au trecut șase luni de zile și de la Ambasada Română nu am primit nici un fel de răspuns. Indignat de acest fapt, la data de 26 august 1990, am adresat un nou memoriu, de data aceasta la Ministerul Afacerilor Externe al României, expediat cu recomandată nr. 2688 și cu AR de primire, confirmat pe 29 august prin care am arătat la fel, situația în mod detaliat, rugînd ministrul să intervină pe lîngă Ambasada Română de la Belgrad, să fim ajutați la aducerea mașinii în țară, și pentru a se interveni pe lîngă autoritățile organelor penale) ca procesul să aibă loc cît mai curînd, la care să fim și noi — familia, citați la proces...

La fel, cum nu mi-a răspuns o lotă

Ambasada Română de la Belgrad, nici Ministerul nu mi-a răspuns.

La data de 12 octombrie 1990, vîzînd starea aceasta de ignoranță și totală indiferență, subsemnatul, m-am dus pentru a doua oară personal la Ministerul Afacerilor Externe, la București, dar... cu regret trebuie să spun să audă întreaga țară de modul cum se respectă drepturile omului în țara noastră: memoriul nu s-a mai găsit, desi am arătat ministrului AR-ului confirmat de ei.

În sfîrșit, îndrumat de un funcționar din cadrul acestui minister, m-am prezentat după o jumătate de zi de căuțări prin București, la Direcția Consulară, unde la fel am prezentat situația în speță; mi s-a promis — dar numai promisiuni din cele comuniste — că se va lua legătura cu Ambasada Română de la Belgrad și voi primi răspunsul acasă.

Nici pînă astăzi nu am primit... răspunsul promis. Acum vă las pe dumneavoastră să concluzionați asupra acestui caz, care așa cum v-am descris în cîteva linii generale, este un caz care face parte din așa-zisele „drepturi ale omului”, dar... cred că nu din cele din România, poate din alte țări cu adevărat civilizate și democratice, dar și aceasta nu din cea „originară” ci democrație adevărată, bazată pe adevăr, dreptate și, mai presus de toate, „cu suflet creștinesc”.

Vă mulțumesc.

ARVATU GHEORGHE

LOCURI PE CARE LE OCOLIM

Pină la Comunitatea Europeană, să-i ajutăm noi!

De Crăciun, orfanii absolvenți se întorc la cămin

La casa de copii scolari din Agirbiciu (județul Sibiu), din 58 de copii, numai 3 sînt orfanii de ambii părinți. Problemele sociale deosebite, infirmitatea unuia dintre părinți sau, în unele cazuri, lipsa lui, combinate cu un surdul de copil în buna tradiție a familiilor africane (Africa e cu noi!) motivează această stare de fapt. Infirmități în 1953 în localul fostei primărie, casa de copii dispune, în momentul de față, de spații de cazare și masă, sălățor, club, terenuri de joacă. În încălț se află o croitorie și un cabinet medical care servesc exclusiv căminul. Asistența medicală este asigurată de două cadre medicale, zilnic, prin rotație. De două ori pe săptămână, medicul comunei acordă aici consultații. În general, copiii sînt sănătoși și rezistenți, dar, dacă pățesc ceva, vin ei singuri la cabinet pentru o pilulă, un pansament și o vorbă bună. Cele mai banale „boli grave” sînt fracturile. La anti-poză, cele mai puțin banale, (în ultimii ani) pot fi socotite 3 cazuri: unul de TBC la coloana vertebrală, deocamdată ameliorat parțial prin tratament la Medias și Sibiu, și două cazuri de homosexualitate depistate imediat. Acum, în cămin există și supraveghetori de noapte. În rest, educatorii, pedagogii și directorul, domnul Sorin — cum îi spune toată lumea — se ocupă de buna creștere a copiilor. Cel mai apropiat de ei, ca formație și ca vîrstă (are numai 19 ani), este Hermann Vasile. Mama sa este surdomută. Despre tatăl său nu știe aproape nimic. În schimb, pe copii îi cunoaște foarte bine, că doar în cămin printre ei a crescut și

ei. Cîteodată îi mai și ceartă dacă merită, le mai face și cîte o bucurie, dacă e nevoie se travestește și în Moș Crăciun, cum a făcut anul acesta, chîț ca îi era îngrozitor de cald cu masca aceea de plastic pe față... Dar, oricum, și în alte țări, cînd era la liceu, Hermann venea, așa cum vin și alți foști căminiași, să-și petreacă sărbătorile printre „ai lui”. Acum s-a întors pentru o perioadă mai lungă, pînă la vară, cînd o să dea a doua oară la I.E.F.S. E musai să intre ca să facă o bucurie mamei sale și lui domnu' Sorin, cel care l-a îndemnat primul să facă serios atletism. A făcut și, printre altele, a câștigat și „naționalele” în urmă cu cîteva vreme. Poate că nici nu vîsa asta domnu' Sorin acum 17 ani, cînd a venit la casa de copii și a înlocuit obiceiul ca dimineața să iasă toți, la 6.30 să alerțe pe Valea Soarelui. Sau mai stii...

Desi nu au performanțe scolare ieșite din comun pe parcursul celor 8 clase absolvite în Agirbiciu sau, mai tîrziu, la școala profesională din Rîmnicu Vilcea ori la liceele din Sibiu și Medias, copiii sînt frumos modelați launtric, sînt politicosi, decenti, într-un cuvînt civilizați, și dezmint imaginea orfanului care se repede să se agate de primul venit repetind la nesfîrșit cuvinte dragi nouă tuturor. Respectarea normelor de igienă somatică și mentală, a principiului continuității muncii cu copiii (uneori chiar pe parcursul, a 35 de ani, cum este cazul unuia dintre educatorii, înfîlțirile săptămînale cu membri ai comunităților religioase din zonă (pe Valea Soarelui, un copil își spune, urcînd o coastă: „Dumnezeu e cu noi peste tot. Dumnezeu e cu noi sus pe deal, nu?!”), au devenit de mult în Agirbiciu factori civilizatori ele-

mentari. Din acest mediu, un copil, Clopotaru Ionică, a fost luat și dus la Rîul Vadului, la un spital de irecuperabili. Cine intră acolo nu mai țese decît ca să ajungă la cîmîtură din deal.

Singurul criteriu de diferențiere este sexul

În căminul Spital pentru bolnavi cronici irecuperabili Rîul Vadului sînt internați — veniți prin transfer sau prin dăsur — 250 de bolnavi psihici (în special oligofrenii de diferite grade) sau cu tare motorii. Alta cîtă e, îngrijirea medicală este asigurată de către doi medici generalişti și trei cadre medicale. După revoluție, numărul infirmierelor a crescut la 70, recrutate fiind din partea locului pentru 3.000 de lei pe lună, sumă apreciată ca fiind „frumusică”, incluzînd și faimoasele compensații. Nu există nici un psihiatru, nici un psiholog, nici măcar un pedagog. Mai grav este că pînă și personalul spitalului consideră normală această situație, sub motiv că bolnavii nu vor putea fi niciodată recuperați din punct de vedere medical. Recuperarea socială, deși posibilă, nu-i interesează. În hale mari, întinse, avînd cîmît pe jos și pereții vopsiți în ulei verde, cu zratii la ferestre (o singură excepție: un pavilion alb, luminos, modern, construit și utilat de olandezi), trăiesc de-a valma, la limita subsistenței, copii și bătrîni, handicapați fizic și oligofreni și aflați în stadiul incipient sau avansat. Singurele criterii de diferențiere sînt sexul și inconțința urinară a bolnavilor gutosi. S-a mai încercat o timidă separare a copiilor potențial recuperabili, dar nici măcar de ei nu se ocupă absolut nimeni. În cel mai scurt timp toți cei care au deficiențe motorii alungă să fie și psihic deficienți. De fapt, spune dr. Gheorghita Valeriu, nu este vorba de deficiențe, ci de infirmități care se pot eventual proteza, dar niciodată vindeca. Bolnavul este privit ca fiind un pericol social, în primul rînd pentru frații săi normali, pentru restul familiei lui.

Pe de altă parte, mulți clienți ai caselor de copii sînt trimisi la irecuperabili datorită unor năzbîții calificate drept „tulburări comportamentale pe fond de debilitate mentală”. Iar la Rîul Vadului, în loc să se împartă toți bolnavii din spital pe vîrste psihice și să se facă treptat socializarea lor, aceștia sînt condamnați irevocabil să viețuiască la periferia umanului. Nu numai lipsa de personal calificat este o problemă ci și calitatea celui existent. Educatorii trebuie educați.

Clopotaru Ionică, orb, în vîrstă de 13 ani, crescut în casa de copii Agirbiciu, elev al Școlii de Nevăzători din Cluj a fost adus la Rîul Vadului prin verdictul dat în septembrie de dr. Cocinci și de prof. Tudor de la Comisia de Diagnostic Triaj Sibiu. Solicitîndu-i-se, la sfîrșitul lunii decembrie, un nou control, prof. Tudor a găsit de cuvință să-l dea lui Ionică un test de cunoștințe, și nu unul de inteligență, prin care să-i precizăm definitiv soarta. În consecință, cum școli ajutoare pentru orbi nu există încă, vicul de mediu se accentuează pe zi ce trece, iar pe de altă parte, Ionică este tot mai inhibat și complexat. Cei din Agirbiciu nu vor să-l ia înapoi pentru că nu are cine să se ocupe de el 6 ore pe zi, cît timp ceilalți sînt la școală. Nici în Rîul Vadului nu se ocupă nimeni, nu 6 ore, ci 24 ore pe zi. Dimpotrivă, colegii lui cei văzători îl bat, îl scuipă, îl atropesc cu apă. Întorcerea la Agirbiciu, o soluție provizorie, înseamnă pentru Ionică întoarcerea printre copii care îl ajută să-și îngrîjească, întoarcere printre oameni. Pentru el întoarcerea este vitală. Pentru potențialii recuperabili din Rîul Vadului sau de aiurea întoarcerea este necesară. Pentru noi, potențialii recuperabili din punct de vedere uman, întoarcerea va deveni iminentă. Nu în Europa, ci către noi înșine să ne întorcem. Să recunoaștem că „problemele lor” sînt reflexive problemele noastre, mari și mici. Problema apei la Agirbiciu. Problema căldurii în Rîul Vadului. Problema socializării. A drumului dinapre anomal către normal. ■

EUGENIA COJOCARIU

ÎNTREGUL ȘI JUMĂTATEA

Dialog cu dl. ALEXANDRU BOTEZ, președintele Asociației „Democrație pentru România” a românilor din Norvegia

(Urmare din numărul trecut)

Uneori românii irosesc ajutoarele...

Victor Bărsan: Ne-ai vorbit despre modul în care norvegienii ajută România. Ce ne puteți spune despre modul în care sînt primite aceste ajutoare?

Alexandru Botez: Vă voi povesti cîteva cazuri concrete. La Miciușeni, la 60 km de Iași, spre Vaslui, sînt internate cam 180 de fete, așa-zise oligofrene; multe mi s-au părut ușor de recuperat. Intenționasem inițial să trimitem ajutoare, dar am renunțat, pentru că nu ne-a inspirat încredere conduita direcției. Copiii stăteau foarte îngheșuți, în cîteva dormitoare. Jucările trimise ca ajutoare erau închise, copiii nu primiseră nimic. În plus, erau extrem de speriați; numai la vederea directorului, se îndepărtau atît cît le permiteau spațiul, se chirceau și își ascundeau capul în mîini, ca și cum s-ar fi așteptat să fie loviți.

L-am întrebat pe director de ce are nevoie și ne-a răspuns că totul este perfect, că l-ar trebui doar niște tranșilizante. Auzind despre ce fel de tranșilizante e vorba, doctorul norvegian care era cu mine s-a îngrozit; mi-a spus că administrarea unor asemenea medicamente copiilor este strict interzisă.

Diferite organizații particulare norvegiene au propus construirea unui spital la Craiova, pentru copiii bolnavi de SIDA, cu 100 de locuri. Factorii locali — autoritățile din Craiova, care au primit propunerea cu o totală lipsă de entuziasm — ca și cum ar fi fost o năpăstă, ne-au spus în cele din urmă că proiectul e nerealizabil din lipsă de materiale de construcții (?). Stîrea despre refuzul părții române a apărut deja în presa din Bergen. Norvegienii strinseseră pentru acest proiect 1.500.000 de coroane, adică peste 200.000 de dolari. Să sperăm că se va găsi totuși cineva care să vrea să primească acest cadou... Poate se va reuși la Iași.

Dacă ar fi mai multă inițiativă în țară, și noi am putea face colecte mai ușor. Noi nu putem porni colecta acolo atîta timp cît nu avem certitudinea că banii strînși vor fi folosiți în scopul care a fost anunțat. Ar fi extrem de grav pentru noi dacă am deschide o colecție într-un anumit scop și apoi am schimba destinația banilor — chiar dacă l-am canaliza tot într-un scop umanitar.

...alteori, le privesc cu ostilitate

A. B.: Pentru copiii de la orfelinat, privitul la televizor e o adevărată bi-

nefacere. Deși atîtea instituții de stat au televizoare — care nu știu cît de eficient sînt folosite — la orfelinate aproape că nu există. Cele cîteva care înfrîmă regula au fost primite ca ajutoare.

Am încercat să cumpăr televizoare pentru copiii din orașele în care (sau în apropierea cărora) se aflau orfelinate, căci mi se părea absurd să le aduc din Norvegia, dar mi-a fost imposibil să găsesc — nici color, nici alb-negru. Cred că dacă ar fi fost un oarecare interes pentru soarta acelor copii năpăstuiți s-ar fi putut, pentru că, totuși, presupun, se pot cumpăra televizoare și din România.

Nimeni nu vrea să denigreze România

Celor care vin cu ajutoare li s-a reproșat că se interesează de aspectele cele mai urite din România. Este un reproș paradoxal, căci dacă n-ar fi aspecte urite, n-ar avea sens organizarea ajutoarelor. Cînd străinii se interesează de greutățile noastre, nimeni nu are intenția de a denigra România, ci doar de a veni în ajutorul unor oameni năpăstuiți.

În mod sistematic, persoane angajate în cămine au declarat că e păcat că se arată în Occident numai părțile negative, și nu se arată și ceea ce e pozitiv. Evident că nu e așa: se arată totul, bun sau rău. A existat o admirație enormă în Occident, atîcînd cînd s-a văzut cu cît eroism s-a luptat în Revoluție — ca să dau un singur exemplu.

Cred că explicația pentru care atîtea persoane sînt iritate atîcînd se primesc ajutoare e foarte simplă: orice imixtiune în situația handicapatilor sau orfanilor, inclusiv aducerea de ajutoare, e o ocazie de a vedea cît de inuman și crud e comportamentul personalului. Sostirea noastră acolo este implicit, un mod de a face publică mizeria de care sînt și ei stîți de vinovați.

Evident, există și situații fericite, în care colaborarea cu personalul este excelentă. E cazul leagănelui de copii din Iași, condus de dr. Ciogradi. Leagănelul are 700 de copii sub trei ani. Deși mijloacele materiale sînt mizerabile și personalul calificat este foarte

puțin numeros, există o abnegație a celor de acolo demnă de admirație.

Bilanțul unui an

V. B.: După aproximativ un an, ce se poate spune despre ameliorarea situației handicapatilor?

A. B.: Din primăvară și pînă acum, este vizibilă o schimbare în comportamentul copiilor. La început, toți copiii păreau complet amorfi. Acum, unii zîmbesc; cei care pot, se ridică din pătături.

Totodată, există o creștere numerică a personalului, evidentă și ea. Din păcate, efectul asupra copiilor nu este proporțional. Din cauza scurtății săptămînii de lucru.

Dună Revoluție, numărul copiilor abandonați a scăzut drastic. Dar se pare că îngreunarea vieții — prin mărirea prețurilor — va duce din nou la abandonarea unor copii de către părinții lor.

Totodată, scumpirile fac înșignificativă mărirea alocației pentru hrană (de la 8 la 12 lei pe zi) și aproape imposibilă cumpărarea de cearcăafuri, păături etc. Prețul unui coarceaf a crescut de la 140 la 400 lei. Dacă bolnavul și-l rupe — ceea ce este foarte posibil, căci pinza este veche și uzată — nu mai primește altul decît în începutul anului următor.

Ce putem face noi?

V. B.: Ce putem face noi?

A. B.: În primul rînd, informarea oamenilor, expunerea situației și trezirea unui interes general față de ea. Asemenea lucruri nu trebuie înropate în tăcere, ci privite în față.

Primul element de care au nevoie copiii este căldura umană, și pentru aceasta nu trebuie nici ajutoare din străinătate, și nici bani. E doar o chestiune de conștiință și bunăvoință: a da ceva de la tine cuiva căruia îi lipsește cel mai elementar lucru — căldura părintească. Asta se poate rezolva foarte simplu, prin crearea unor asociații, a unor grupuri de „părinți adoptivi”, care să-și ia răspunderea de a-i vizita pe copii, de a-i lua pe unii acasă, în week-end, de sărbători, încît copiii să știe că există cineva care să aibă grija lor. Sînt sigur că copiii le-ar fi extraordinar de recunoscători.

Există și un aspect practic. Copiii lipsiți de afecțiune devin adesea infractori. Ceea ce se economisește azi se risipește înzecit mîine. Dar, evident, aspectul primordial este cel sufletesc.

A consemnat
VICTOR BĂRSAN

Fotografie de OVIDIU BOGDAN

ACENTE

Barbu Brezianu

● „Passé — présent”

Intr-o frățească tovarășie, într-un miștos trecut, aproape toate instituțiile culturale — din păcate și vetusta Academie Română — au săvârșit numeroase delictive și contravenții intelectuale asupra cărora nu se știe dacă prescripția de cincizeci de ani poate opera, ci mai degrabă s-ar putea invoca — așa cum zice Ioan Alexandru — o creștinăscă absolvire a păcatelor săvârșite și recunoscute.

Printre multe alte culpe ale Academiei Române să amintim doar de excluderea lui Lucian Blaga din înaltul for (asa cum evoca în 4 ianuarie doamna Dorly Blaga Bugnariu); sau, cu alți ani în urmă, faptul că în locul convenit lui Tudor Arghezi a fost ales membru al Academiei Române tatăl detractorului lui Arghezi, un mediu-traducător al versurilor Reginei Elisabeta a României; tov. A. Toma, sau, de numirea în aceeași demnitate a „filosofului” Constantin Ionescu-Gullian, numai în temeiul unei firave broșuri de 18 pagini: **Materialism sau idealism în problema metodei** (1948) — cită vreme un autentic filosof de talia lui Mircea Vulcănescu se stingea din viață în închisoare, iar Constantin Noica începuse ispășirea celor 20 de ani de temniță la care fusese osândit fiindcă scrisese o carte despre Hegel!

Pesemne că privilegiul de a fi membru al Academiei Române — devenită „Academia Republicii Populare (apoi socialiste) România” — exercită asupra membrilor C.C.-ului o irezistibilă atracție pe care nici bastarda Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România, și nici Academia „Ștefan Gheorghiu”, nu o puteau suplini.

În acele vremuri nu importa să ai lucrări valoroase, conta mai mult decât orice pata lăma, să ai epoleti și rang înalt în partid, să scrii articole înflăcărate despre tezele marxism-leninismului sau să ridici în slăvi pe marele Stalin și, firește, uriașul (azi camafaliat) P.C.R.

În această perioadă a plecăciunilor, un singur om, un adevărat savant știm că s-a încumetat să se împotrivescă și a știut să spună NU la încercarea Eleni Coșulescu de a deveni și domnia sa membră — și acel om brav a fost profesorul **Cosdin D. Nenitescu**.

Treptat, treptat, în decursul anilor vor fi unși o serie de academicieni „pe puncte”, printre care pînă și tov. Suzana Gidea — mascara culminând cu înscăunarea perochii prezidențiale în fața instituției.

Dacă statutele Academiei Române nu permit, deocamdată, „epurarea” unor nevrednice „cadre”, descotorșirea de unele elemente dogmatice și de unele lichele intelectuale, în schimb, recăpătându-și vigoarea și deplina autonomie, Academia a pornit la reparația unora dintre nedreptățile de odinioară.

Astfel, recent, au fost numiți citiva iluștri membri „post-mortem”; iar pe de altă parte, dintre cei vii, au fost recrutați valoroși membri corespondenți (pînă mai ieri înținuți sub obroc); de pildă arhitectul Grigore Ionescu, istoricul Șerban Papacostea ori Dinu Giurescu — și, totuși, — de ce oare? lipșește eruditul și mult prea modestul profesor Alexandru Elian? precum și înzestratul istoric Iosean Alexandru Zub? Iar dintre membrii de onoare — deși înfiliat numele a doi academicieni francezi (Jacques-Yves Cousteau și Alain Decaux) — spre mirarea noastră a fost omis — sau cu bună știință uitat — acei Brăncuși al literaturii contemporane, acel înnoitor al teatrului pe plan universal, acel dughan statornic al dictaturilor și al comunismului, și cel dinții român membru al Academiei Franceze. Oare să nu fie vrednic să poarte și titlul de membru al Academiei Române?

Roșim de rușine și sperăm că la prima sedință de alegeri va fi cooptat ca membru al Academiei — fără să se mai aștepte ca vreun politic semi-cultural de la Ambasada Română din Paris să se ducă în bulevardul Montparnasse și să-l întrebe pe domnul Eugen Ionescu dacă nu care cumva refuză... Se cuvine ca Eugen Ionescu să devină și un academician de al nostru; și ar fi posibil să reoținem gresala cîndva făcută cu I. L. Corașiale.

Odată cu creșterea luminii zilelor, sperăm, lucrurile se vor limpezi și îndrepta.

Mai sugerăm ca în locul lui George Enescu, rămas vacant să fie chemat în înaltul conclave, cel mai ilustru șef de orchestră actual, cetățeanul român Sorghiu Celibidache, membru printre altele și al Academiei Chigi din Siena.

Este absolut necesar să se continue primirea instituției noastre începînd cu alegerea acestor membri — de onoare, titulari sau corespondenți — și — credem că autorul **Seamnelor**, odată ajuns aci, privind în stînga și în dreapta lui, va fi bucurat să se așeze alături de noi veniți și să-și regăsească și vechii prieteni; dar

ar și zîmbi amar vîzînd cum printre noi, încă se mai gudură și tropăie numeroși rînoceri, mai mult sau mai puțin academicieni, mai mult, sau tare mult, pschidermi. Dar la ce bun să-l mai numim! ■

4 ianuarie 1991

ACENTE

Alina Mungiu

● Sîntem gazetari sau psihoterapeuți?

Menirea principală a unui gazetăr este probabil să spună adevărul. Cel puțin așa se consideră în mod obișnuit. Cu toate acestea, aproape nimănui în societatea noastră, brusc zmulsă din somnul rațiunii de către o presă liberă, nu pare să fie multumită cu această statuare a rolului gazetărilor. Nici chiar gazetarii însuși. S-a ajuns ca unii ziariști să i se ceară să fie un economist mai bun decît economistii, un politician mai profund decît politicienii, un prim-ministru mai bun decît Petre Roman. Reacția primitivă a publicului — de la primul-ministru pînă la șeful de gară față de ziaristul care spune adevărul despre ne-realizările lui, este de obicei cam de tipul: „Nu-ți convine, treci în locul meu, să văd dacă ai face mai bine”. Derivat din aceasta că diviziunea muncii în societatea postsocialistă este un proces zilnic, că noi sîntem totuși niște diletanți absoluți, că putem trece oricînd unii în locul altora, societatea fiind un fel de plastilină în care ne putem încerca agilitatea degetelor și disponibilitatea ludică la nesfîrșit. În realitate lucrurile nu sînt chiar așa. Să zău adevărul nu este o treabă chiar la îndemîna oricui, pentru că mai întîi trebuie să-l identifici. După ce l-ai identificat, trebuie să ai puterea să-l roștești, oricît de neplăcut ar fi. Dacă este absurd să ne închinăm ca un gazetăr care îl critică pe Petre Roman ar fi un prim-ministru mai bun decît acesta, este deopotrivă de absurd să ne închinăm că dl. Petre Roman ar putea fi vrednicul gazetăr, din considerentele, levate de rostirea adevărului, enunțate mai sus.

Fiind stabilit că principalul nostru rol este să spunem adevărul rămîne să analizăm dacă unul acesta ar fi gazetarul bun și prost. Cîștigarii, care vor dezori să cîștige nu realitatea existentă în scrierile noastre, ci pe cea la care aspiră în visele lor, au fost, trebuie să recunoaștem, dezori prin îndulțirea cu noi. Nici noi nu am spus adevărul întreg.

Presă românească s-a împărțit la un moment dat în două tabere. Această divizare nu a avut la bază criterii ideologice sau politice, ci s-a pusă vorba despre o firească diversitate de opinii. O parte a presei a luat poziții antisecuritate și antinomenclatură, pronunțându-se pentru o asanare morală, fără de care reconstrucția ar fi fost imposibilă. În vreme ce cealaltă a amnezizat toate păcatele trecutului regim și a rămas la vechii dușmani fantomă ai comunismului: moșierii, patronii, legionarii, dividenții regimului ceaușist, diaspora și așa mai departe. Este vorba de vechii condetari ceaușisti care și-au continuat netulburată activitatea productivă-propagandistică dinaintea de decembrie 1989. Această brutală împărțire nu ne-a mai permis citirea lui în str. să nuajăm nimic. Am fost forțați la o omononitate care nu există în fapt. Dacă lucrurile ar fi evoluat normal, la această oră noi am fi fost împărțiti în zece tabere, nu în două. Așa, mereu în defensiva, luptînd cu o tăbără fără scrupule care încerca o adevărată restituire a valorilor epocii de aur, care avea de partea ei securitatea cu toate dosarele, televiziunea, difuzarea presei ș.a.m.d. noi ne-am văzut nevoiți să combatem minciuna mai deș decît să scriem adevărul. Acest lucru a fost absolut de înțeles și, într-o oarecare măsură, el trebuie să continue. Bineînțeles nu într-o măsură totală. Nu are nici un sens să ne ostenim să răspundem la toate calomniile din felurite fișici care își pierd publicul pe zi ce trece (cotidianul partidului de guvernămînt este cel mai bun exemplu cit de prost poate ajunge din toate punctele de vedere un organ care nu este de presă, ci doar de propagandă). Dacă la un moment dat alături aceste fișici au fost într-adevăr nevicinoase (cu prețul pierderii totale a creditului lui internațional), acest fapt s-a întîmplat dintr-un sinuoz motiv. Forța propagandei și întotdeauna în acel fragment de adevăr, trecut cu vederea, al taberei adverse. Un exemplu este participarea la mitinguri: numărul participanților este întotdeauna citat diferit de cele două tabere și trebuie să recunoaștem că nu o dată s-a mai gresit la acest subiect și în tabăra noastră. Bunele intenții nu constituie o scuză. Am fi mult mai eficienți, mult mai puternici chiar, dacă am roști chiar noi,

în mod articulat, toate slăbiciunile, eroările, rădăcirile taberei noastre. În primul rînd deoarece criticile aduse de gazetele comuniste nu au valoare, și fără o analiză detaliată, critică, publică a staturii societății civile aceasta nu va găsi niciodată drumul sinuos spre o constituire efectivă, se va rădăci pur și simplu sau va ajunge pe minile cititorilor oameni bine intenționați dar izolați de restul societății. În al doilea rînd, pentru că în momentul în care cititorul va găsi o imagine completă în presa noastră va înceta să mai fie interesat în cealaltă.

Noi sîntem doar gazetari. Oricît de depresivă ar fi societatea românească în acest moment, noi nu putem și nu trebuie să ne permitem să-i spunem doar acele adevăruri care alină. Trebuie să i le spunem pe toate, oricît de neplăcute ar fi. Am făcut deja prima greșală anul trecut, cînd am crezut că sacrificiul unei minorități dezinteresate ne scuză pe toți, întreaga poporului român, de percepțirea continuă și greu reversibilă a caracterului poporului nostru. Eu însumi îmi amintesc cu o stringere de inimă cum am cenzurat în decembrie textul unui student care la trei zile după Revoluție își găsea să afirme că românul este cam hoș și cam lenes. Mi s-a părut o blasfemie. Uneori adevărul poate să sune astfel, dar nu este, din această cauză, mai puțin adevărat.

Nu sîntem psihoterapeuți societății. Adevărurile trebuie rostite întregi. Menajîndu-ne slăbiciunile le cronicezăm. Îmi este absolut indiferent ce acceie critici ne care le-am adus organizatorilor de la sediul central al Alianței Civice i-au bucurat pe cei de la ziarul „Azi”. E o copilărie din partea lor. Alianța Civică nu este un copil debil pe care îl ferim de eurent. Este un organism cu lorod bază de masă, care datorită absentei activității PCR, nu are organizatori cu experiență. Din cauza aceasta au probleme, dar tot aici stă marea lor forță și perspectivă. Prefer să le semnalez eu slăbiciunile, ca să știe unde să se îndrească. Nu cred că injuriile din presa guvernamentală ajută pe cineva cu ceva.

Slăbiciunea românilor în acest moment, indiferent din ce tabără fac ei parte, este că prea puțini sînt capabili să roștească și ultimul adevăr de seamă: acela despre ei însuși. Partidele istorice, Securitatea, Gorbaciov și Bush s-ar spune că sînt vinovați de toate relele. Poporul român care a totat ca să nu fi pus la muncă se pare că e nevinovat ca un prunc. Intelectualul român care a preferat să dialogheze în Occident decît în Valea Jiului țărîni se simte absolut de tot rîdul. Dar mîcaș presa! Acest anumiți parte a presei pe care, criticînd-o, dl. Iliescu o invectivează cu un titlu de noblete, să facă primul pas spre luciditatea totală. Dincolo de binele carea carea ținde, actul vindectării este deseori pe parcurs, un act crud. Nu poate fi altfel. ■

ACENTE

Mihai Ursachi

● Cauze pierdute

Intr-un articol recent, d-na Alina Mungiu, al cărei talent jurnalistic înnăscut a impresionat și a dat speranțe cititorului modest dar tenace care sunt, încearcă să demonstreze că monarhia constituțională ar fi o cauză pierdută în România, iar „o poziție promonarhică i-ar compromite cu certitudine” pe intelectualii români.

Articolul d-nei Mungiu se numește „Literatură la patul bolnavului” și pornește de la o analogie care nu se sustine: poporul român (eufemistic vorbind „electoratul”, sau „majoritatea electoratului”) ar fi bolnavul, iar „marți noștri intelectuali” (d-na Alina Mungiu pare a include în această categorie și tineretul universitar — dar căi dintre studenții de ieri sau de azi de la medicina, de exemplu, vor deveni „mari intelectuali”?) ar fi cel care la capul muribundului ar face literatură — adică ar pleda cauza doșquijotescă a monarhiei constituționale.

Analogia nu se sustine din nici unul din capetele ei: poporul român nu agonizează acum, ci, asemeni personalului biblic, e gata să-și ia patul și să meargă. Iar intelectualii acestui popor nu sînt nicicum practicantii unei meserii îndojelnice: susceptibili de a schimba, din vanitate personală, și cu efecte fatale, un diagnostic la patul bolnavului. „Meseria” lor nu este aceea de „zîngănitori la o masină de scris” (vă amintiți de vremea, nu prea îndepărtată, cînd pentru o masină de scris trebuia să ai autorizație de la politică?), ci vocația libertății și adevărului. A cuvîntului care, în ultima clipă de viață a țecăruia dintre noi, fie și atunci, devine Cuvîntul.

A alegi tocmai pe dl. Valeriu Cristea ca reprezentant al acolora pe care d-na Mungiu îl numește „marți noștri intelectuali” este o încercare nerostită de paradox, ori un bluff jurnalistic. Dl. Valeriu Cristea a fost și va rămîne întotdeauna un publicist literar mediocru și obscur, pe care doar „Adevărul” îl poate lua în serios, și nicicum d-na Alina Mungiu. Cînd vorbim de „marți noștri intelectuali”, noi cețelăm ne gîndim la un Eugen

Ionescu, Alexandru Paleologu, Petru Creția, Ana Blandiana, Nicolae Manolescu, Gabriel Liiceanu, Adrian Marino, Andrei Pleșu, Sorin Dumitrescu, iar ei și alții ca ei sînt, după părerea d-nei Alina Mungiu, în pericol de a se compromite definitiv dacă ar adera la cauza monarhiei constituționale. Faptul că pînă acum propaganda furibundă a F.S.N.-ului nu a reușit să-i compromită pare s'o mire cumva pe d-na Mungiu, dar d-sa e sigură că aceștia nu vor mai avea nici o șansă dacă ar susține regalitatea. Să nu se îngrijoreze d-na Mungiu de șansele lui Eugen Ionescu sau Alexandru Paleologu! Nu l-au compromis decenii de comunism, pușcării și exil și nu'l va compromite nici convingerea lor (veche și constantă) că forma de guvernămînt potrivită României este monarhia constituțională.

Lăsînd la o parte regretabilul antiintelectualism al articolului în cauză (medicil, ca și cei care au liber pe C.F.R. se pricepe la ceva, intelectualii nu, și nu sînt credibili), poziție pe care ne-am obișnuit s'o întîlnim mai degrabă în „România Mare” decît în „22”, eroarea de raționament ale autoarei sînt abundente și flagrante. Astfel, d-sa scrie: „Alianța Civică și unele partide politice cor ca forma de stat să fie stabilită printr-un referendum popular. Avînd în vedere că astfel s'a instituit monarhia în România în 1866, dreptatea formală este de partea lor”. Formularea plină de imprecizie inadmisiabilă, cînd ne gîndim la gravitatea subiectului — însăși forma de guvernămînt a țării, Alianța Civică poate numai accidental avea puncte comune cu unele partide politice, ca nefiind un partid politic, ideile, metodele și scopurile ei nefiind coincidente cu cele ale nici unui partid. În problema formei de guvernămînt, Alianța Civică este de părere că un referendum popular va fi posibil în viitor, cînd voința poporului se va putea exprima liber și în cunoștință de cauză. A fi în cunoștință de cauză este condiția sine qua non a oricărei alegeri libere, iar pentru a fi în cunoștință de cauză, electoratul are nevoie de o deplină libertate de informare și expresie, ceea ce nu este cazul pentru moment. Așa încît Alianța Civică nu cere un referendum popular în privința formei de guvernămînt în viitorul apropiat, spre deosebire de partidele politice, dintre care unele sînt pentru un astfel de referendum cît mai curînd, în timp ce altele se abțin de a se exprima în speță.

D-na Mungiu pare conștientă că de drept România este o monarhie constituțională, că abdicarea Regelui Mihai nu a avut temei legal, că „dreptatea formală este de partea lor”, cum scrie d-sa. (De partea lor”. Cine sînt „ei”, cine sînt ceilalți, adică „noi”?)

Ca intelectual înrîit, care printre altele s'a îndeletnicit și cu discipline atât de vane precum filosofia, aș vrea să-l ofer d-nei Mungiu o mică doză de logică... platonice. Evident că d-sa nu și-a pierdut vremea cu asemenea gratuități la facultatea de medicină. Conceptul de dreptate nu poate fi în chip antinomic separat în „dreptate formală” și, să zicem, „dreptate reală”, căci dreptatea reală este imaginea imperfectă a dreptății „formale” sau ideale. Dreptatea „reală” nu are cum fi opusă ori contrarie, ori contradictorie dreptății „formale”, deși în fapt nu poate fi decît o copie imperfectă a acesteia. Așa încît cine e drept în absolut nu poate fi esențialmente greșit în lumea relativului, deși poate și este cu necesitate imperfectamente drept, dar cine este greșit în esență nu poate fi drept în principiu.

D-na Mungiu pare să justifice, mai departe, „nedreptatea reală” prin ignoranța politică pe care d-sa o atribuie majorității electoratului. Fie această ignoranță reală, argumentul este fals. Nesciința nu conferă dreptate, nici legitimitate. A nu ști ce este democrația, sau monarhia constituțională, nu înseamnă că acestea sînt greșite și contrariile lor sînt corecte. Dacă intelectualii, inclusiv unii ziariști, nu sînt niște simpli „zîngănitori la mașina de scris”, atunci misiunea lor este să prevaleze asupra ignoranței. Dar d-na Alina Mungiu este de părere că „scritorul nu este misionar”, deși autoritatea formulei d-sale mi se pare discutabilă.

Printre argumentele pleoștite ale autoarei m'a frapat unul, care denotă fie ignoranță, fie rafinată rea credință. D-sa citează numele unor Gide, George Bernard Shaw, Malraux pentru a ilustra ideea că scriitorii au fost și sînt promotorii unor cauze pierdute. Se știe că scriitorii citați (ca de altfel și alții) au așteptat, la un moment al vieții lor, cauza comunismului. La vremea respectivă comunismul nu era încă o cauză pierdută. Acești autori își exorinam, într-o lume liberă, păreri subiective care ulterior s'au dovedit eronate. Mulți dintre ei și le-au amendat mai devreme sau mai tîrziu. Dar autoarea pare să nu fi auzit „pe cînd eram copil”, de scriitori ca Panait Istrati, Alexandru Soljenitșin, Otto Mandelstam și mulți alții, ori de atîta scriitori români, victime sau supraviețuitori ai unui catolicism istoric nicicum imaginar. Opinile acestora nu sînt, de astă dată, exprimate în parabole poetice sau romanești, ci în propozițiuni clare: nu e vorba de lupta cu morile de vînt, ci de efortul de a salva umanitatea de un teribil și real, vai, foarte real flagel. Ignoranța nu a salvat niciodată pe nimeni. Iar ignoranța medicilor, a C.F.R.-iștilor, a senatorilor, a minerilor, nu e un argument contra democrației sau monarhiei. În ultima instanță aproape orice ignoranță este o „ignorantă vîncibilă”.

Sperăm că tot așa este și cea a d-nei Alina Mungiu. ■

ISTORIA UNEI REZISTENȚE

Anul trecut, în vară, soseau la Societatea Timișoara vești de prin întreprinderi despre funcționari de la numeroși „agenți industriali” din țară, cum îi place Guvernului să numească biata noastră industrie falimentară, care refuzau să-și onoreze contractele. Răspunsul otrăvit al domnilor acestora se referea la Proclamația orașului și la faptul că ea ar putea înlocui materia primă. „Aveți Proclamația”, ziceau dumneilor, dînd de înțeles că trufia se plătește. Această blocadă începută încă de atunci a fost unul dintre argumentele forte ale susținătorilor partidului de guvernământ din oraș împotriva acestui act de conștiință pe care l-am adresat țării. În aceeași perioadă soseau vești despre autoturisme cu număr de Timiș răsurnate sau atacate cu pietre sau despre oameni refuzați la recepțiile hotelurilor pe motiv că sînt timișoreni. Foarte multă lume din țară era convinsă că focem o politică secesionistă pusă în slujba unor agenți străini. Ne-am temut atunci că oamenii din oraș nu vor pricepe aceste diversități și că lupta noastră pentru democrație va eșua. Nu a fost așa. Acest lucru este miraculos aproape. Am asistat luni de zile la închegarea unei solidarități pe care am apărut-o prin mitinguri pașnice organizate cit s-a putut de bine și în cadrul cărora s-a realizat o pedagogie a non-violenței extrem de eficace. Oamenii au înțeles că nu vom putea câștiga nimic prin intoleranță, violență și că orașul trebuie să devină un simbol pentru întreaga țară. În paralel cu aceste acțiuni ale unei blocade fin conduse, orașul a mai fost inundat prin cotidianul „Renașterea Bănățeană” (fost ziar comunist) cu o campanie violentă antimaghiară, împotriva Societății Timișoara și a ofitelor CADA. Publicația aceasta a lansat o sumentenie de minciuni stupefiantă. La ora actuală ziarul are peste zece procese pentru calomnie și o tipografie primită de la Iosif Constantin Drăgan.

Ne-am temut că lumea va fi incitată la ură și dezbinare interetnică și acest simbol al democrației pe care încercăm să-l păstrăm să va compromite. Ne-am prevăzută în suficientă măsură luciditatea și toleranța oamenilor. Acest fapt este un câștig excepțional pentru că s-a produs la nivelul

maselor de oameni simpli care au înțeles imediat jocurile imorale comandate din birourile poliției politice a puterii.

A mai existat în toată această perioadă un punct important al rezistenței, și anume sentimentul de solidaritate cu Capitala, care a funcționat tot timpul prin semnale de susținere realizate prin mitinguri concomitente (Piața Universității și Piața Operei) sau alternative. Mai mult chiar, oamenii din Piață și din toate părțile orașului aveau, și au încă, sentimentul de recunoștință pentru București, exprimat în fraze clișeu de felul „dacă ei nu săreau la timp, Ceaușescu ne-ar fi ras de fața pămîntului”. Timișorenii știu, de asemenea, că jocurile puterii se fac în Capitală așa că, în toată vremea grevelor generale se puteau auzi aceste cuvinte omorâte și cenușii: „dacă bucureștenii nu se ridică și nu fac mitinguri și greve, putem noi să tot strigăm aici în piață pînă răgușim”.

Aceste gânduri exprimate peste tot infirmă faptul că orașul ar fi fost, o singură clipă măcar, minat de intenții separaționiste, deși blocada și ura dirijate împotriva lui ar fi putut stîrni asemenea gânduri. Solidaritatea a mai funcționat în tot acest timp și cu alte câteva orașe care au realizat peste kilometri și blocada informațională existentă, o rețea a unei rezistențe împotriva puterii. Aceste câteva orașe sînt: Brașovul, Sibiu, Clujul, Constanța și Arad.

Ce-ar putea să se întimplă mai departe, acum cînd Capitala a recerșit strada și s-a angajat într-un protest ferm, nu pot prevedea. Contestația odată pornită este asemenea unei bile de la jocul de biliard. Un singur lucru mai poate oferi Timișoara: indemnul ca manifestația să fie non-violentă și să nu degenereze anarhic. În atare condiții, șansele de reușită ale rezistenței noastre ar putea deveni considerabile. Să sperăm că așa va fi!

DANIEL VIGHI

CAPITALA REVOLUȚIEI

Problemele Timișoarei sînt identice cu ale întregii țări. Faptul acesta îl subliniază poziția, dar îl afirmă și Guvernul cu intenția de a estompa fenomenul, plasîndu-l în largă generalitate. Ce este totuși excepțional la Timișoara?

Mai mult decît oriunde s-a închegat aici o solidaritate a păturilor sociale care a trecut dincolo de nivelul propagandistic. În 11 decembrie studenții declară grevă generală și lansează un apel către muncitori: „Aven nevoie de voi și voi aveți nevoie de noi. Nicăieri în lume, în țările civilizate nu există neînțelegeri între muncitori și studenți. Dorim să fim o țară civilizată. Vă așteptăm alături de noi”. Studenții intră în fabrici și barierele comunicaționale este înlăturată. Sindicatul „Comtim”-ul trimite pachete cu alimente pichetelor de grevă de la Universitate. În săptămînile următoare aproape 20 de întreprinderi timișorene declară grevă, constrînse de alunecarea sigură către dezastru. Producția este blocată de lipsa materiilor prime, autonomia întreprinderilor există numai pe hîrtie. Liberalizarea prețurilor n-a fost urmată de o liberalizare a salariilor. Viața se scumpește de la o zi la alta, iar veniturile celor mulți scad în același ritm. Regimul politic, compromis în opinia occidentală, este incapabil să obțină asistență economică din partea organismelor vest-europene și nici nu poate să atragă investitori străini. În acest context, revendicările economice se dublează cu cele politice.

S-a stabilizat numai să-răcia

La o lună de la declanșarea grevelor la Timișoara, muncitorii iau salarii simbolice. Studenții timișoreni lansează un apel către țară, cerînd sprijin material pentru susținerea grevelor. În săptămîna care a trecut, o delegație din partea Solidarității Universitare București și din partea Alianței Civice din Brașov aduce ajutoare în bani și medicamente. Sume modice care au totuși, în situația creată, o tonică valoare morală. „Ajutoarele sînt minore pentru că pe viitor situația va fi foarte gravă. Oamenii nu vor avea ce să mîncino și ce să îmbrace” (Ion Blîdea, vice-președintele sindicatului U.M.T.). Deocamdată, regăsim la Timișoara aceeași sărăcie stabilizată. Aprovizionarea cu alimente a decurs ca și pînă acum, adică mai bine decît altundeva, căci „Comtim”-ul n-a încetat lucrul, manifestîndu-și solidaritatea printr-o grevă simbolică.

În realitate, Timișoara suferă cel mai mult de pe urma blocadei informaționale. Masa-media oficială a tăcut cu precizie intenție în privința celei mai mari mișcări revendicative muncitorești din istoria țării, lăsînd să străbată doar opinii acuzatoare menite, ca și în timpul revoluției din decembrie, să izoleze Timișoara de restul țării. Deopotrivă, timișorenii cred că justiției și orașul lor este supus unui embargo economic. Ceea ce este totuși departe de adevăr. Întreprinderile au mari dificultăți în relațiile cu furnizorii de materii prime. Combinatul Siderurgic de la Galați, bunăoară, prețind plata în valută, dar în această situație se află toți beneficiarii interni. Încă din septembrie, fabricile constructoare de mașini din Brașov acumau lipsa de lozinci și unul partener (Galațiul) care trimite cea mai mare parte a producției la export. Problema substanțelor chimice, a cablurilor electrice etc., este de aceeași natură. Cu adevărat importantă rămîne această disfuncție la nivelul sistemului economic, care renunțînd

la repartizarea resurselor prin balanță lasă neacoperite zone mari din sectorul productiv.

Guvernul nu vrea să facă nimic

Federația Timișoara a sindicatelor libere a lansat mai multe apeluri către guvern, cerînd cu insistență un dialog pentru rezolvarea problemelor care depășesc competența Consiliilor de administrație. Domnul Adrian Severin vine și angajează un dialog superficial la nivelul generalităților; pleacă apoi lăsînd lucrurile în suspensie. La 30 decembrie, liderii sindicali se întrînesc cu senatorii și deputații de Timiș și le cer să semneze o moțiune de retragere temporară din Parlament pentru a reuși măcar în chipul acesta să atragă atenția țării. Întorsii la București, parlamentarii își reiau lucrurile în cele două camere ca și cum nimic nu s-ar fi întimplat. Semnaseră moțiunea, dar calculul conjuncturilor a trecut înaintea angajamentelor morale. „Încă din timpul discuțiilor, parlamentarii ne-au dezamăgit. Unitatea din decembrie '89 nu mai există” (Nicolae Chipăală, lider sindical la „Comtim”).

Izolarea informațională, indiferența calculată a Guvernului au dus Timișoara în prima săptămînă a lunii ianuarie la exasperare și descurajare. O parte a întreprinderilor au reluat lucrul total sau parțial. O situație exactă a întreprinderilor care se află în grevă efectivă sau doar în grevă de solidarizare e aproape imposibil de făcut, căci lucrurile evoluează de la o zi la alta cu mobilitatea stărilor de spirit. Unii lideri sindicali se tem că muncitorii amenințați cu spectrul sărăciei totale vor abdică, ceea ce ar însemna o înfrîngere cu consecințe de lungă durată. Demisia Guvernului și a președintelui Iliescu par astăzi singura soluție viabilă. Rezolvarea crizei are nevoie de o modificare de optică de care actuala putere nu pare capabilă. Pe acest fond de opinii, timp de o lună străzile Timișoarei au fost zilnic străbătute de marșuri de protest împotriva regimului.

Rămîne totuși un fapt cu pondere însemnată (care ar putea modifica

chiar strategia de acțiune): sindicatele au aderat la aceste revendicări maxime numai datorită unei ciudate opacități a puterii care a răspuns apelurilor cu indiferență disprețuitoare. „Nu se poate obține nimic, căci Guvernul nu vrea să facă nimic” (Traian Pascu, purtător de cuvînt al Federației Timișoara).

În zilele de 9 și 10 ianuarie, încordarea atinge momentele culminante. Mitingul din Piața Operei are ca scop relansarea grevelor și propunerea unui program susținut pe 7 zile pentru a putea cere protecția Consiliului European. Liderii sindicali își exprimă hotărîrea de a declara greva foamei și a continua pe cont propriu mișcarea revendicativă în cazul în care nu vor fi susținuți de muncitori („Există încă teama de a nu-și lua salariul și ar putea da înapoi”). În dimineața aceleiași zile, la București, dl. senator Glăvan (candidat pe listele FSN-ului) adresa Guvernului o interpelare, cerîndu-i să răspundă la revendicările Timișoarei.

„Ariile” calomniei

Neliniștea și exasperarea timișorenilor, izolați de o lună închegată și sporită de o întimplare cu antecedente mai vechi. Ziarul *Renașterea Bănățeană*, continuator al *Drapelului Roșu* duce de mai multă vreme o campanie de denigrare îndreptată împotriva Societății Timișoara, a sindicatelor și a citorva personalități în care timișorenii au investit afecțiune și încredere. Ziarul și-a asumat stilistic modelul publicației *România Mare* și exprimă toate resentimentele fostei clase politice. În chiar ziua mitingului, publică un articol amplu în care liderii sindicali sînt acuzați că au primit cite 200.000 de lei pentru a instiga muncitorii la grevă. Domnul George Șerban este prezentat ca eminența cenușie a întregii mișcări revendicative, în complicitate cu domnul colonel Viorel Oancea, comandantul Poliției Județene. Liderii sindicali se derzăuie a fi în majoritate unguri puși în slujba unei conspirații antistatale teșută la Budapesta. Această obruznică enormitate, interpretată ca venind din partea unor cercuri solidare cu puterea de la București, provoacă o indignare care poartă multimea spre sediul *Renașterii Bănățene*, unde se cere suspendarea ziarului și demiterea redactorului șef, George Boeru. Ușile rămîn închise. Manifestanții se mută la Prefectură și amenință că vor incendia clădirea ziarului și vor lînsa pe autorul acelor infamante afirmații. Florentin Cărpănu, prefectul județului, e pus într-o situație fără ieșire. Colonelul Oancea, comandantul Poliției, nu și-a scos trupule în stradă conform unui pact făcut cu sine însuși de a nu se repeta niciodată scenele din perioada revoluției. În general există o mare iritare în fața invaziei de scenarii care explică mecanicist o realitate cu nebanuite complicații. Dar în cazul acesta intenția de a provoca o anumită situație prin care se compromit simultan sindicatele și șeful Poliției pare evidentă. George Boeru strigă că vrea să se lase lînsat, dar este din ferice protejat de prefect și de reporterul Paul Agariș de la *România Liberă*, care-l scot din sediu și-l adăpostesc în clădirea Prefecturii. Domnul Cărpănu își asumă decizia de suspendare a ziarului pe termen nelimitat. În aceeași seară, vorbește la telefon cu pre-

ședintele Iliescu și cu un consilier al primului ministru, hotărînd apoi să-și depună demisia. A doua zi dimineață, președintele țării și primul ministru îl roagă, așa cum am fost asigurați, să rămînă, dar prefectul pare hotărît să nu revină asupra deciziei inițiale. La ora 12,00, la sediul Prefecturii, într-o conferință de presă se anunță oficial demisia prefectului și a între-

gi echipe, a primarului Borha, a vice-primarului și a colonelului Oancea, comandantul Poliției. Justițiarul, comandantul ziarului a fost o acțiune ilegală (în schimb fără alternativă) care pune întreaga echipă a administrației locale într-o contradicție de nedepășit. Colonelul Oancea declară la rîndul său că a fost silit să abdică de la o datorie formală provocînd indirect decizia fără acoperire legală a prefectului.

Pînă la anunțarea oficială, hotărîrea demisiei era cunoscută și sala se umpluse de reprezentanții sindicatelor. Domnul Andrei Simion, liderul Federației Timișoara se declară, ca organizator al mitingului, vinovat de cele întimplate, dar cere revenirea asupra demisiei care odată înfăptuită ar putea provoca în Timișoara o agitație cu urmări incontrollabile. În fata Prefecturii se adunaseră deja mii de oameni care scandau numele lui Oancea și Cărpănu. La ora 15,00, o înensă coloană de la „6 Martie” blochează complet circulația tramvaletor. Timișorenii se adunau mereu să-și manifeste solidaritatea, conștienți că demisia fusese impusă de la Centru.

După aproximativ două ore, echipa demisionară revine în balconul Prefecturii cu o declarație de natură să schimbe perspectiva asupra situației. Demisionarii acceptă să mai funcționeze o săptămînă, timp în care prețind să li se ofere o dublă satisfacție: pe de o parte, cer Guvernului

prezența unei să analizeze rile sindicatelor pretind cetățen la manifestația Primăriei; intr cere sistarea g cum am înțele ulterior cu de domnul Oancea, fara oricarei n fiind condiția lor două condi

Copilul rului de

Din punctul d lui local, ituat bîndit un spec colonel Viorel Poliției Județer mîgît de faptul înșelat încredere cembrie '89 urc și declarase că odată cu între comandă, F.D.R ia comanda Pol gîndul să nu cu forțele repr (Zvonurile spun nizației C.A.I „C.A.D.A. m-a dl. colonel. Înfi membrii ei au d Ioană vertebral

s-au aflat la cembrie, chiar triva lor probe sînt moralment nea cea mai fi demida. Eu an care punea su Stănculescu și urmă devenise propusese ca p res la gradul C.A.D.A., însă, București cu 2 să semneze.”

Di. colonel e timp sentiment rează vizibil la monstrații care legal de înscrî uneori se înch „Eu nu le inte mîsur. Dar i voi pe mine i f toane, cu scutu asta!” Asaltul nălene a fost p paharul: „Zvo false au dus l tensiune extrai nat cu evenime penibile. A tre menii, să le ex 20 decembrie, p ției, m-au afez aarea lui Claud rît din toate p ceptabilă. Nu e oraș european plimba liber p

WIȘOARA — recurs la morală

...competente care rezolvă toate cere-ir pe de altă parte oragului să renunțe la fața Prefecturii și formă voalată, se elor. În fapt, așa în discuțiile avute cu Cârpanu și cu mistică nu era în a-cieri, retragera ei de satisfacerea ce-foemulate mai sus.

ibil al Ministe-terne

vedere al executiva- în Timișoara a do- s-acceptabil. Domnul neea, comandantul este profund deza- a timișorenilor i-au în ziua de 31 de- în balconul Operei alături revoluției unitate pe care o i-a propus apoi să i; a acceptat cu identifice niciodată e din decembrie. i ar fi șeful orga- din Timișoara. amăgit, imi declară ind zvonul, întrucit onstrat că n-au co- toți generalii care

...nda armatei în de- dă nu există impo- valoare juridică, inovati; și attitudi- scă ar fi să-și dea smnat documentul acuzație pe Gusa, tac, deși acesta din nistrul meu și-mi al tăcerii avansa- general. Cel din pă discuția avută la sculescu au refuzat

linyit că-n ultimul legalității se alte- mișoara. Se fac de- respectă termenul de 48 de ore, iar cu excese nedorite, fac și eu compromi respectați-mă și rebul să ies cu bas- dar nu vreau să fac pra Renașterii Bă- tura care a umplut ile și informațiile ma decembrie la o nară care a culmi- pe care le consider t să vorbim cu oa- am. Intimplările din nime, ca șef al Poli- foarte mult. Agre- Iordache mi s-a pă- tole de vedere inac- putință ca într-un om să nu se poată strădă. În al doilea

rind un grup de manifestanti silese pe primarul Borha să ardă listele cu cel care semnaseră în favoarea lui Claudiu Iordache mai înainte ca să se afle de sistarea scrutinului. Totul a culminat cu episodul de la Renașterea Bănățeană care l-a obligat pe prefect pentru a împiedica un deznodământ tragic, să ia o măsură ne-democratică. Asta e deja anarhia! Domnul colonel ne-a spus, așa cum ne și așteptam, că asupra sa s-au fă- cut destule presiuni (din toate părțile), și că este un fel de copil teribil al Ministerului de Interne.

Florentin Cârpanu nu este un Toader Ștefca al Timișoarei

În seara aceluiași zile de 10 ianuarie, o comisie improvisată urcă în sediul Prefecturii și formulează un comunicat către țară în care se cer demisia președintelui, a Guvernului, continuarea activității C.A.D.A., schimbarea conducerii Televiziunii, dezvăluirea adevărului despre decembrie '89 și iunie '90. Semnat: Comitetul Cetățenesc al orașului Timișoara. Prezența prefectului în dreapta celui care a citit comunicatul a făcut pe mulți să creadă că e vorba de o declarație comună pe care conducerea județului și-o a- sumă deopotrivă cu cel adunați în stradă. Confuzele care a amorsat un întreg lant imaginativ în care Florentin Cârpanu devenea un fel de Toader Ștefca al Timișoarei. Speranța re- naștea o clipă în sufletul timișorenilor care uitaseră prea repede că pref- ectul afirmase cu limpezime că nu s-a dorit niciodată un conducător poli- tic.

În realitate, poziția d-lui Cârpanu este destul de clară, în ciuda modului prudent în care a exprimat-o înaintea multmii. În discuția purtată în pre- zinta acestor evenimente, miercuri, 9 ianuarie s-a prezentat pe sine ca un om dezinteresat cu premeditare de dimen- siunea politică a problemelor. „Dacă ne băgăm în politică pierdem firul economicului. Datoria noastră, a Pref- ecturii este să rezolvăm problemele oamenilor; să le asigurăm un nivel de trai care să nu afecteze sentimentul demnității personale.” Credința sa neacceptată, dar prezentă în subdi- ar este că revendicările maximele ale timișorenilor sint herealiste și că reușita nu poate veni decât pe calea unei acțiuni încâpăținate, de durată, care să erodeze încet-încet împotri- virile. Gândirea sa economică, dina- mică, pare să justifice încrederea ne care l-o acordă timișorenilor: „50% din întreprinderile comerciale au deșău- zitate de privatizare. Cele care nu și-au luat autorizație de privatizare până la 1 februarie vor fi date la licita- ție. Până în iunie întregul comerț în Timișoara va fi privatizat”. În privința construcției de locuințe a ridicat orice tip de interdicție: „Noi dăm drumul

la toți cei care vor să-și facă locuințe. Există 10 antreprize care au început deja să construiască locuințe. Trustu- rile noastre se desfac și ele pe socie- tăți”. Neprevăzând evenimentele dra- maticke din seara aceluiași zile, domnul Cârpanu ne dezvăluie că va pleca în curând în Germania pentru a perfecta cîteva importante investiții hotărâte, în principiu, în timpul vizitei primului ministru la sfîrșitul anului trecut. Chiar înaintea acestei discuții se con- sumase o ședință la care domnul pref- ect convocase pe toți primarii din ju- dețul Timiș pentru a pregăti lichida- rea C.A.P.-urilor. S.M.A.-urile vor ră- mine, în gîndirea sa, doar statii de întreținere, tractoarele urmind a fi date țăranilor sau asociațiilor. Este neîndoielnic că abilitatea managerială a prefectului a convins lumea că este un om necesar. Ne întrebăm însă dacă nu cumva optimismul său se va lovi de serioase obstacule legislative. De altfel, domnia sa, care evită să vor- bească despre răul moral al societății noastre, alungind întrebările ca pe niște vise urite, ne spune că ceea ce e rău astăzi în România e doar o ne- împlinire legislativă.

„Risc să devin un coman- dant fără trupă”

Nu întimplător am dat acestel pre- zentări o mai mare extensie. Timi- șoara se află astăzi la o răscruce. Modelul pragmatic anglo-saxon al prefectului exercită o serioasă seduc- ție. Și Timișoara, oboșită și hărțuită, ar putea alege calea aceasta a acți- unilor mici și lipsite de riscuri. Liderii sindicali insiși, aruncați în vârtejul unor evenimente pe care nu le mai controlează, există și gîndesc — cu cit acentism, totuși — că e bine să ofere acestui Guvern șansa negocier- lor. În dimineața zilei de vineri, 11 ianuarie, delegația condusă de dom- nul ministru A. Zău șesește la Timi- șoara și începe consultările generale. În ciuda apelurilor prefectului, publi- cate în ziarul Timișoara și transmise pe postul de radio, mii de oameni se adună în fața Prefecturii, blocînd cir- culația tramvaielor și manifestînd împo- triva Guvernului. Se fac eforturi pentru a înmiedica un grup mai ho- rîrit să pătrundă prin forță în sediul Prefecturii. Domnul Viorel Oancea este excedat și, din toată ecbina, se gîndește cel mai serios la demisie: „Risc să devin un comandant fără tru- pă. Șer astăzi vreme cît simt că oa- menii nu sint alături de mine nu pot face nimic”.

HORAȚIU PEPINE

P.S. Adevărul este o realitate în pli- nă mișcare. La Timișoara vitalitatea protestelor populare ar putea, în vir- tutea unei necesități mai adînci, să infirmе gîndirea „estelizantă” a ce- lor care visează o revoluție de o fru- musete geometrică.

Fotografii de LADISLAU GAGYI

Orgolii

Grevă generală la Timișoara. Faptul, anunțat în sumarul reportaj TV, trans- mis miercuri 9 ianuarie în cadrul e- misiunii „Actualități”, a avut partea sa de surpriză. Deci grevă generală și asta numai la cîteva ore de cînd, legat de orașul-crou stăruitor ni se ofereau docy știri amănunțite despre... scrutinul moral inițiat de sau pentru domnul Claudiu Iordache. Acesta era, din punc- tul TV de vedere, cel mai relevant e- veniment petrecut la Timișoara... Domnul deputat Claudiu Iordache, peim-vicepreședinte al F.S.N., și-a de- pus mandatul, într-un gest prompt, în fata multmii revendicative, în primele zile ale declanșării grevelor din Ti- mișoara. Un gest onest, cu o anume sură de noblete. Dacă s-ar fi pus punct aici, totul ar fi fost cît se poate de firesc. Portretul domnului Claudiu Ior- dache și-ar fi păstrat, intacte, cîteva trăsături clare. Ce a urmat însă — la carnetul, dă-mi carnetul, sint alesul

vostru, nu sint alesul vostru — a apăr- ut ca o gîmă dezamăgitoare. De mi- nimă calitate intelectuală. Acum însă, cînd situația în Timi- șoara s-a agravat, cînd greva generală s-a extins în întregul județ, prezențele domnului C.I. ambițiile sale de școlar premiant nemulțumit, nu pot fi califi- cate numai ca moft; ele nu sint alt- ceva decît un fapt de cinism. Pentru că, în timp ce criza la Timișoara atin- gea apogeul, în timp ce alți zeci de mii de cetățeni adoptau, într-o exempla- ră unitate, aceeași formă de protest — cu toate riscurile materiale (și nu numai) asumate — deputatul ales avea o unică și obsesivă preocupare: scrutinul său moral. Reparație pentru micul său or- goliu rănit. Ceea ce cu tristete ne face să ne amintim vechea zicere româ- nească: țara pierde și babe... ■

MARIANA FILMON

Veghetori,
supra-
veghetori,
provocatori

A fost nevoie de apelul Alianței Cive- vice pentru ca bucureștenii să lasă în stradă spre a-și demonstra solidaritatea cu Timișoara. Să fie vorba doar de a- patrie, de o profundă dezamăgire în fata eșecurilor repetate, ori de imposibilita- tea găsirii aceor căi care să producă modificări de optică și constiință la ni- velele puterii? Probabil că toți factorii au contribuit în egală măsură la a-1 de- termina până și pe cei ce sint cu tot su- fletul alături de Timișoara să nu re- acționeze. Mai sint însă și alte criterii care fac din București un oraș supus in- tereselor și nevoilor imediate (în special ale burții), lipsit de unitate și spirit ci- vic. Să nu uităm că în Capitală era (și este) cea mai mare concentrație de acti- viști, securiști, turnători și oameni de es- litate indolelnică, că Bucureștiul este orașul în care s-au refuzat mulți ca- mieni fără căpătîi și meserie. Aici este Puterea. Și Forța de Represune. Aici, spre deosebire de Timișoara, pot fi bă- tut la sfîrșitul unui miting.

a creat nu numai nedumerire dar și o oarecare nemulțumire în rîndul mani- festanților. „Au și cei de la Alianță niste idei, zău așa, deloc pe fază” — comenta- ză un domn între două vîrste. „La Ti- mișoara sint de trei săptămîni în greve și pe străzi și noi să veghem. Doar nu sintem la mort!”. Înseamnă de fapt a eluda realitatea printr-un astfel de indemn la tăcere, deoarece este greu de crezut că organizatorii nu au fost con- știenți că el nu va fi reacceptat. Apelul s-a transformat astfel într-o simplă lo- zincă temporizatoare menită în fond a proteja Alianța Civică și nu Timișoara, care numai de tăcere nu are nevoie. Mitingurile s-au desfășurat după obiș- nuitul clișeu: luări de cuvînt, marsuri pe traseul Piața Revoluției, Televizi- une, Universitate, finalizate cu blocarea circulației în zonă. Bătăliele ce urmează a- mîntesc de Africa de Sud. Sint agresorii cu regularitate simpli trecători, ziaristi (chiar și străini) și fotografi care descaba poartă ocusoane în piept. Problema care se ridică este cine sint acei indivizi care în nofida numeroaselor apeluri la non- violență și la evitarea zonei Universi- tății, toarnă pentru a nu face locu pu- terii și a da ocazia arestării unor oa- meni nevinovați (sau vizati), seară de seară orzesc circulația în secolul evident de a provoca violență (cîci altul chiar nu există!). Tînd să cred tot mai mult în special după ce am încercat perso- nal să port o discuție cu acești indivizi al căror unic motiv era „vrem să ne batem cu porcii ăstia”, că sint de fapt simpli provocatori în slubă șim noi eu.

trem de redus de tineri și aici trebuie să-mi manifest nedumerirea față de po- zitia studenților. Este evidentă divizarea studentimii bucureștene (în raport cu cea timișoreană), lipsa de coeziune în ac- țione. Studentii se plîng că sint izolați de muncitorii (fapt care s-a și dovedit) dar mă întreb oare cîți studenți s-au dus în mod organizat în fabrici să stea de vorbă cu muncitorii? Cum ar dori să se restabilească această legătură atît de necesară, numai prin comunicate și apeluri la greve? Se pare că exemplul Timișoarei nu a fost analizat în pro- funzimea lui de către oamenii care ar fi avut obligația să o facă. S-ar putea ca aceste mitinguri să dea naștere unui fenomen asemănător Pieței Universității. NU cred că este momentul, mai ales dacă el nu are scrupinul mun- citorilor. Cel mai rezatabil este însă că oamenii prezenti în număr din ce în ce mai mare, nu li s-a oferit un program de acțiune care să nu fie numai prmoc- ca celui din Timișoara. Multă nu știu ce să ceară, cum să ceară și de-ă că-ă bino să ceară, acum sau mai tîrziu. Cineva ar fi trebuit să le spună, Trebuie acționat oare ca șomajul să devină un fenomen de masă, ca sărăcia și foamea să umple iarăși spitalele și spitalele? Să fie o problemă de tactică, primăvara acțiunilor revendicative nîă în anul trecut, în care nemulțumirea s-a-1 pînă la mur și simțu pe oameni în grevă? Ar fi și a- constă o soluție, dar marcată de mult cinism. Timișoara n-a așteptat acest mo- ment. ■

ANDREA PORA

G. D. S. — PRIVIRI

1. A reușit G.D.S. în anul precedent să influențeze opinia în societatea românească? Dacă răspunsul este da, ce fapte dovedesc aceasta? Dacă răspunsul este nu, ce anume l-a împiedicat?
2. Care a fost reușita indiscutabilă a G.D.S. în acest an? Dar nereușita fundamentală?
3. Când, cu cine și în ce împrejurări anume a făcut G.D.S. dialog social? Ca membru al G.D.S. sinteți satisfăcut de această activitate?

4. Care este situația actuală a G.D.S.: staționară, în declin sau în ascensiune? De ce?

5. Ce va deveni G.D.S. peste cinci ani, după dv.? Partid politic? Grup de influență? Cenaclu de tip „Junimea”? Centru de studii multidisciplinare? Descrieți un G.D.S. ideal pe care îl doriți în viitor. Adăugați imaginea reală pe care o considerați mai probabilă.

Chestionar alcătuit de ALINA MUNGIU

Magda Cârnelci

Un spațiu curat al întâlnirilor deschise

1. Am aflat dintr-o anumită presă oficială că Grupul pentru Dialog Social s-ar fi aflat la originea tuturor momentelor de criză ale anului nu demult încheiat, de la Piața Universității, la cruciada minerilor și până la bescanul eruat al grevei generale din decembrie. Asemenea aberații pot fi considerate un fel de omagiu „pe dos”: prin chiar excesul lor, ele dau naștere la efectul contrariu, la renume, legendă. Dar și denigrarea săbatică și legenda constituie două aureole opuse, neașteptate și poate nemeritate, crescute pe capul unei realități inițial mult mai modeste.

Propunându-și prin statut să devină (doar) o „instanță de reflexie critică” asupra problemelor societății civile, nu știu dacă G.D.S. a reușit să devină și lider de opinie în societatea românească: nici n-a intenționat. Mai degrabă a ajuns să fie considerat astfel de grupuri largi de susținători, în urma atacurilor denigratorilor săi, decât s-a considerat singur. Dacă ar fi răspuns primilor, ar fi trebuit să se transforme demult în partid; dacă ar fi răspuns celorlalți, ar fi trebuit demult să dispară: în ambele cazuri G.D.S. și-ar fi trădat și programul și natura specifică. Neurmărind să devină nici formațiune politică, nici organizație de masă, G.D.S. și-a limitat din start numărul de membri ca și formele de acțiune. Și în ciuda tentațiilor și a prestațiilor de tot felul, a dubiilor și erorilor, a tendințelor fie „activiste”, fie „contemplative”, succedate de-a lungul acestui prim an de existență, cred că G.D.S. a reușit să-și respecte în linii mari programul propriu (nu cel dorit ori bănuț de alții). Dialogul direct cu formațiunile circumscrise ale corpului social, dezbateri interne sau publice pe probleme de actualitate politică, economică, socială, analize și discuții publicate în „22”, contacte multiple cu organizații străine: fără să dorească expres și să reușească întotdeauna să fie în primul plan al atenției publice, G.D.S. a funcționat ca un fel de „dispecherat” corect, creditabil, al contactelor intra-sociale multiple.

2. Cea mai palpabilă reușită a Grupului pentru Dialog Social în anul trecut a fost să existe. Și să supraviețuiască în condiții exterioare nu tocmai prietenoase. Nașterea acestui grup în ultimele zile ale extraordinarului an 1989 nu a fost întâmplătoare: membrii săi se cunoșteau, se stimau, conlucrau profesional de destulă vreme și reușiseră în ultimele luni dinainte de revoluție să ajungă la poziții politice ferme și la câteva gesturi exterioare semnificative, care-i sudaseră din punct de vedere moral, chiar dacă nedeclarat, într-un mediu intelectual coerent, cu o atitudine similară înspre realitatea socială.

Faptul că G.D.S. a reușit să supraviețuiască și să se delimiteze cu fermitate, în comparație cu alte mai perisabile grupuri de atitudine/reflexie/dialog, în ciuda presiunilor intense exercitate asupra sa, demonstrează că la temelul existenței lui nu au stat nici hazardul, nici vanitatea, nici oportunismul intelectual, politic sau civic, cum s-a insinuat, ci o reală comunitate de ideal social și idee culturală, hrănite din cultivarea cu strictețe a unei calități de puritate a relației interumane, pe care cred că fiecare membru al grupului a resimțit-o aproape la modul palpabil.

Nereușita grupului o constituie, poate, nepuțința de a fi transformat repede și eficace această exigență morală internă în act pragmatic, în gest activ și de a o fi propagat în măsura dorită și declarată, prin gesturile publice săvârșite peste an, printre numeroasele formațiuni politice, sindicale, sociale cu care a întretinut dialog și contacte.

3. Trecând peste faptul că în precizia ei aparentă întrebarea sună ca dintr-un formular de cadre de încă recentă și tristă educere aminte, mi se pare că ea emană și o anume agresivitate ușor simplificatoare la adresa noțiunii de dialog social. Că G.D.S. a provocat, a acceptat și a întretinut dialogul cu destul reprezentanți ai celor mai importante partide politice (de opoziție sau de guvernământ), cu lideri ai sindicatelor muncitorești din țară, cu formațiuni studențești, cu organizații umanitare și alte forme de asociere din societatea românească postcomunistă, aflată la primele ei încercări de acest fel — e un fapt lesne verificabil. „A face dialog social” înseamnă desigur asemenea forme vizibile de dialog, dar și a media — discret, invisibil — între diversele formule de structurare civică: a întretine cu alte cuvinte disponibilitatea pentru comunicare între diversele părți ale corpului social; a păstra vie ideea de dialog în momente de tensiune și criză și a o face posibilă. E important să țese

în stradă sau să vorbești în fața unei mulțimi, dar e important de asemenea să susții constant, teoretic și practic, ideea de dialog ca soluție optimă pentru rezolvarea potențialelor conflicte.

Dacă nu a reușit să acopere nașterea neașteptată de largă a nevoii de dialog social a societății românești, pentru care probabil ar fi fost necesară o armată de oameni, G.D.S. a reușit să ilustreze ideea de dialog social și s-o „întrerupe” credibil, creditabil, prin câteva acțiuni importante. Propunerea de mediere între Piața Universității și Putere, dialogul încrucișat cu partidele politice de opoziție, participarea la pregătirea Alianței Civice sînt câteva asemenea exemple pentru un gen complex de acțiune socială aflat abia la începuturile sale, gen pentru care G.D.S., alături de celelalte forme de structurare civică a corpului social, mai are enorm de mult de făcut.

4. După cunoștința mea, G.D.S. nefiind un bazin de acumulare pentru barajul vreunei hidrocentrale sociale, n-aș putea să precizez, aflându-mă și în lăuntru și în afară, care sînt cotele apelor sale pe hidrometrul conștiinței civice românești. Acest fel de măsurătoare ingenioasă nu cred că se potrivește întocmai unui fenomen socio-cultural ascuțit de regulile psihologiei de grup și psihologiei sociale, pe care astfel de parametri exacti riscă să le deformeze. Nici nu întreb un copil de un an dacă are de gând să crească sau să sucumbo. Răspunsul e evident. Cum supraviețuirea unui copil sau a unui grup depinde de mediu, nu doar de voința lui vitală și cum circumstanțele care au lăsat constituirea acestui grup au rămas aproape aceleași, presupun că motivația lui profundă îl va face să continue.

5. Nu știu cum va arăta G.D.S. peste cinci ani. Probabil că, dacă va mai fi nevoie să existe, îl nu va fi nici partid politic, nici grup de presiune ori influență, nici centru de studii multidisciplinare și nici cenaclu. Cîte ceva din toate acestea, în punctul în care ele comuncă. Ceva în minus. Și ceva pe deasupra. Dificil de captat, periculos de fixat în cuvinte. Nici „stat al bătrînilor”, nici „falangă a junilor eminenți”, nici „judecatori supra-mundani”, nici „conclav de elite”, cum s-a tot spus. Ci mai degrabă un fel de corp plural urmărit de o himeră, Himera apărării unor principii ale comunității, dincolo de stringența imediatului și de compromisul luptei politice. Un fel de „aberație intelectuală” pentru politruci. Un fel de mică „citate morală” pentru oamenii străzii. Un spațiu curat al întâlnirilor deschise, dincolo de temperamente și viziuni personale. Întru adevărul impersonal, obiectiv și plin de sens al situațiilor noastre reale.

Și de fapt, în imediat, aici și acum, senzația palpabilă pentru mine a unui loc în care mă pot împărtași în siguranță din comunitatea unor oameni de calitate.

Gabriel Andreescu

Valoarea publică

1. G.D.S. a fost un lider de opinie spectaculos în primele luni ale anului 1990. Comunicatele lui, redactate în stilul acela energic și distins care ar fi meritat să facă istorie păreau repere absolute ale conștiinței publice. Astăzi grupul este mai discret și, rămînd să se exprime prin intermediul unei reviste deschise la mulți alți autori, ceva mai difuz. Gîndindu-mă la marile teme: fermitate, decență, pluralism și la marile teme: dialogul, democrația, minoritățile, gîndirea social-politică contemporană, exitul românesc, cred că se poate susține fără să se riște prea mult: revista „22” reflectă, mai mult decît oicare publicație de la noi spiritul european.

Dînd termenului un sens calitativ, nu statistic, acesta este într-adevăr un mod de a fi lider de opinie în România sîrîntului nostru de veac.

2. Promovarea societății civile, în orice caz. Poate mai tîrziu nu se va mai face legătura între primele discuții sindicale de pe culoarele clădirii din Calea Victoriei 120 și marile sindicate de astăzi. Sau între membrii grupului și televiziunea independentă sau Alianța Civică. Dar această legătură există. G.D.S. a reușit să facă din ideea de dialog un criteriu de confirmare a onestității politice. Pînă și guvernul, pînă și ziarul feseniste s-au supus principiului și au încercat să îl folosească pentru schimbarea imaginii publice. În sîrînt, navigînd împotriva teribilei confuzii de valori, G.D.S. a păstrat în picioare ideea că societatea românească are nevoie de un reper, de o exigență morală și intelectuală.

Nereușita fundamentală a constat în incapacitatea grupului de a se coagula în forma unei autentice instituții. Într-adevăr, pentru a funcționa în actualele condiții prompt, specializat, coerent, G.D.S. trebuie să atingă nivelul unei instituții moderne. Dacă nu o face, se află în pericol.

3. G.D.S. a avut dialoguri cu reprezentanți ai societății civile (din Timișoara, Brașov, Cluj...), studenți, sindicate, reprezentanți ai partidelor politice (P.N.T.-c.d., P.N.L., U.D.M.R., P.S.D., M.E.R., F.S.N.) și instituțiilor publice (Băzvan Theodorescu ori Virgil Măgureanu), al guvernului (Adrian Severin); cu intelectuali de primă mîină din țară și străinătate; cu mesageri ai multor instituții internaționale. De cîteva (puține) ori nu au avut loc întîlniri cu grupuri mai largi (la sala Amfiteatru, la uzina Faur, pe platforma Măgurele...). Deși eficiente în completarea informației și imaginii, indispensabile pentru inițiativa G.D.S., dialogurile purtate nu au reușit să obțină ceea ce era cu adevărat cel mai important: depășirea stării de criză în care se află raporturile dintre principalele forțe sociale.

4. Contribuind la formarea Alianței Civice, G.D.S. a eliminat extraordinara presiune politică sub care s-a aflat permanent. Reducîndu-și importanța în acest plan el trebuie să dea mai multă pregnanță funcțiilor sale specifice: de instanță critică, de factor de dialog, de creator de cultură. Intervine acum o problemă de identitate care nu poate fi decît în mod mediu descrisă în termeni de ascensiune, staționaritate sau declin.

5. Altfel timp cît mă simt implicat în destinul G.D.S. nu pot face o distincție între ceea ce va fi și ceea ce sper (deci voi încerca să determin) să devină. Îl imaginez drept un grup de influență format din cei care au transformat o experiență intelectuală și morală autentică într-o valoare publică.

Victor Bârsan

Mai bătrîni cu un an

1. G.D.S. este o grupare informală, fără vreo platformă-program, cu un statut care, în esență, impune membrilor săi condiții foarte generale. În special de natură etică. În mod principal, G.D.S. nu poate deveni lider de opinie (dacă înțeleg corect acest concept).

2. Reușita esențială a fost, cred, faptul că Grupul a avut o conduită deopotrivă fermă, morală și conciliantă în toate manifestările sale publice, mai ales prin revistă (cu o singură excepție: participarea la alegeri, care a fost, după mine, o greșală). Nereușita esențială a fost incapacitatea de a face să funcționeze un program de activitate coerent, disciplinat, cu deschidere către social etc.

3. O adevărată nenorocire a Grupului este numele său, dat în entuziasmul aceluia sîrșit de decembrie, fără vreo evaluare a capacității sau apetitului membrilor săi pentru intrarea în social. Au fost totuși cîteva tentative care nu trebuie minimalizate: întîlnirea cu sindicatele, cu reprezentanți ai studenților, cu diferite grupuri politice sau etnice. Bilanțul este, însă, din păcate, destul de palid.

4. Grupul traversează o perioadă de declin. Partea cea mai militantă (după criteriile mele) a contribuit la nașterea Alianței Civice, fiind absorbită — ca energie de manifestare în social — de Alianță. O parte s-a refugiat în camera de lucru; o parte este anexată de „obligații de serviciu”, în diferite instituții culturale; o parte este plecată din țară.

Declinul este datorat și carentelor de ordin administrativ, lipsei de personal și de fonduri; totodată, unei atmosfere de oboseală și decepție care se întărește de regulă — prea ușor, din păcate — în lumea românească, după rarele sale momente eclatante.

5. Nu știu.

ÎN OGILINDĂ

Andrei Cornea

Extemporal la G.D.S.

Există, cum bine se știe, o fundamentală figură de stil numită **metonimie**, care presupune exprimarea întregului prin parte, sau dacă vrei, regăsirea întregului într-una din părțile sale. Or, cred că nimic nu poate caracteriza mai bine și mai complet G.D.S. decât faptul de a-l considera o **metonimie** a societății civile românești de după 22 Decembrie 1989. Indiciul cel mai sigur pentru această afirmație este chiar numele pe care Grupul l-a dat revistei sale: „22”. Adică o cifră ce e o parte a unei date, care, la rândul ei, e parte semnificativă a unei istorii. Nu mi se pare că G.D.S. și-a dorit această condiție metonimică și mă îndoiesc de avantajele acestei situații. Sau, oricum, avantajele sînt scump plătite.

În această perspectivă văd răspunsurile la întrebările dvs. realizările și eșecurile G.D.S. sînt, în mic și în chip concentrat, realizările și eșecurile societății românești în ansamblu, cu unele diferențe de nuanță, desigur.

Ca și întreaga societate românească, am gustat și noi, în anul ce a trecut, din paharul libertății, pe care l-am golit chiar pînă la fund. Și, ca și ansamblul, și partea s-a lăsat adesea turbulată, amestecată. S-a dezechilibrat și ea nu o dată și aproape neînțecat se află într-o precaritate a perspectivelor și a speranțelor. Și nouă ne-a lipsit simțul organizării, al unei discipline pozitive, iar foarte adesea am promis și noi, la fel ca mai tot restul suferințelor românești, mult mai mult decât am putut sau am voim să îndeplinim. Cu pretendenții, mulți dintre noi am fost prea spornici în gestulație, dar prea nevoiași în analiză constructivă și în spirit pragmatic. La fel ca ceilalți, ne-am ciocnit și noi adesea, cu umorile, pornirile și patimile noastre, și chiar mai rău, s-a întâmplat să ne și excomunicăm cu fraze tăioase și intransigente. Am dialogat oare între noi sau cu ceilalți? Am mimat, în tot cazul, la fel ca toată lumea, forma dialogului, poate doar în chip ceva mai tehnic decât au făcut-o alții și cu mai multă grijă pentru convențiile civilității și ale bunei elocuții. Ceea ce tot e ceva. În rest, ce să mai spun: că au existat și România și ce mai este ea în momentul de față? Fîndcă, nu-i așa, nu poate partea ce exprimă întregul să fie altceva decât este întregul. În fine, să mai adaug că, dacă în momentele noastre bune am reușit probabil să exprimăm, într-adevăr, acest întreg, în momentele proaste — și n-au fost chiar puține — ne-am mulțumit, în chipul unei meto-

nimii decăzute și barbarizate, doar să facem funcție de reprezentare.

Cum va fi G.D.S. peste cinci ani? Nu știu să spun. Cum mi l-aș dori? Asta e ușor de arătat: un G.D.S. care, indiferent de felul în care va arăta lumea în mijlocul căreia se află, să nu mai fie metonimia acesteia. Îmi doresc, deci, un G.D.S. eliberat de sarcina incomodă și ambiguă de a fi o figură de stil. ■

Stelian Tănase

Calea Victoriei 120, o placă memorială

1—1. Grupul are mare prestigiu, datorită în mare parte revistei care a fost singurul său canal eficient de comunicare. La început a fost o mare speranță. Lumea a fost convinsă că el va participa activ la viața social-politică și că își va spune un cuvînt nu doar ca o părere, ci conștient în decizia, pe care va și să se orienteze înspre democrație.

Această speranță nu s-a confirmat, pentru că Grupul nici nu intenționase aceasta. A fost o iluzie pe care eu am simțit-o foarte repede și din cauza acestui m-am și retras din Grup. În aprilie cînd spuncam cuiva că sînt de la G.D.S. eram înconjurat de interes. Acum interesul acesta a scăzut mult.

Grupul s-a declarat un grup închis, cred că nici a fost greșeala. Am încercat la un moment dat să-i dăm o structură pe filiale, să ne facem contacte în provincie, să ne extîndem, pentru că eram puțini, Gabriel Andreescu a mai fost implicat în această mînevră... Pe de altă parte, influența s-a făcut în pripă, inițial fusese vorba să-i constituim din cei optzeci care semnaserăm scrisoarea, plus cîțiva prieteni, domnii Paleologu, Sora. Și cu Petru Creția vorbisem înainte, cît puteam vorbi sub Ceaușescu, fără mare speranță. Un mare roș în crearea G.D.S. l-a avut Mihnea Berindei, care a început negocierile între noi. Avea și el, ca și noi, ideea acestui grup, să ne unim toți foștii opozanți, dizidenți și așa mai departe.

Cred că atunci ne-am grăbit. Cred că s-ar fi convenit mai întîi să ne măsurăm bine unul pe altul, pentru că Grupul este foarte eterogen, făcut în grabă, și aceasta a fost sursa politicilor și nereușitelor lui de după aceea. Și sursa unor reușite în același timp, deoarece cu oameni sînt de diferiți poziții riposta divers în toate sensurile.

Grupul nu are reușite în sensul acesta. Doar pe acțiuni și eventual pe grupuri mici. El nu a acționat niciodată compact, sau poate o singură dată, după 28—29 Ianuarie, cînd Brucan a cerut să vină la Grup. Pe atunci era într-adevăr o instanță Grupul, respectat de putere, și prezenta un pericol uriaș pentru aceasta. Atunci toți am fost uniți, toată lumea era revoltată de politica de dezbinare a Frontului și de practica de tradiție comunistă a contramanifestanților.

Nereușita cea mai mare a fost contactul cu mase

mai largi de oameni, din diverse categorii sociale. S-a spus că Grupul a sprijinit manifestația din Piața Universității. Este fals. Doar cîțiva oameni au făcut aceasta, iar eu personal am fost admonestat la Grup pentru atitudinea mea, pentru prezența în balconul pieței, și mi s-a spus că atrag Grupul într-o aventură. Cînd am adoptat Proclamația de la Timișoara eram vreo șase oameni.

Prima noastră încercare de a face veritabil dialog social s-a consumat la Teatrul Nottara. Am fost foarte puțini, și faptul ne-a marcat. Ulterior am mai mers la Arhitectură și am vorbit cu studenții. A fost vorba să fixăm o zi pe săptămînă, undeva în oraș, la o sală publică, să ținem conferințe și să răspundem la întrebări. Dar au trecut săptămînile, tot mai mulți membri ai Grupului au început să plece în strălînatate, să-și vadă de profesiunea lor, și nu s-a mai întreprins mare lucru. Cel de la C.A.D.A. au venit la noi, unii conducători de Sindicate, de partide politice. Pentru infilțarea sindicatului Frăția am vîndut treizeci de mii de numere din „22” și le-am dat banii ca să poată porni. Ulterior am fost destul de nemulțumit de acest sindicat, care a devenit un fel de G.D.S. al sindicatelor, cu multe contacte în exterior, dar din ce în ce mai inactiv în țară, pierzînd legătura cu baza. Actualmente o parte din aceste sarcini pe care Grupul nu le putea îndeplini au trecut asupra Alianței Civice.

După părerea mea, Grupul este în declin. Și șor că peste cinci ani să nu fie doar o clădire în Calea Victoriei 120 cu o placă memorială în amintirea anului 1990 și prin care să trecem din cînd în cînd, cînd ne cuprînd nostalgiiile. ■

Sorin Vieru

Principala noastră reușită este că am supraviețuit

Fotografii de EMANUEL PARVU

1. S-ar părea că a reușit! O sugerează nenumărate semne de simpatie, înțelegere, comentariul aprobativ, prin verb și faptă, venit din diferite direcții. O sugerează așteptările explicite, speranțele mari, adesea nejustificate de mari, care s-au pus în existența Grupului. O sugerează, încă și mai mult, exploziile de minie fundamentalistă la adresa Grupului adesea prost articulate și mai ales prost argumentate care s-au putut auzi. Așadar, s-ar părea că G.D.S. a reușit să devină lider de opinie. Dar: această reușită nu trebuie calificată indistinct cu semnul plus. Dacă Grupul este realmente un lider de opinie, iar opiniile Grupului sînt precare, nefundamentate, solipiste, sau dacă ele nu reflectă decât caracterul nesatisfăcător al gândirii sociale, atunci reușita de suprafață complementează un insucces de adîncime. Eu nu spun că lucrurile stau neapărat, și întotdeauna așa. Eu spun numai că lucrurile au stat așa în unele prilejuri și că reușita exteroasă în genere, nu este mare lucru.

În afară de aceasta, lideri de opinie sînt mulți și de diferite calibre. În rumoarea socială care înlocuiește adesea discuția și dialogul s-a putut auzi și glasul Grupului. Dar adesea glasul său abia de se aude. Iar uneori Grupul a tăcut. N-a știut ce sau n-a știut cum să spună.

2. Reușita numărului 1 a Grupului este pur și simplu supraviețuirea lui, în condiții dificile, marea majoritate a membrilor Grupului păstrîndu-și ori chiar sporîndu-și autoritatea morală și intelectuală. Existau toate condițiile pentru disoluția Grupului, inclusiv o redusă dorință de a supraviețui, inclusiv oboescala, suprasolicitația, deziluziile, presiunile exterioare, dorința firească a fiecărui participant de a-și păstra condiția profesională.

O a doua reușită constă în păstrarea individualității membrilor săi: a libertății de opinie înăuntrul lui.

A treia reușită constă, cred, în faptul că unii membri ai Grupului au devenit mai lucizi, mai reflexivi, mai bătrîni.

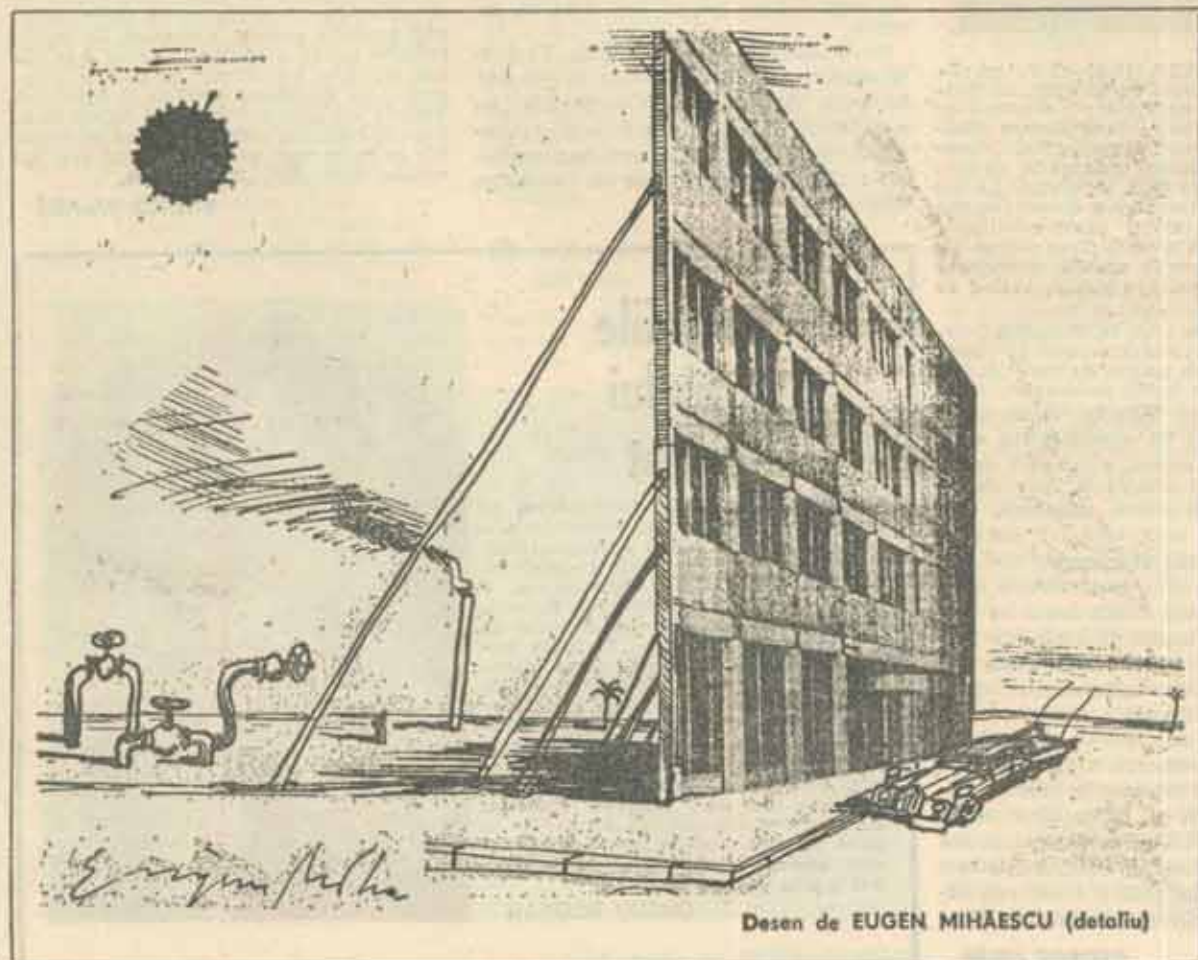
O reușită foarte importantă constă în infiriparea unui pattern care a condus la constituirea altor grupuri de reflecție critică și dialog în cîteva orase ale țării.

Nereușita fundamentală: absența dialogului și a medierii dialogului. Și mai ales puținătatea contactelor cu diferite straturi sociale, mai ales muncitorii.

3. Grupul a știut să pună întrebări, să discute, să opineze, să acorde sprijin afectiv, să afirme, să converneze. Aceasta nu înseamnă însă decât preliminariile dialogului. Dialogul este soluționarea, sau netezierea drumului către soluționarea conflictelor, prin conversație, înțelegerea punctelor de vedere și intereselor proprii și adverse, în scopul evitării confruntării violente. Dialogul constă în stabilirea unor zone de interes comun și deci în căutarea unei cooperări în vederea realizării interesului comun, în pofida conflictelor, adesea ireductibile. Simpla confruntare de opinii nu este încă dialog (deși poate deschide spre dialog).

4. Staționară ca o vîlcurie. În declin ca o vîlcurie. În ascensiune ca o vîlcurie.

5. Un G.D.S. ideal? Nu pot gîndi decât un G.D.S. mai bun. Mai reflexiv, mai obiectiv în judecățile sale, mai preocupat de strategiile decât de tactici, mai preocupat de dialog, de medierea dialogurilor și de cultura politică post-totalitară. Sînt convins că G.D.S. nu va deveni un partid politic, nici un contact politic. (În ce privește „Junimea”: ea n-a fost un consiliu, ci un mediu creativ și un cerc de influență). În rest, necunoscute sînt căile Domnului... ■

Desen de EUGEN MIHAESCU (detaliu)

Cîteva însemnări din istoria de un an a revistei „22”

● Primul număr

3-3 ianuarie '90. De cîteva zile umbliu năucă. Întreb pe toată lumea, fără să aștept un răspuns, ce sîntem noi acum? Tără capitalista, nu-i așa? Vreau să mă fac utilă: ajut la „curățarea” unei biblioteci de marxism, car mincare și cafea soldaților, mă las controlată de barajele de la metrou și nu mai fac biatul în autobuze (e și țara mea acum).

Îmi dă telefon Stelian Tănase: „scot o revistă. Nu vrei să vii să lucrezi și tu?” Accept fără să clipesc.

E 6 ianuarie. Boboteaza. Foarte frig. Și nu gășesc adresa pe care mi-a dat-o Stelian: Calea Victoriei, nr. 120. Mă învîrt de mai multe ori pe trotuar, în sus și în jos. În sfîrșit, descopăr locul, dîndu-mi seama că am trecut de cel puțin șase ori prin dreptul lui 120. Intru în curte, apoi în clădire. Nimeresc într-o sală în care-l văd pe Stelian cu un microfon pufos în față. Dă un interviu despre cum l-a urmărit Securitatea. Mă arată cu degetul, nu înțelege nimic și mă înroșesc. Îi aud spunînd, dar nu sînt sigură, la-fam-chi-ma-casă. Din zăpăceală, ard cu țigara fotoliul pe care stau.

Aflu că revista la care urmez să lucrez este a Grupului pentru Dialog Social. Încăperea se umple de personaje cunoscute de mine din cărți. Nu știu decît nume, dar nu știu cum arată fiecare în parte. Îa da, îi știu pe Mircea Dinescu. Și, firește, pe Stelian.

Se discută despre numele revistei. Va-

riante. Mai mulți spun, să se cheme AZL. Cineva precizează: e un titlu clasic de stînga. Și din nou propuneri. Discuții. Încep să identifice personajele. La un moment dat, Magda Cărneci rostește: „22”.

Notez, fără să știu ce înseamnă, sumarul primului număr:

A. Pippidi — De la început — 2,5 coli
G. Lilieanu — Apel către liebele — 31 r — o filă
Th. Kleininger — Revoluția și apoi? — 5 file
M. Cărneci — Ca să te poți lărași iubii — 1,5 file.
Serial: D.P. — L. C. — Ce-ar mai fi de spus — 6 file.

Dintre redactori, numai Dan Pavel a mai lucrat în presă. Numai el știe exact ce e de făcut și, după cum vorbește, Stelian. Dar nu sînt sigură.

20 ianuarie '90. Apăs, miracol pentru mine, primul număr din „22”. Abia după primul număr l-am cunoscut pe secretar — C. Serafimovici — pe corectoarea, unică pe atunci, Mariana Diau — care mai lucra încă, firește, în presă.

● „Trebuie să scoatem ziarul”. Numerele 22 și 23 ale revistei „22”

Zi de tipografie, miercuri, 13 iunie '90. Sînt responsabilă de număr și plec de dimineață, mai devreme ca de obicei, spre

Casa Scintei. Din 331, traversînd Magheru, văd la Piața Universității autobuze masate. Îmi amintesc de comunicatul nocturn dat de procuratură. Mai văd, pentru ultima oară, o fișie din pinza pe care scria Zona liberă de neocomunism.

Ca în fiecare miercuri, zisă în care se calandrea revista, Tedi Sugar, secretarul nostru general de redacție, omul care, de fapt, face ziarul, e sumbru. Tună și fulgeră: nu s-a terminat încă de cules, sînt pagini goale, zîncurile nu sînt gata, nici o revizie. Chiar dacă știu că așa este el în fiecare miercuri, de data asta reușește să mă alarmeze, este numărul cu psihiatria la care am lucrat foarte mult și, în plus, Stelian și Gabriela (n.r. Stelian Tănase — redactor șef și Gabriela Adameșteanu — redactor șef adjuncți) au plecat în Suedia spunîndu-ne, mie și lui Tedi, „aveți grijă de revistă”.

Încep să zosească vești din oraș: grovistiții foamei evacuați, corturile distruse, au „curățat” Piața, s-a tras. Vin ultimele știri. Se fac revizii. Se repaginează 12-13. Un titlu care nu merge. Și din nou: lupte la Universitate, manifestații au reocupat Piața, incendii. Fetele de la corectură tremură, plîng peste spalturi. Pe un culoar întunecat al Casei Scintei, mă ciocnesc de Tedi Sugar. Mă prinde de braț și mormăie scurt: „Măcar tu păstrează-i firea. Trebuie să scoatem ziarul”. Înțeleg dintr-o dată de ce este el în fiecare miercuri pămîntu. Înțeleg dintr-o dată febra lui de fiecare saptămină. Înțeleg, în sfîrșit, cuvintele trebuie să scoatem ziarul.

Îmi păstrez firea și scriu pe hîrtie, cu litere mari și strîmbe, ceea ce Lucian Branea îmi dictează prin telefon, la închiderea ediției: morți, răniți, arestări. I.M.G.E....

Ies „albele” și dăm bunul de calandru. Văd „perile”, pagina întâi cu editorialul semnat de Ion Vianu — Reacția la tortură. Peste umărul meu, mormăitul lui Tedi: „arată bine. Poți să pleci acasă”.

14 iunie '90. Telefonul sună și, pentru cîteva clipe, cred că e ceasul. Se luminează de ziua. În apartament, ca din mormînt, sora mea îmi spune: „au venit minerii”.

Sedinta de redacție pentru sumarul numărului următor se amîna. Orașul este sub ocupație. Aflăm că revista n-a primit bunul de difuzare. Cele cîteva semnale trec de la tunul la altul. „Ce zici”, îl întreb pe Tedi Sugar. El clatină din cap: „ziarul a ieșit. E doar sechestra”. Și nu e sumbru, așa cum mă așteptam să fie.

România liberă a fost devastată. Ne așteptăm la același lucru. Hotărîm să ne întîlnim pentru sumar a doua zi, la mine acasă.

15 iunie '90. Apartamentul meu de două camere e mic pentru redacția care s-a strîns aici, așa, semiclandestin, în sedinta de sumar pentru numărul 23 al revistei despre care nu sîntem siguri c-o să mai apară. Cineva spune că din cauza tipografilor care refuză să mai lucreze pentru „22”. Mă gîndesc la nea Fătu și la nea Vasile pe care-i știu acolo, în tipografie, saptămină de saptămină alături de noi. N-am simțit niciodată ceva dușmănos din partea lor. Și acum, mi se pare absurd ca ei, dintr-o dată, să nu mai vrea să lucreze.

Sună telefonul. E Dan Arsenie. Vorbește repezit: „urgente e nevoie de voi aici, la sediul. Via minerii”. Și eu îi spun „nu cred, dă-mi-l imediat pe Gabriel Andreescu”. Și Gabriel Andreescu îmi confirmă: „în două ore trebuie să evacuați clădirea”.

Cu obidă, concetățene

În condițiile în care, după asasinarea lui Ceaușescu, un singur exemplar din revistele „22”, „Expres” ori „Cuvîntul” este căutat pentru cîteva, de un pașnic cetățean din Gura Humorului, presa, mai exact o parte a ei, va trebui găndită ca una dintre puținele acțiuni „sponsabile” de după decembrie '89. Orică în curva stîngura. Sau, și mai restrictiv (știi, domnilor, îmi vine tot mai greu să folosesc substantivul colectiv, noțiune care să pună laolaltă mai mult de doi oameni); cu doi din cură: de unul sînt eu însumi răspunzător, celălalt mă poate păcăli — dar e călăușul sînt eu și în cazul acesta o putem lua de la capăt, adversari, dar în cunoștință de cauză), e vorba de anumite ziaristi pe care îi respect și căroră mi alătur, ca urme.

Cenușăru ne-a călărat în pom și noi continuăm să rămînem acolo. Ne hrănim cu corcoduș, scutpăm simburii în cheii inventate și ne place așa. Băscăloși — nu din fire, ci din obișnuinta de a ne trecura morcu pe așa din dos pentru a leși baama curată — am acceptat minciuna mică, „neimportantă”, în care ne-am obișnuit ca într-o haină cumpărată de-a gata din magazin, cu un petec neînsemnat pe ea. Petecul fiind la fel de rou ca și haina, ba chiar pîrîndu-ni-se mai nou, a început să ne placă așa și nu altfel...

Altfel, adică cum? Dacă am umblat zeci de ani peticiți, dacă majoritatea dintr-un noi ne-am ocupat cu cirpitul, nu-i așa că nu avem un precedent? Nu-i așa că trebuie să coborîm din copaci, de după rîmurelele de corcoduș care ne apără, să simțim pămîntul sub picioare, să încercăm să accedem la o referință? Să devenim responsabili? (Fără nici o ezitare, președintele Iliescu va fi înjurat de orice penelist care se respectă: în tren, pe stradă, la birt; să presupunem, prin absurd, că penelistul cu pricina ar fi convocat la Cotroceni și i s-ar cere o motivare a tractului metafizic stabilit pentru președintele ales; îi va răspunde el, penelistul, față în față: domnule președinte, fie și numai pentru frica personală pe care ați transformat-o, cu abilitate cinică într-o cauză națională făcînd, astfel, posibilă dezlănțuirea citorva zeci de mii de haidamaci și securiști pe străzile Bucureștiului, în iunie, eu cred că merită să urmați acest tratat, domnule președinte, spre reculegere și salvarea personală?; hotărît lucru, penelistul cu pricina nu-și va motiva în felul acesta — de altfel, singurul mod serios de a se susține — afirmația: el nu se va dovedi responsabil, la fel cum responsabil sînt toți cei care întură azi nume sonore, pe care plîmă mai teri le-au lădat.)

Ne complacem. Ne-am obișnuit cu o nevoie bolnăvicioasă de a fi frustrați, un șiretlic prin care ne justificăm lipsa de măsură, un metru minciinos, din elastic, pe care îl întîndem cit ne e voia, după caz. Un martirism de doi lei prin esre

ne-am lăsat păcăliți, știînd că sîntem păcăliți: de vinzătoarea de mezeluri, de chelnerul cu zîmbet de vipă, de doctorul cu bisturiu de cauciu — după fiecare păcăleală noi eram cei „victorioși” și „superiori”. Ceilalți, trișorii, erau un fel de gîngăni nedemne de luat în seamă. La fel cum o gîngănie uriașă s-a dovedit însuși sistemul de care avem acum naivitatea ori nerușinarea să credem c-am scăpat. Ca și cum n-ar fi creația noastră, deșertarea noastră într-un poloboc public, vreme de cîteva decenii.

Am renunțat de mult la preluđuul actelor noastre. Am pierdut accesul la ritual, la intrarea pe sub pragul de sus. Căutăm o mie și una de feștri, de scoări, refuzînd cu orice chip intrarea, circumscrierea. În decembrie '89, emanația rea a tot ce s-a întîmplat atunci, a decretat singurul lucru de care nimeni în România nu avea nevoie: absolvirea națională. Un decret minciinos, prin care toți am fost botezați drept liberi de către cel mai puțin liberi dintre noi: toată floarea feseniștă care a învățat comunismul pe de rost, în ani îndelungați de bunăstare personală în care s-a umflat țărîța în ei, astfel că au purces la conspirațiuni și intrigi spre „salvarea națională”.

Și uite-așa, de mai bine de un an de la asasinarea lui Ceaușescu, ne tot salvăm, prin consens și bastoane de cauciu. Înjurîndu-ne, la cozi ori în troleibuz, nu de mamă, ci de Iliescu ori de Coposu, la ora cînd lumea a devenit un cazan cu pulbere — trufia a inventat plîm și funcția de administrator al Universului. Penibil. ■

GEORGE ARUN

Redacția a fost golită. Mai sînt, pentru ultimul transport, cîteva aparate. În linia stîngă a încăperii, plute faxul. Ne repezim spre foaia care leas.

Pentru Tedi sau Rodica,

Trimiteli fax sau telegramă vă rugăm cu informații despre revista „22”, despre colegi, despre familiile noastre și dacă este nevoie să ne întoarcem imediat.

Gabriela și Stelian

Sîntem vreo 20 de oameni, în redacția care s-a mutat complet la mine acasă. Pășim peste mașini de scris, teancuri de cărți, dosare, mape, cutii de carton cu arhive revistei... Am primit cîteva telefoane de avertisment: potoliți-vă! Am primit cîteva telefoane prietenoși, fii pudenți! Către seară, vine Gabriel Andreescu. El a rămas tot timpul în clădirea redacției și a Grupului. El l-a întîmpinat pe minerii. El spune, cu vocea lui mică dar fermă: „trebuie scris tot. Trebuie arătat tot. A trebui să fie un număr de doilu”.

Cer texte. Cine se poate gîndi la scris după tîlta oroare? Mă încapăținez. Dau telefoane. Heana Mălăeșu și Andrei Pippidi, Mihai Sora și Andrei Cornea, Nicolae Brînduș și Coman Lupu. Adunăm mîrturii. Pe masa din bucătărie cineva bate la masină. Pe altă masă se face macheta. Căutăm ilustrații, fotografiile. Căpătăm de la un tînar, George Roncea, scăpat de la Jilava, două fotografii din 13.

Într-un colț al camerei, vîd teancul de semnale din ultimul „22”. Ochiul îmi rămîm fixat pe editorialul semnat de Vianu — Reacția la tortură.

Sînt pentru prima oară la rotativă. Se așază cilindrii. Se pregătește cerneala. Ruloul de hîrtie. Orice mișcare mă face să tresar. Acolo, în mîruntaiele mașinii, se află ziarul. Tedi Sugar mi-a transmis febra numită trebuie să scoatem ziarul. Mașina începe să meargă. Văd în aer, întinș pe suport, hîrtia cu texte imprimate. Știu fiecare articol, fiecare imagine. Le urmăresc în fugă. Mi-e teamă de viteza cu care cilindrii se zbat, mi-e teamă de viteza cu care suprafețele de hîrtie, de-a-cum paginile revistei, sînt trase. În sfîrșit, serarul rotativă tăcîne și ziarul iese, îndoit cuminte, cu titlurile de pe prima pagină: La București e liniste și întrebări. Textele lui Andrei Pippidi și Mihai Sora. Turația rotativei crește. Serarul se umple din ce în ce mai repede și eu nu mai pot urmări decît „22”, „22”, „22”. ■

RODICA PALADE

Pățaniile ochiului privat

Andrei Iliescu este fotoreporter al Agenției France Presse. Globul ne privește zilnic prin ochiul aparatului său. Cum ce se vede nu-l prea trandafiriu, puterea de acum l-a administrat o ploaie de bastoane și bocanci. Puterea „de atunci” îi oferise același regim la Jilava, pe 21 decembrie. Preludiu minereșe la o viltoare lege a presei, agresiunea scutierilor a făcut mai multe victime în rîndul ziaristilor. Toți independenți sau de opoziție. În continuare, însă, autoritățile franceze vor sprijini pașii fermi ai bocancilor politicienilor pe calea democrației originale (în definiția nici nu-i cetățean francez), iar eu voi gîndi, trist, că drumul de la paiul în care zace Andrei, la chinezăriile simbiilorului său țiz trece (clădat l) prin Vilnius. ■

OVIDIU BOGDAN

VLADIMIR BUKOVSKI

Cum a căzut Gorbaciov în propria sa cursă

(Urmare din numărul trecut)

„P.M.”: Explicația nu constă, sare, în faptul că în țările din Estul european popoarele păstrează vie amintirea unui trecut încă apropiat, a unor structuri și a stării de spirit dinaintea de ocupația sovietică?

V.B.: Da, e vorba de structuri și de obiceiuri de muncă ale poporului. La noi, comunismul a distrus totul; a anihilat straturi sociale întregi, a distrus agricultura într-o măsură mult mai mare decât în țările Europei de Est. În unele din acestea, fermele colective nu au existat decât în perioada stalinistă. În China au existat comunele populare dar nici acolo n-au durat cât să-i facă pe țărani să uite cum să lucreze pământul. Agricultura a putut să renască. Dar în U.R.S.S. această renaștere nu era cu putință. Ar fi trebuit întreprinsă o reformă mai radicală, dar regimul n-a îndrăznit. Ce era de făcut? Cale de întoarcere nu exista. S-au lansat atunci într-un fel de fugă înainte care a dus la dereglarea în plus a sistemului economic și politic. S-a văzut dintr-o dată cu claritate că sistemul este putred și că nu ar putea rezista unei schimbări mai profunde. Era momentul prăbușirii.

În Europa de Est, gorbaciovistii au crezut că pot organiza lovituri de stat csmufiate în scenarii cu aparență re-

voluționară, manifestații zgomotoase în piețe publice care ar fi dus la căderea guvernului. Părea atât de simplu! Dar, în realitate, situația era mult mai complicată. Planul schimbărilor din aceste țări era bine gândit, dar nu a reușit nicăieri, cu excepția României și, poate, într-o oarecare măsură, a Bulgariei, deși persistă un semn de întrebare. În toate celelalte țări aceste planuri au fost un eșec total. S-a văzut dintr-o dată că regimurile comuniste nu au nici o bază și că, dacă baionetele sovietice lipsesc, dacă forțele armate nu își fac apariția, sistemul este sortit prăbușirii. Era un eșec total și, din punct de vedere istoric, o imensă eroare de calcul. În loc să ceară autonomia economică, cum se așteptau conducătorii sovietici, aceste popoare au cerut independență politică. Nici acest lucru nu fusese prevăzut de gorbaciovistii. Planul lor, bine conceput, a căzut. Și în clipa când se anunța reunificarea Germaniei, în loc să apară ca unitate forță a continentului în stare să determine dispariția N.A.T.O. și să-i gonească pe americani, Moscova a dizolvat Pactul de la Varșovia iar rușii s-au văzut dați afară din Europa. Astăzi nici măcar neutralizarea Germaniei nu mai pare un pericol pentru Occident, căci armata sovietică n-ar mai putea juca același rol ca în trecut. Ca să facă acest lucru ar trebui să traverseze țări

precum cele baltice, Ucraina, Polonia, toate ostile și pe cale de a deveni independente. Aceste țări formează acum niște state-tampon, sînt un obstacol, îndreptat însă împotriva Uniunii Sovietice. Aceasta a fost o altă enormă eroare de calcul din partea Moscovei.

• Un război pe față este imposibil. Nu mai există forța economică și morală necesară

„P.M.”: Toată lumea afirmă că asistăm la prăbușirea imperiului sovietic. Dar care e de fapt realitatea? Căci dislocarea lui se poate produce rapid, dar tot atât de bine el mai poate supraviețui încă multă vreme. În ce măsură prăbușirea sistemului sovietic este ineluctabilă?

V.B.: Pe termen lung, situația este fără ieșire. La Moscova se vor face încercări de întreținere a fațadei, care nu au cum să dureze. Dar o soluție definitivă nu mai există. Conducătorii de la Kremlin au lăsat să scape duhul din sticlă. Niciodată nu vor mai putea să închidă la loc toate aceste popoare în închisoarea imperiului. Este pur și simplu cu neputință. Nu vor mai stăpîni niciodată Europa de Est. Așa ceva este de neimaginat fără un război pe față, dar este împede că nu mai au forța economică și morală pentru așa ceva. Armata sovietică se prăbușește și ea. Tot ce am enumerat eu aici este deja pierdut. Eroarea lor de calcul este fatală, dar deloc înfrumusețătoare. De-a lungul tuturor acestor ani, sistemul a putrezit și încă pînă la un punct dincolo de care nu se mai poate trece. Iar prima încercare mai serioasă de a-l reforma a dus la acest fiasco. E, fără îndoială, falimentul regimului, dar scenariul acestei prăbușiri poate îmbrăca forme diverse. Poate fi singeros, după cum poate fi pacific. În Cehoslovacia am avut de-a face cu un scenariu pacific; în România, în schimb, a fost singeros încă de la început și se va sfîrși tot în sînge. Românii sînt încă departe de capăt.

Cît despre viitorul imperiului interior al Rusiei sovietice, nu se pot formula decât două ipoteze. Nu putem imagina că în următorii doi, trei ani problema se va rezolva. Deja treisprezece din cele cincisprezece republici sovietice și-au declarat suveranitatea. Este primul pas

Caricatură din „Le Monde”

apre independență. Statele baltice și-au anunțat deja independența, pas pe care celelalte republici nu vor înfriza să îl facă. Ce poate face Gorbaciov? Să trimită trupe? S-ar ajunge la război civil. Sistemul sovietic nu este în stare să susțină, nici economic și nici pe lângă un război civil. Poporul nu va pleca la război în coloniile imperiului. Lucru deja evident în Azerbaidjan, unde rezervații au refuzat să se sprijine ordinele, iar mamele lor au ieșit în stradă să protesteze. La fel în Armenia și în Asia centrală. Lui Gorbaciov nu-i mai rămîne decât să renunțe, și e totmai ceea ce face. Dar după un plan foarte lent. Se străduiește să provoace sau să încurajeze conflictele locale. Conflictele inter-etnice nu sînt decât pretexte ce permit puterii centrale să intervină sub pretextul restabilirii ordinii de drept. Acest scenariu este aplicat în prezent în toate republicile, mai puțin Ucraina, unde pentru moment este liniște. Metoda este, desigur, inumană, ineficientă și iresponsabilă. Conflictele declanșate nu mai pot fi oprite și oricum aceste republici sînt deja pierdute pentru Moscova. Singura soluție ar fi fost trimiterea de trupe, însă lucrul acesta ar fi anulat pe loc toate succesele obținute de Gorbaciov în exterior. ■

(Va urma)

SIMONE WEIL

ÎNRĂDĂCINAREA

Preludiu la o declarație a datoriei față de ființa umană

NEVOILE SUFLETULUI

(Urmare din numărul trecut)

ORDINEA

Cea dintîi nevoie a sufletului, cea mai apropiată de destinul său etern, este ordinea, adică o țesătură de relații sociale datorită căreia nimeni nu poate fi constrins să violeze unele obligații riguroase pentru a putea îndeplini alte obligații. Sufletul nu are de suportat o violență spirituală din partea împrejurărilor exterioare decât în acest caz. Căci acela care este doar oprit în executarea unei obligații, amenințat fiind cu moartea sau cu boala, poate depăși interdicția și nu-i va fi rănit decât trupul. Dar cel pentru care împrejurările fac să fie faptic incompatibile acte comandate de mai multe obligații stricte, acela, fără a putea să se apere, e rănit în iubirea lui de bine.

Există astăzi un grad foarte ridicat de dezordine și de incompatibilitate între obligații.

Oricine acționează în sensul mării acestei incompatibilități este un instigator la dezordine. Oricine acționează în sensul diminuării incompatibilității dintre obligații este un factor al ordinii. Oricine nașgă anumite obligații pentru a simplifica problemele a semnat în adîncul inimii o alianță cu crima.

Din nefericire, nu există o metodă pentru a diminua această incompatibilitate. Nu există nici măcar certitudinea că ideea unei ordini în care toate obligațiile să fie compatibile nu este o ficțiune. Cînd datoria coboară la nivelul faptelor intră în joc un număr atît de mare

de relații independente încît incompatibilitatea pare mai probabilă decît compatibilitatea.

Dar avem și de zi sub ochi exemplul universului, în care o infinitate de acțiuni mecanice independente se întrec în a constitui o ordine care, dincolo de variații, rămîne fixă. De aceea și iubim frumusețea lumii, pentru că bănuim înăpola ei prezența a ceva analog cu înțelepciunea pe care am vrea să o avem pentru a ne potoli setea de bine.

La un grad mai coborît, operele de artă a adevărat frumusețe oferă exemplul unor ansambluri în care factorii independenți concurează, într-un mod imposibil de înțeles, la a constitui o frumusețe unică.

În sfîrșit, sentimentul diferitelor obligații provine întotdeauna dintr-o dorință de bine unică, fixă, identică sieși, pentru orice om, de la leagăn pînă la mormînt. Această dorință perpetuu vie în adîncul nostru ne împiedică să ne împăcăm vreodată cu situațiile în care obligațiile sînt incompatibile. Ori recurgem la minciună ca să uităm că obligațiile există, ori ne zbatem orbește să țegim din minciună.

Contemplarea operelor de artă autentice, mai mult încă, a frumuseții lumii, și încă și mai mult, contemplarea bineului necunoscut spre care tindem ne poate susține în efortul de a găsi conținut la ordinea umană ce trebuie să reprezinte primul nostru obiectiv.

Marii instigatori la violență și-au făcut curaj observînd cum forța mecanică, oarbă, este stăpînită peste tot în univers.

Privînd universul cu mai multă atenție decît ei, vom găsi o încurajare mai mare dacă vom observa cum nenunșăratele forțe, oarbe sînt limitate, combinate

intr-un echilibru, făcute să construiască o unitate prin ceva ce noi nu înțelegem, dar pe care îl iubim și îl numim frumusețe.

Dacă vom menține vie în cuget imaginea unei ordini umane veritabile, dacă ne vom gândi la ea ca la un lucru căruia îi datorăm sacrificiul total atunci cînd ocazia se ivește, ne vom afla în situația unui om ce merge în noaptea, fără călăuză, dar gîndindu-se fără încetare la direcția pe care vrea s-o urmeze. Pentru un astfel de călător există o mare speranță.

Această ordine este prima dintre nevoi, e chiar deasupra nevoilor propriu-zise. Pentru a o putea găsi e nevoie de o cunoaștere a celorlalte nevoi.

Prima caracteristică ce deosebește nevoile de dorințe, fantezii sau vicii și hrana de delicatose sau otrăvuri este faptul că nevoile sînt limitate, ca și hrana ce le corespunde. Un avar nu are niciodată destul aur, dar pentru orice om, dacă îi dai pînă la discreție, va veni o clipă cînd se va sătura. Hrana saturată. La fel stau lucrurile și cu hrana sufletului.

A doua caracteristică, legată de prima, constă în aceea că nevoile se ordonează pe cupluri de contrarii și trebuie să se combine într-un echilibru. Omul are nevoie de hrană, dar și de un interval de timp între mese; are nevoie de căldură și de răcoare, de odihnă și de activitate. La fel stau lucrurile și pentru nevoile sufletului.

Ceea ce se numește dreptă măsură constă de fapt în a nu satisface nici una, nici cealaltă dintre nevoile contrarii. E o caricatură a adevăratului echilibru prin care nevoile contrarii sînt simultan satisfăcute în plenitudinea lor.

LIBERTATEA

O hrană indispensabilă sufletului uman este libertatea. În sensul concret al cu-

vîntului, libertatea constă în posibilitatea de a alege. E vorba, desigur, de o posibilitate reală. Pretutindeni unde există viață în comun este inevitabil să existe reguli impuse de utilitatea comună care să limiteze posibilitatea de a alege.

Dar libertatea nu e mai mare sau mai mică după cum limitele sînt mai înguste sau mai largi. Ea își găsește plenitudinea în condiții mai greu de măsurat.

Trebule ca regulile să fie îndeajuns de raționale și de simple pentru ca oricine dorește și dispune de o facultate medie de atenție să poată înțelege, pe de o parte, căror utilități corespund aceste reguli, pe de altă parte, necesitățile de fapt ce le-au făcut necesare. Trebuie ca regulile să emane de la o autoritate care să nu fie privită ca străină ori inamică, care să fie iubită ca aparținînd celor pe care îi conduce. Regulile trebuie să fie îndeajuns de stabile, de puțin numeroase, de generale pentru ca gîndirea să le poată asimila o dată pentru totdeauna și să nu se lovească de ele de fiecare dată cînd trebuie luată o decizie.

În aceste condiții, libertatea oamenilor de bună credință, deși limitată în fapt, e totală în conștiință. Căci, regulile incorporîndu-se în însăși ființa oamenilor, posibilitățile interzise nu mai apar în mintea acestora și nu mai trebuie combătute. La fel cum obișnuința, imprimată prin educație, de a nu minca lucruri respingătoare sau periculoase nu mai este simțită de un om normal ca o limitare a libertății sale în ceea ce privește alimentația. Numai copilul se simte îngrădit.

Cel ce nu sînt de bună credință sau nu rămasese copilul nu sînt niciodată liberi, în nici un stadiu al societății.

Cînd posibilitățile de a alege sînt largi pînă la a dauna utilității comune, oamenii nu mai sînt bucurați libertății. Căci au nevoie fie să se refugieze în irresponsabilitate, puerilitate, indiferență, refugiu în care nu pot afla decât plîcîsul, fie să se simtă doborîți de responsabilitate în orice împrejurare de teamă de a nu face rău altuia. În astfel de cazuri, crosînd pe nedrept că sînt liberi și simțînd că libertatea nu aduce cu sine nici o bucurie, oamenii ajung să creadă că libertatea nu e un bine.

(după volumul L'Enracinement, Paris Gallimard, 1949, reed. 1999)

(Va urma)

Traducerea textelor:
BOGDAN GHIU

„MI SE PARE NORMALĂ CIRCULAȚIA

STELIAN TĂNASE în dialog
cu SORIN ALEXANDRESCU

● Români își distrug totul

● S.T.: Care este imaginea României la aproape un an după revoluție, pentru că ea a cunoscut o transformare neașteptată, spectaculoasă, trecind de la un entuziasm general la dezamăgire și la neîncrederea pe care străinii au căpătat-o față de ce se întâmplă acum în România. Care erzi că sînt elementele care au dus la această deteriorare atât de gravă a imaginii României în lume?

S.A.: Eu cred că aceste elemente sînt în mare măsură aceleași care au jucat un rol și în România. Adică o distorsiune a primei imagini — care era aceea a unui entuziasm și a unui consens —, distorsiune care a dus la o totală neîncredere, adică la pierderea identității, de fapt.

● S.T.: Și pe plan intern am putea spune că oamenii și-au pierdut încrederea pe care au avut-o în zilele revoluției.

S.A.: Oamenii și-au pierdut încrederea în revoluție — asta s-a întâmplat în România, s-a întâmplat și în Occident, dar în plus... occidentalii au reacționat, deci, la două semnale: întâi, ceea ce li s-a spus la început s-a dovedit fals (deci numărul morților asta-i foarte important — eu personal, găsesc că aici este o optică greșită; nu mă interesa așa de mult cine a murit, ci faptul că au murit oameni)...

● S.T.: Aș vrea să spun că cifrele astca fabuloase n-au fost puse în circulație de români. Lucrul asta deja s-a stabilit. De pildă, un jurnalist francez a ascultat toate benzile cu știri și a constatat că cifra nu a venit din surse românești, dar a fost preluată de surse românești oficiale, ca și de sursele occidentale fără să fie verificate.

S.A.: Aici al completă dreptate. Dar vreau să spun că 1033 de morți sînt 1033 de morți. E un număr imens. Și faptul că în Occident se spune: „Ce născăc că au fost numai 1000 și nu 60.000” mi se pare de un cinism extraordinar. Sigur că poți să te simți puțin frustrat de cifre, dar asta nu înseamnă că...

● S.T.: Că n-au fost morți. Mai mult decît în toate celelalte țări din Europa de Est.

S.A.: Singura revoluție singeroasă. Și asta se uită. Al doilea lucru este că românii din România își denigrează revoluția. Marea majoritate a oamenilor care vin de acolo, și cu atât mai mult refugiații, spun: „N-a fost, dom'le, nici o revoluție. A fost pur și simplu o mîscăluță de culinae”. Românii înșiși își denigrează revoluția. Chiar cei care au fost în stradă, participanții la revoluție...

● S.T.: Se consideră manipulați și din cauza asta sînt dezamăgiți.

S.A.: Da. Dar asta mi se pare, cum să spun, un fel de mișcare suicidală. Adică românii își distrug totul.

● S.T.: Propria lor demnitate civilă, onoarea lor...

S.A.: Și vin aici, anu chiar în țară, cu o figură de victimă și spun: „N-a fost nimic. Am fost înșelați”. Este un nou mod de a-ți pune cenușa în cap.

● S.T.: Nu cumva asta face parte dintr-o mentalitate românească a secolului XX? Să intrăm puțin în profunzimi. Acest fapt de a spune că n-am făcut nimic, de a ne minimaliza pe noi înșine înlocuiește fatalismul românesc...

S.A.: Da. Este, de fapt, o atitudine foarte curioasă. Adică, ideea că dacă te desparti de ce este românesc îți arăți adevărată identitate, adică nu ești înșos prin faptul că ești solidar cu un termen care — ca să zic așa — nu e demn de încredere. Mi se pare o mare prostie chestia asta. Mi se pare că în mod normal trebuie să fii oarecum mîndru de ceea ce ai făcut, chiar dacă lucrurile astea au dus la pierderi de vieți omenești. Cred, în al doilea rînd, că este un fel de neîncredere în orice manifestare patriotică. Românii au fost așa de dezgustați de naționalismul lui Ceaușescu, încît nu mai au nici un fel de încredere în valorile lor proprii.

● S.T.: Te-ai contrazice. Curentul naționalist în România este destul de puternic astăzi. Ți-aș da exemplul unor ziare care au succes agitando tema naționalistă, a unor evenimente care s-au întîmplat în diferite orașe din țară — la Tirgu Mures, în martie, de pildă, unde chiar dacă imaginea n-a fost aceeași, aceea cunoscută în Occident, victima aceea n-a fost un ungur, ci un român... Lucrurile astea sînt detalii, pînă la urmă au existat, totuși, românii care au atacat unguri,

ca și unguri care au atacat românii, adică vina este reciprocă. Dar naționalismul este puternic. Și aș spune mai mult: că tema naționalistă este foarte prezentă în tot estul Europei, acum, după prăbușirea comunismului.

S.A.: Da, știu asta. Dar nu este vorba de același oameni. Eu cred că există două categorii de oameni în România, care sînt la polul opus. Adică, naționaliști excesivi, ca să zic așa, de la „România Mare”, și oamenii cealți — mai ales intelectualii, dar și oamenii de bun-simț, în general, care sînt dezgustați de naționalism în așa fel încît nu mai au încredere în nimic: nici într-o revoluție a lor. Este o polarizare totală.

● Am avut democrație, dar n-am fost în stare s-o apărăm

● S.T.: În anul '79, Occidentul a susținut foarte puternic dictatura lui Ceaușescu, considerindu-l un fel de mic lider care se opune uriașului Kremlin. După aceea, în anul '80, datorită evenimentelor din Uniunea Sovietică, venirii lui Gorbaciov la putere în principal, România este iar excepția: țările din estul Europei intră într-un proces, într-un angrenaj de democratizare, România intră în unul de dictatură tot mai pronunțată. Apoi, lată o altă excepție: România face o revoluție singeroasă, celelalte țări trec pașnic la forme democratice. După aceea țările din Occident sprijină masiv economic țările din blocul răsăritean, România este o excepție. Țările din blocul răsăritean pleacă decise spre democrație, hotărîte să reducă accelerat, handicapul, noi se pare că am intrat într-un fel de somn, de neîncredere, de încetinire istorică, care ne-a mai caracterizat și în alte secole. În sfîrșit, încheiînd această lungă paranteză, sintem iar o excepție. Nu cumva asta este semnul nostru în Europa? De a fi o excepție în mersul istoric?

S.A.: Da. Dar asta n-o văd ca o excepție. O văd mai curînd ca niște răbufniri ale unei situații care este într-adevăr generală. Și anume, România se caracterizează din punct de vedere politic printr-un anumit conservatorism. Și acest conservatorism a existat întotdeauna. Adică, în multe perioade istorice poți să spui că România era cu o fază în urmă, cu un pas îndărăt. De ce? Probabil pentru că există o anumită structură rurală care prin definiție este conservatoare, dar și prin faptul că, clasa politică românească este o clasă conservatoare. Sînt foarte multe semne de conservatorism ale acestei clase. De exemplu: interesul în primul rînd pentru funcțiile statului și nu pentru democrație în cadrul statului; asta este o atitudine pe care a avut-o clasa politică în perioada interbelică, a avut-o sub Carol al II-lea și a avut-o și sub comunism. Obsesia statului ca formă politică supremă. Înă lucrul cel mai surprinzător este că o clasă politică comunistă care, indiferent cum, a distrus statul burghez, a preluat de la statul burghez exact partea conservatoare, adică mitul statului. Ce trebuia salvat? Trebuia salvat statul român. Asta a zis Ceaușescu și așa a cîștigat popularitate. Ceea ce a făcut Carol al II-lea — a salvat statul din niște părți din stat, acceptînd Dictatul de la Viena etc. Cînd putea foarte bine să spună: „Nu, domnule, eu am acceptat să demisionez”. N-a spus niciodată asta.

● S.T.: Asta înseamnă o anumită insuficiență a societății civile dintr-o deauna în România.

S.A.: Se poate. În timp ce statele din Occidentul Europei au sute de ani vechime și probabil că aceste faze timpurii ale statului, obsesia salvării statului, au dispărut și s-a pus în centrul vieții politice mai curînd democrația. Dar trebuie să admitem că a existat o democrație românească. Și aici mi se pare o mare eroare — faptul că se spune că nu am avut decît sistem clientelar, că n-avem tradiții democratice. Tradiții democratice am avut, normele au existat. Nu se poate spune că au existat la nivelul tuturor milioaneilor de cetățeni. Pentru că „țara reală” era altfel. Dar de multe ori în Occident — și chiar în Olanda — aud chestia asta: „Dom'le, voi nu aveți... românii nu au o tradiție democratică”. Este fals. Tradiție democratică a existat. Aș vrea să accentuez că pînă în '39, în perioada în care

fascismul era la putere în estul Europei, numai Cehoslovacia și România au rămas democratice. Ungaria și Polonia nu, Bulgaria nici atât, Iugoslavia nici atât. Toate acestea au fost țări autoritare, sub autoritate militară în perioada interbelică. Și acum este foarte curios că nouă ni se dau lecții de democrație, în timp ce noi am cunoscut democrația, numai că n-am fost în stare s-o apărăm. Asta-i altceva. Nu s-a putut. Înă, revenind la comunism, cred că acest aspect devinînt al României în perioada comunistă vine de la faptul că tocmai comunismul românesc era deviant. Era un comunism bazat pe tradiții populiste, nu pe tradiții politice, ideologice.

● S.T.: De stînga...

S.A.: Da. Era un populism de stînga în care se amesteca mult naționalism, în care se puteau recunoaște și sămănătorismul de la 1901, al lui Iorga, sovînismul, tot ce vrei. Nu era o concepție politică.

● S.T.: Și mișcarea legionară, de dreapta. De fapt, discursurile lui Ceaușescu și ale presei sale de partid din lumea literară sau din presa oficială, foarte multe sloganuri ale tezelor lui naționaliste se regăseau în mișcarea de dreapta din anul '30. Lîmbajul e același, nu? Oase, volevozi, riuri, istorie, pămîntul strămoșesc...

S.A.: Deci se poate vorbi de ceaușism ca de un fel de național-comunism. Adică, nu este, cum s-a spus, național-socialismul lui Hitler. Adică nu se poate vorbi de ceaușism ca de o doctrină de stînga. Nici măcar ca de o doctrină comunistă. Era un fel de neofascism care a dus la o anumită exacerbare a naționalismului care bineînțeles că prinde anumite păături, dar pe acestea le prinde oriunde, nu? Vezi, în Europa occidentală, Le Pen, în Franța, sau republicanii în Germania, care au mulți aderenți. De ce? Pentru că există în orice societate o anumită pătură de nemulțumiri, o pătură violentă care nu poate să se exprime ideologic, ci numai prin acțiune, prin violență și care, bineînțeles că este fascistoidă. Și la primul semnal ea devine fascistă. Or, asta a fost baza așa-zis populare a lui Ceaușescu. Pe de altă parte, firește, clientela importantă: nomenclatura și toate...

● P.C.R. — un partid golit de funcții

● S.T.: Sîtu că scrii o carte despre România postbelică și te-ai întreba: care au fost premisele care au impus dictatura asta în contrastul absolut cu mersul istoric al Europei?

S.A.: Dacă ne gîndim la început, adică la perioada — să zicem — '44-'47, lucrul cel mai important, cred, pentru români era faptul că nu exista comunism în nici un fel în România. Partidul comunist se spune că a avut 1.000 de membri, alții spun că a avut numai 400, în orice caz un număr minim, spre deosebire de Cehoslovacia, unde partidul comunist era — să zicem — popular, partid de masă, în Germania la fel și chiar în Ungaria. Ungurii au făcut o revoluție — revoluția lui Béla Kun...

● S.T.: În Bulgaria la fel, în '24. În Iugoslavia, mișcarea de rezistență comunistă, uriașă. România nu a avut nici o mișcare comunistă. Era iar o excepție!

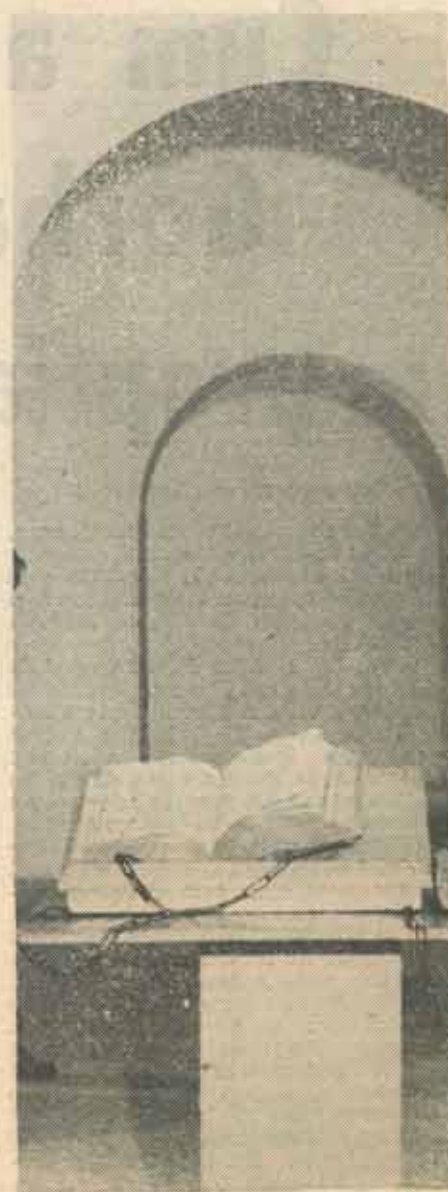
S.A.: Era o excepție, da. Dar din cauza acelui conservatorism tradițional care a împiedicat orice mișcare rezistentă în România, inclusiv comunistă. Pe de altă parte, comunismul fiind un produs pur de import, nu se putea implanta în România decît prin violență.

● S.T.: Deci violența — să zicem — ar fi trăsătura comunismului în România încă de la început.

S.A.: De la început. Iarăși nu trebuie uitat un lucru care, din păcate, se uită, și anume rezistența armată în munți care a fost singura rezistență armată din Europa răsăriteană anti-comunistă. Asta se uită. Din păcate, nu există documente suficiente, dar asta a fost. În al doilea rînd, comunismul din România a reușit să lovească toate clasele sociale. Deci nu s-a putut spune că a fost o dictatură de clasă împotriva unei alte clase. A fost o dictatură a unui grup restrîns asupra tuturor claselor.

● S.T.: Dar cum se poate așa ceva? Ca un grup restrîns...

S.A.: Uite că s-a putut! Pentru că dacă te uiți la creșterea numărului de membri ai partidului comunist — asta din sursele oficiale —, se poate vedea că a fost o creștere sistematică, cu niște momente de cădere cînd se făceau spurările. Dar a fost o creștere sistematică. Exact din această lipsă de răsunet real în populație s-a ajuns la

Fotografie de
MIHAI OROVEANU

un partid care era supranumeric. Era partidul cel mai mare din Europa răsăriteană, raportat la numărul populației. 10 la sută din populația generală, deci probabil 30 la sută din populația activă. Imens. Nici un partid, în nici o țară din Răsărit n-a fost atât de mare. După care Ceaușescu, însă, a creat un partid pe care l-a golit de funcții. Este așa-zisa golire dinăuntru. Pentru că era numai un aparat de aplaudat, nu era un aparat de decizie. Și atunci cînd Ceaușescu a fugit, partidul și toate instituțiile ceaușiste s-au dărîmat. Deci era un număr de milioane care se sprijinea pe un om, nu un om care se sprijinea pe cîteva milioane. Și acest sentiment de ilegalitate și o anumită culpă — să zicem — au dus la căutarea disperată a legitimității în singura tradiție populară care era un fel de populism: cea de la „Sămănătorul” și „Viața Românească” încoace, și care s-a amestecat cu reziduuri legionare etc. Și s-a creat un fel de doctrină care era de un pragmatism total bazat pe un cinism absolut și, de fapt, după părerea mea, un sistem care seamănă cu mafia, nu cu un partid politic.

● S.T.: Un sistem clientelar, să-l spunem. Toți erau legați de toți prin servicii și prin palma reciprocă a unora față de alții.

S.A.: Da. Pentru că se puteau lichida reciproc. Și exista un singur șef care putea să-i lichideze pe toți.

● S.T.: Aș spune și un alt lucru, pe care mi l-a sugerat o dată un procuror care știe ce spune. În vremea lui Gheorghiu-Dej au fost cîteva zeci de mii de execuții, plus sute de mii de oameni care au murit în pușcării, sau datorită regimului din penitenciare, sau morți de foame etc. Ceaușescu a omorît cam 60 de oameni în douăzeci și ceva de ani de domnie. În sensul că a semnat sentințele de condamnare la moarte. Gheorghiu-Dej a semnat probabil zeci de mii. Cum ai caracteriza acest lucru?

S.A.: Păi, nu știu pe ce se bazează cifra de 60. Curios, mi se pare un număr foarte mic. Se poate verifica asta?

● S.T.: O să verificăm. Vreau să spun că metodele de guvernare ale partidului comunist, care a fost o sectă, un grup sectar, o minoritate înfrimă a societății la început, și metodele partidului comunist — același partid comunist — de după anul '68 au suferit o modificare. Cărul fapt crezi că se datorează și care au fost noile metode de cancerizare a societății româ-

ÎNTRU STRADĂ ȘI BIBLIOTECA

nești? Cum ne explicăm că au supraviețuit încă 25 de ani fără să aibă ocupația sovietică, fără să aibă lagăre de concentrare?

S.A.: Ceaușescu s-a desprins de teroarea la vedere, în mod oficial, în '65. Trebuie recunoscut asta. Și asta a mers până în '68, când l-a dat jos pe Drăghici și după aia a continuat până în '71, când a revenit. Asta se știe. El nu putea să-și permită în acel moment să revină exact la metodele lui Drăghici. Nu se putea asta. De altfel, Drăghici nu a fost condamnat, trăiește și astăzi și are o pensie imensă. Deci el nu putea să revină la metodele lui Drăghici pentru că ar fi trebuit să-l repună pe Drăghici în funcție, sau pe unul ca el, de care probabil se temea. Aici a fost, cred, genul politic al lui Ceaușescu, care a fost un geniu de „divide et impera”, reușind să distrugă clasa politică românească, comunistă, cu metode mai rafinate decât ale lui Dej. L-aș compara din punctul de vedere pe Ceaușescu cu Carol al II-lea, care a distrus partidele burgheze așijdin mereu fracțiunile unele contra altora. În momentul când el a luat puterea, partidele burgheze erau deja distruse practic. Așa a făcut și Ceaușescu. El a preluat puterea într-un moment în care partidul era foarte puternic. Erau baronii lui Dej, oameni de calitate, oameni de un mare prestigiu internațional, pe care el a reușit să-i dărime în cîțiva ani de zile. Dar el nu putea să aplice violența fizică asupra acestor oameni. Erau prea puternici. Deci, el l-a așezat, l-a dat jos întâi pe Chivu Stoilescu, apoi l-a dat pe tot. Deci, în momentul în care el a ajuns la regim personal — eu îl numesc în cartea mea regim prezidențial — în '74, a luat în mînă toate pîrgășile de decizie ale economiei, politicii și armatei prin aceste consilii supreme. Deci el nu mai avea nevoie să-l elimine fizic pe adversari. În momentul în care făcea epurări, oamenii aceia erau complet incapabili să mai facă ceva, să riposteze. În al doilea rînd, a inventat un sistem de reprimare care cred că încă rămîne unic — anume rotația cadrelor. În nici o țară din Răsărit nu a fost așa de perfecționată. Erau pur și simplu transformați într-un fel de militari agajați, un fel de „legiune străină”, erau trimiși azi într-un loc, mîine într-alt loc, oameni care nu aveau nici un fel de avere personală — deci se bazau numai pe favoruri — și pe care-l trimitea... era un fel de fanatism nou, un fanatism era bun oriunde în principiu. El n-avea nevoie să-l omoare pe țintă.

S.T.: Un om fără bază: stătea doi ani într-un județ, după aia îl muta într-altul, aici se ocupa de agricultură, dincoace de cultură, dincolo de industrie...

S.A.: Și asta e dus la faptul că această clasă politică a fost sistematic ruptă de realitate și lipsită de putere, într-un fel lipsită și de rădăcini, pentru că nu avea nici un fel de legătură locală — erau oameni veniți din afară. Oamenii din teritoriu erau complet rupt de clasa politică centrală, își creau anumite mafii locale, dar aceste mafii erau, totuși, cit de cit tinute la respect de reprezentantul centralului. Deci un sistem de prestime extrem de subtil. Din păcate, trebuie spus că Ceaușescu a fost un geniu al răului, nu a fost un simplu conducător mediocre.

Mahalaua sau fiecare cu cartierul lui

S.T.: Nieu Steinhardt spunea că România junese o uriașă mahală.

S.A.: Ai vrea să nuantez puțin. În România, cei care spun asta sînt de obicei intelectuali (și citat pe Steinhardt) de mare calitate, foarte elitari, evident foarte europeni, și se pare, deci, că toată lumea trebuie să aibă același criteriu. Nu așa zice că oamenii politici occidentali strălucesc prin rafinament și prin spirit elitar. Nu. Sînt de cele mai multe ori la fel de incințati de kitsch ca și ceaușegii. Să fim serioși! Dacă ne amintim puțin banda de la Watergate și cum vorbea Nixon, vorbea ca un birjar, ca să zic așa: Să nu ne considerăm neapărat pe noi, așa, ca niște mahalagi. Nu asta e problema.

S.T.: Eu am respect pentru mahală, dar mahalaua trimite în primul rînd la această supraieghere a vieții reciproce. Știi ce se întâmplă în case, comentezi cine cu cine se însoară, cine intră în casă, cum se îmbracă...

S.A.: Asta există, în anumite medii sociale, peste tot în lume. Cred că ceea ce era grav în România era că această subcultură — care este universală — a avut raporturi de ierarhie politică asupra culturii sau asupra altor subculturi. Acest grup marginal a exercitat o teroare asupra restului. Asta-i nenorocirea.

S.T.: În planul vieții publice, am asistat la proliferarea unei mentalități minoritare în orice societate la nivelul întregii societăți. S-a impus acest periferic, suburban, pentru că, pe de o parte, a fost dizolvată mentalitatea țărănească tradițională, alături de înaltă civilizație prin faptul că trăia după niște ritmuri cosmice, și care a fost distrusă rapid cu colectivizarea și migrația spre oraș a țărănimii. Pe de altă parte, civilizația urbană, care era tot altă de veche, a fost de asemenea distrusă pentru a face un fel de pastă a vulgarității. Cum separăm fenomenele? Cum instaurăm o civilizație? Cum instalăm valorile? Asta-i problema, de fapt.

S.A.: Eu nu cred că civilizația trebuie instaurată de sus în jos. Așa s-a făcut totdeauna la noi. Eu cred că trebuie să fie un proces de cernere de la sine adică trebuie un fel de sedimentare. Dar există deja niște semne foarte interesante, cred. Și anume cultura românească a fost în mare măsură — din diferite motive — o cultură a elitei. Or, este clar că acest tip de cultură cedează acum. Că este și o nouă situație politică în țară, o nouă situație culturală deci, în sensul că apar în sfîrșit mai multe modele. De exemplu, faptul că lumea citește „România Mare” arată că există o pătură a populației care are nevoie de o presă de scandal. Foarte bine. Are. Și o s-o aibă. Există altă pătură a populației care citește vechile reeditări din glume și din nu știu ce. Foarte bine. Să le citească. Nu asta e rău. Pentru că există forme de kitsch sau de subcultură instituționalizate. Foarte bine. De ce să citească toată lumea Dostoevski? Nu-i nevoie. Cine va citi însă Dostoevski nu se va mai simți neapărat superior celorlalți, pentru că avantajul acestei forme, așa zicem, de forme pluraliste de cultură este că nimeni nu-i superior nimănui. Fiecare se simte foarte bine la el acasă, în cartierul lui, nu se duce în cartierul altuia, el își zice: „Eu aici mă duc să-mi fac cumpărăturile, în colț. Nu mă duc în partea centrală a orașului, că n-are nici un rost”. Atunci mi se pare mai interesantă această formă, în care există o anumită concurență liberă între modele culturale și în care, fiecare putîndu-se dezvolta, nimeni nu mai vrea să-l strîngă de gît pe celălalt. Pentru că și forma asta de cultură suprasubtilă care există în anii '60, '70, '80 nu mai zic, a cîtorva era o formă puțin absurdă.

S.T.: Dar era o formă de rezistență! Avea un rol social pregnant atunci. Era un mod de a te salva, de a salva România.

S.A.: Da, da. Dar erau niște superbe flori de seră într-un fel de iugoslavie. Foarte ciudată combinația!

S.T.: Eu aș prefera altă formulă. Acest tip de elitism, limitat la un număr restrîns de persoane care au acces la marile valori și care le pot în același timp instrumentaliza, lucră cu ele, și-a terminat rolul, pieșa aceea s-a terminat și trebuie să jucăm alte roluri după o revoluție.

S.A.: Așa pieșa avea un scenariu care era dictat de anumite legi, și anume un anumit mod de a te exprima, care nu putea fi decît aluziv. Acest mod înceleză acum. Acum vine un mod de a te exprima direct. Cu cit mai precis și mai transant, cu atât mai bine. Nu știu dacă t-ai căzut în mînă un număr din „Les Temps modernes” apărut în ianuarie, despre România. Aveam acolo un articol despre anumite grupuri intelectuale din România comunistă — articolul l-am scris înainte de revoluție —, mă refeream deci la situația de sub Ceaușescu și vorbeam de o cultură a călugărilor. Vorbeam de călugări. Călugări moderni, care se închideau în bibliotecă în mijlocul orașelor și nu în grote sau în mînăstiri, dar trăiau exact ca vechii schimnici. Această cultură a călugărilor era o cultură extraordinară, dar de tip medieval. În care ei trăiau închis într-o bibliotecă ce nu mai exista — era o cultură antică, o cultură moartă. Acest tip de cultură nu mai poate exista acum, s-a terminat. Acum România intră într-un fel de neomedievalism comunist într-o formă modernă, democratică, occidentală în care omul nu mai este închis. El citește în bibliotecă ce citește, după aceea se duce în stradă și protestează și pe urmă se întoarce iar în bibliotecă. Adică, mi se pare normală circulația între stradă și bibliotecă, sau între piață și bibliotecă. Una influențează pe cealaltă.

S.T.: Eu aș spune că această tensiune se simte foarte tare în lumea intelectuală românească și în acest context as vrea să te întreb cum se simte de aiei aceia unii grup tipic de intelectuali cum este Grupul pentru Dialog Social? Poți să fii foarte erlich?

S.A.: Pot să spun că de la început am admirat acest grup. În primul rînd pentru că întîmplarea făcea că

erau mulți vechi prieteni de-ai mei în grup — dar poate că nu era întîmplare — în al doilea rînd, pentru că în sfîrșit acești oameni au legit în stradă. Oamenii precum Lițcanu sau Pippidi sau Sorin Mărculescu, care au fost toată viața oameni de cabinet, care nu știau nimic despre lumea din afară, pentru că altfel nu puteau supraviețui. Dădută această ajung în stradă. Adică, cultura Pălînșului devine cultura Pieței Universității. Este un lucru istoric. Asta este un fapt istoric în cultura română.

S.T.: Crezi că Grupul a făcut in-deajuns?

S.A.: A făcut de ajuns în limitele programului inițial, care era de dialog și nu de acțiune. Cred că acel program ar trebui la un moment dat încheiat și transformat într-un program 2, și anume Grupul pentru Acțiune Socială. Înțeleg că voi de fapt ați intrat în această a doua fază, pentru că, în sfîrșit, acum discutați cu oamenii cu care sînteți adversari politici — eu de-alde Măgureanu. Mi se pare excelentă chestia asta, pentru că nu e numai un dialog, ci e și o formă de acțiune. Adică dialog nu numai în sensul de reflecție, ci un fel de „pre-sing” politic asupra adversarilor. Și acest lucru trebuie să continue. Pe de altă parte, acest grup este de fapt un fel de punct de legătură între toate inițiativile care au loc în acest moment. Voi sînteți, de exemplu, în Alianță, dar sînteți și în ceaaltă grupare de constituiri permanente pentru democrație cu partidele istorice de opoziție și sînteți și în forumurile antihotalitare. Sînt cei puțin trei contexte. Deja aici voi ați trecut de la reflecție la acțiune și mi se pare un lucru extraordinar. Ce-ați putea face mai mult?

S.T.: Cum putem influența noi evoluția României de astăzi și de mîine fără să avem acces la decizii, fără să împărțăm răspunderea politică pentru asta?

S.A.: Nu cred că se poate. Nu poți să ai influență asupra deciziilor rămîind în afara Parlamentului sau a vieții politice. Deci trebuie creat un partid politic.

S.T.: Oriicum, mi se pare nedemocratic să impun Parlamentului, din stradă, decizii. Ni se pare foarte periculos pentru democrație. Ce facem?

S.A.: Aminteste-ți că exact dilema aceasta în România a avut-o Junimea. Junimea era un grup de discutație în care veneau oameni foarte tineri (mai tineri chiar decît tine) și în care, cum se știe, persistau era pe primul loc pînă cînd au simțit că e nevoie să intre în parlament. Și au intrat. Și au făcut lucruri extraordinare, mai ales Măiorescu, că ministru al învățămîntului. Și Caro însuși. Oțtinea lui Plesu sigur că poate să fie criticat, dar are principial dreptate: nu poți să ai influență dacă rămîi în afară. Acum problema este că dacă intri în mecanism trebuie să cedezi la multe; e o chestie pragmatică, ca să obții ceva trebuie să ai un anumit număr de voturi, deci trebuie să-ți convingi o parte din adversari. Altfel tîmpo cit nu ai majoritatea în Parlament... Deci, trebuie găsită o formulă de interacțiune. Atunci încearcă un anumit procentaj din ideile tale să le poți pune în practică. Altfel rămîi un fel de frumoasă statuie morală și-ați... Faptul că intelectualul a zis: „Eu sînt o persoană morală” este un efect al sistemului, nu este neapărat o retragere. Cum să spun, politica este o tranzacție (ca orice fapt social de altfel nu numai politic, dar și economic și o tranzacție, și culturală), dar nu poți să ai numai criterii morale. Adică, trebuie, ca intelectual, să te angajezi într-o anumită societate și să încerci s-o schimbi.

S.T.: Nu cumva este imoral tocmai că nu te angajezi?

S.A.: Ba da, exact. Imoral este la un moment dat acest absenteism. Și lucrul asta l-ați depășit voi. Eu îndrăznesc să spun că acest Grup pentru Dialog Social — asta referitor nu numai la reprezentanții lui, ci și la alții — este un fapt fundamental nou în cultura română de la Junimea încolo. Adică așa zice așa: pasoptiști. Junimea, grupul lui Siree ș.a.m.d. au fost grupuri care o dată cam la 30 de ani se implicau în societate. Asta este noul grup al vostru. Este exact această linie în care intelectualul nu sîngur ci în grup, roborat în piață. Dacă te uita, de fiecare dată — în orice caz în '48 și Junimea se explica —, de fiecare dată această coborîre în societate însemna o reacție la o depolitizare masivă a societății, care era, fie din cauza fanatismului, fie din cauza vechilui regim etc. Și această depolitizare a produs idealul de intelectual de cabinet. Era un efect, nu era neapărat o cauză. Faptul că intelectualul zicea: „Numai la mine în cameră pot fi pur” s-a produs pentru că așa era obligat să facă. Acum el nu mai trăiește această obligație, deci el se poate compara, să zicem așa, cu preotul catolic care în America Latină la un moment dat a spus:

„Dom'le, nu mai pot să predic în biserică, pentru că oamenii sînt morți de sărăcie. Trebuie să mă duc să-i scap de sărăcie”.

Intelectualul român nu se mai poate retrage

S.T.: Te-ai întreba acum, pentru că tot într-un fel sau altul avem nostalgia cabinetului de lucru, al bibliotecii, ce-am putea face ca să scurtăm acest interval pînă la apariția unei adevărate clase politice, a unei clase manageriale, a unor oameni care să se ocupe în mod profesionist de o carieră, ca o vocație, de treburile publice? Că noi, ca intelectuali, să ne vedem de treaba noastră, căci noi într-un fel sîntem în roluri care nu ne aparțin.

S.A.: Eu cred că lucrurile vor rămîine într-un fel amestecate. Dacă considerăm că România va urma drumul, să zicem al Occidentului, să va întîmpla în România ceea ce este acum lege în Occident și anume că nu există separare de clasă între intelectuali și managerii vieții intelectuale. Peste tot există o anumită specializare, pentru simplul motiv că un om n-are timp să facă două lucruri bine și în al doilea rînd sînt două tîmpuri de comențată. De exemplu, aici la noi la Universitate, pot să spun că există oameni care fac numai management și sînt oameni care fac numai cercetare și sînt foarte mulți care le fac re amîndouă. De exemplu, eu însuși am trăit ani de zile aici — fiind și străin, bineînțeles — numai în cabinet și în două mi-am dat seama că nu pot sta numai în cabinet, trebuie să vorbesc ceva și dacă propun un proiect de lucru și dacă nu dă în mînă, atunci trebuie să-l și duc la capăt. Deci a trebuit să invat anumite chestii de management și nu secret. Sigur că am plecat pentru asta timp în care aș fi putut să citesc nu știu cite cărți în plus, dar nu regret pentru că a duce un proiect la bun sfîrșit este o treabă intelectuală. Dacă ai un proiect intelectual și vrei să-l realizezi trebuie să te ocupi de el, trebuie să dai telefoane, să scrii scrisori, să faci tot felul de prostii care altfel nu le-ai face. Deci, eu nu cred că un intelectual român se poate retrage peste un an-doi zicînd: „Gata, mi-am făcut treaba”. Ar fi, cred, jor o greșală.

S.T.: Nu crezi că localul Plesu e să se ducă acasă să scrie cărțile lui formidabile despre fenomenul artei? Eu te întreb, eu sînt avocatul diavolului.

S.A.: Bine. Și eu te întreb atunci cine va conduce editura Humanitas, cine va conduce Ministerul Culturii, cine va fi redactor la „22” sau la alte ziare? Poti să spui că vei crea alte cadre. Bine, dar aceste cadre nu pot să fie numai activiști. Adică nu cred că trebuie gîndită problema în opoziția pe care a instaurat-o de fapt comunismul, și anume opoziția între activiști și intelectuali. E o opoziție falsă. Nu vrei să fii numai una ori numai alta. E-adevărat că Ceaușescu însuși într-o anumită fază, mai tîrziu, a vrut să crece militanțul intelectual, dar era un personaj hibrid. Dar ideea nu era absurdă în sine, pentru că nu se poate să fii numai una, dar poți să pui accentul pe una sau pe alta și cred că, de fapt, mai curînd poți să consideri ca unitate de măsură conceptul de proiect. Pentru un anumit proiect te angajezi, practic. După ce ai terminat proiectul respectiv poți lei o pauză și scrii o carte dar pe urmă, poate că la un moment-dăt iar sînt nevoia să ai o rubrică săptămînală într-un ziar, or ala nu poți s-o scrii numai sînd acasă — trebuie să vorbești cu o mie de oameni pe zi, sînt foarte bine cum e. Adică, un ziarist nu poate să fie un ziarist de cabinet. Eu știu, Eminescu făcea aproape zilnic ziarul și asta nu îl împiedica să fie un geniu în poezie. Și ca el sînt mulți. Mie mi se pare extraordinar că o editură de filozofie este condusă de un mare filozof. Dar sigur că e și trebuie să-și împartă timpul într-un mod judicios. Adică, nu trebuie să fie acum sîntă la stă numai director; trebuie să fie director lumea și marțea, iar miercuri și joi să lucreze acasă și să-și închidă telefonul.

S.T.: Bine, dar problema este: nu cumva și în zilele cînd stai acasă gîndurile tale s-au umplut cu problemele străzii, cu problemele vieții sociale?

S.A.: Dar poate că locmal gîndurile aicea te fac să gîndești filozofic altfel viața. Faptul că ai fost într-un consiliu de administrație sau în piață te face să citești altfel cărțile și să le scrii altfel și poate că-ți mai bine.

S.T.: Dar te poate împiedica să mai și scrii vreodată?

S.A.: Nu cred asta realmente. Nu cred că cineva care vrea să scrie nu-și găsește timpul necesar, mi se pare absurd. La un moment dat nu mai are chef să scrie, dar asta-i altceva. Aici e vina lui.

Amsterdam, 15 noiembrie 1990

PANAIT ISTRATI

SPOVEDANIA UNUI ÎNVINS

„CONȘTIINȚA DE CLASĂ” ȘI CE SE AFLĂ PE MASA

Da: nu poate fi vorba decât de o luptă cinstită, chiar dacă unii au minimele goale, iar ceilalți Siberia. Totuși, nu putem face altfel. În ciuda a toate, U.R.S.S. trebuie să rămână, pentru proletariatul mondial, ceea ce este în realitate: forță de înfrângere pugnabilă de care capitalismul va trebui într-o zi să-și fringă gatul. Criminal și vrednic de ștrang o muncitorul care se va atinge de ea cu arma în mână. Năruirea acestui moter va da lumea necăjită pe mina celei mai negre reacțiuni.

Dar, afirmând aceasta categoric, odată pentru totdeauna, am dreptul să mă întorc spre sleahă birocratică și să-i strig: secătura!

Secătura care — ieri moderată, astăzi fanatică; ieri bălăcându-te în „marxism”, astăzi în „leninism” — ne arăți același timp, te dovedești la fel de intolerantă, îți infuzi tot așa de adinc ghearele în ceafa multărilor care are călugul în gură și sabotezi astfel cea mai frumoasă operă de dreptate socială!

Ba mai mult — grozăvie pe care analele luptelor socialiste întesește n-au cunoscut-o niciodată —, astăzi asasinezi. Prin foame, închisoare și uneori chiar cu bita, îi asasinezi pe muncitorul (muncitorul) care nu vrea să facă frumos în fața puterii tale tiranice.

Pot oare să te menajez, secătura netrebnică? Pot să uit că am venit la tine în chipul cel mai dezinteresat și că puțin a lipsit ca tu să-mi vii de hac? Pot — pentru a-ți face pe plac și pentru a nu da, cum s-ar spune, apă la moară burgheziei — să trec peste multimea pe care tu o calci în picioare, peste viitorul ei pe care tu îl injunghi și peste cei mai buni luptători ai ei pe care îi exilizezi, îi închizi și îi infometezi în numele unei doctrine eladice pe care prelinzi că numai tu o cunoști? Pot, de asemenea, să aprob fără rezerve extinderea în lume a metodelor tale de convingere a clasei muncitoare, pot să scriu că tu singură ai dreptate; că tu singură ai dreptul să vorbești; că tu singură știi să înfăptuiești socialismul?

Dar, cind e vorba de Uniunea Sovietică, ar mai trebui știut dacă se cuvine să-i distingem pe militanții-secătura de birocrat ori să-i contopim într-unul și același tip de răufăcător. Căci întâi ce se întâmplă: în Rusia, nu există instituție, tren, local în care să nu dai de această invitație aflată: „Tovarăși! Luați parte la lupta împotriva birocratiei!”

Impresionant. Mișcător. De unde concluzia că există, desigur, un aparat diriguitor ce luptă împotriva unui aparat birocratic. Or, se știe că aparatul diriguitor nu este altul decât partidul comunist, în timp ce birocratiile sunt, desigur, o adunătură pusă în serviciul statului proletar. Sunt deci oameni fără credință, fără ideal, fără convingeri, de vreme ce ti se spune că trebuie să combați tendința lor de a-și crea situații personale în detrimentul comunității, să combați sabotajul lor de tritori.

Întă un imbold cit se poate de indicat pentru a înflăcăra un om ca mine. Iar dacă ai fi părăsit Rusia, după șase săptămâni, ca toți delegații veniți la a X-a aniversare, ai fi scris articolele ditirambice în privința aceasta. Îmi stătea în fire. Eu știu ce-i un om de credință. Și mai știu că pământul nu este plin de ei. Dar partidul comunist numără peșemane legiuni întregi, din moment ce ei, ca întreg, te invită să lupți împotriva acestui rău social: birocratia.

Ei bine, nu-i invitația nu e decît un artificiu de militanți-secătura, el însuși birocratic. Acestea sînt cele două fețe ale aceluiași netrebnic care, cu o mină, fabrică „cuvinte de ordine”, iar cu cealaltă votează „pe linie”, adică: pentru menținerea a ceea ce este — și este bine cum este, deoarece el ocupă un loc bun.

Am cunoscut comunisti sinceri care au luat în serios datoria de „a lua parte la lupta contra birocratiei” și au vrut să meargă pînă la capăt, să izbească răul în inimă sau să-l taie de la rădăcină. N-au izbutit decît să-și piardă pînă. Și e o jale să-i asculti! Pătanile lor sînt vrednice să figureze într-un mare roman de moravuri sovietic.

N-are a face, în chuda adevărului nemilos care răspunde amăgicilor oficiale cu dezvăluiri răsătoare, militanții-birocrat cărui acole i se spune „militanți responsabili” își vede de drumul lui, cu capul sus. El stăpînește tribuna și presa. Numai el poate să vorbească; numai el poate să scrie. Își fabrică o majoritate și un prezidiu, așa cum își fabrică o redacție și o cenzură. În felul acesta nimeni nu-l poate contrazice.

Totuși, conștient de nemulțumirea care mocnește sub cenusa și căreia îi trebuie supape, el monopolizează, de asemenea, contradicția și își fabrică opozanți. Întă de ce s-au născut și au crescut aceste două cucule ale presei sovietice: „Samokritika” (autocritica) și „Kontrol mass” (controlul maselor).

Nedemnă farsă! Și dacă nu ar fi decît nedemnă! Dar mai e și iscusit mincinoasă și, uneori, sîngerioasă. Căci, pe de o parte, a știut să impresioneze demascînd abuzul și făcînd să pleznească abcese, iar pe de altă parte, i-a trimis la moarte pe bieții corespondenți voluntari care au crezut în eficacitatea acestei „opere de însănătoșire” într-atît încît și-au făcut din ea o misiune, au declarat război necruțător funcționarilor verosi, mari și mici, și au fost ucigi ca muștele. Desigur, asasinii erau executați, ceea ce constituia o frumoasă paradă pentru victime și una și mai frumoasă pentru opera de însănătoșire.

● TAPUL ISPĂȘITOR, ZVIRLIT CA HRANĂ LEILOR

Atunci au răsărit rabeorii (corespondenții muncitori, fabricați în serie). Acestia, înțelegînd că răul nu vine de la plutoare, ci de la cap, de care nu e voie să te atingi, și-au făcut o meserie hănoasă din a căuta tapul ispășitor, zvirlit ca hrană leilor, și a-l denunța aproape din oficiu. Interminabilele lor tirade, care stîrneau zîmbetul inițiatilor, se lăfăiau în toate ziarurile, dar cu mai multă pompă în oficialul „Pravda”, care le consacra, o dată pe săptămînă, o pagină întreagă sub titlul arogant: „KONTROL MASS. Un „control al maselor” la fel ca tînjarii la Polul Nord sau voința de dezarmare la Societatea Naționali!”

În necontenitele mele călătorii, de la un capăt la altul al Uniunii Sovietice, i-am întîlnit deseori pe acești rabeorii. Printre ei există încă specimene rare care mi-au vorbit cu ardore, dar o duc tare greu, căci fac gafe peste gafe. Alții, greu de descoperit, sînt bieți indivizi care nu eutează să-ți înfrunte privirea. Restul sînt niște tîlhoși care te îngreșează. Despre unul dintre tîlhoșii aceștia am aflat, cu prilejul sosirii mele la Suhumi, în Caucaz, în noiembrie 1928, o poveste tare nostimă.

Rivnind la celebritate și știind cu cită futeală au ajuns la ea colegi de-al lui care au suferit martiriul meseriei, rabeorii în chestiune a plătit un betiv, instruindu-l să-i facă o mică rană înfigîndu-i în spate un pumnal. Isprava s-a petrecut într-o noapte întunecoasă, fără martori, dar lovitura a eșuat sau, mai bine zis, a reușit prea bine, căci rabeorul a zăcut, pe jumătate mort, într-o baltă de sînge, pînă a doua zi, cind a fost găsit. G.P.U. s-a emoționat. L-a căutat pe făptuitorul acțiunii — un culac criminal sau un director de fabrică răzbunător, — dar cind a scos pîna, în ea se zăbea vagoabondul, lucru tare plicticos, căci „firtatul” a dat pe față combinația.

— Dar erai cit pe-acî să-l omorî!

— Am greșit. Eram critic.

Afacerea a fost mușamalizată.

Nu e decît un fapt divers, neînsemnat, dar cit de instructiv! În multimea de drame cotidiene mult mai oribile. Unde s-a mai auzit de o asemenea carieră prin astfel de mijloace? Un Albert Londra, care nu-l decît un burghez, s-ar cutremura de rușine. Și nu veți găsi, în nici o altă țară, un ziarist care să pună așa ceva la cale. S-a găsit, întâi, unul comunist, în țara care aspiră la maximum de moralitate civică. Și totuși omul nu e vinovat decît într-o anumită măsură. Cea mai mare parte a rușinii cade asupra re-

gimului ce creează condițiile în care se pot naște și dezvolta asemenea cariere.

Aici ajungem la rădăcina răului.

Uniunea Sovietică e țara cea mai puțin burgheză din lume, dar țara care aspiră cel mai mult să fie astfel, după exemplul tuturor națiunilor care, asemenea Balcanilor noștri, ies lent din viața patriarhală. De aceea, faptul că tentativa cea mai grandioasă de înfăptuire a socialismului s-a petrecut tocmai în Rusia a fost, cred eu, o nenorocire.

Rusul, asemenea ucrainianului, georgianului, tătarului, armeanului, care nu se incurcă în doctrine, sînt oameni numai inimă, dulogie, dragoste și melancolie. Își iubesc la nebunia limba, pămîntul, cerul. (Toate cîntecule populare și toate literaturile acestor țări stau mărturie.) O mărturie care face ca, în plin banchet comunist, odată cu internaționala, să izbucnească rapsodia lor.

Cum dracu' vreți să faceți popoarele astea să iasă din izba lor și să le închideți, de pe o zi pe alta, în zgirile-norii americani deasupra cărora nu cîntă ciocirlia, unde omul e o brută mecanică și unde existența nu e decît un mod de a ucide viața?

Să admitem că există două milioane de comunisti îndopați cu doctrine, golți de inimă și de creier, automate sensibile doar la fordism și americanizare, pentru care sentimentele nu sînt decît o infirmitate burgheză, iar dragostea — o simplă împreunare; rămîn însă o sută cincizeci de milioane, o omenire întreagă, care trăiește și vrea să trăiască în spiritul a ceea ce avem mai etern și mai emoționant în noi.

Trebuie împiedicată să răscască?

— Dimpotrivă! Se va spune, amintindu-mi-se Constituția sovietică. Popoarele acestea dispun acum de ele însele.

Iar eu răspund: da, dispun de ele, în chipul fetelor din evul mediu, libere să tusească în voce, dar care erau închise într-o mănăstire de îndată ce refuzau să-l la de bărbat pe omul ales de părinții lor.

● COMUNISTII SÎNT NIȘTE INTRIGANȚI

Am avut, într-o seară, o lungă discuție cu o țărăncă inteligentă (basarabeancă sau grecoaică, nu vreau să fac mai multe precizări, căci aș putea s-o trimit în Siberia). Femeia aceasta mi-a oferit cea mai cumplită zăgăvire a modului cum o mamă sovietică poate dispune de propriii ei copii, care sînt toată viața ei!

— Nu sîntem comunisti, îmi spunea ea, deoarece nu știm prea bine ce înseamnă asta. În satul nostru comunistii sînt niște intriganți. „Politica”, și-atî. Vai de cel care nu gîndește ca ei! Dar noi am fost cu bolșevicii, de la început. Bărbatu-meu s-a bătut în războiul civil, a făcut parte din primul soviet și a murit din pricina rănilor. În ce mă privește, eu nu sînt o călăiești mamă care vrea să-și crească copiii — băiatul și fata pe care îi vezi — cit mai cumsecade. Nimeni nu este prin părțile acestea potrivit regimului nici nu urmărește să fie, așa că ei nu au dreptul să ne poarte vrăjmașie. Și totuși sîntem

lipsiți de orice putință de a ne cîștiga pînă. De ce? Pentru că eu le spun copiilor să nu se înscrie în „Tineretul Comunist”, iar ei îmi dau dreptate. Komsomolții își fac trece cîntind și scuipă pe geamurile casei părintești, îi insultă pe bătrîni și umblă cu înfrigi între ei, mai rău decît cei mari. Asta se cheamă să fii comunist?

[...] Eu știu un lucru: că o zdrobitoare majoritate de oameni din clasa mea a ajuns la putere; că, ajungînd, s-a apucat de îndată să infulece și, cu gura plină, îi îndepărtează de la masă, lăsîndu-i să moară de foame, pe toți frății care nu sînt de o părere cu ea. Cînd asta-i situația — și se va vedea în ce grad —, ce să mai însemne pentru mine mărturie, documente, imparțialitate, simpatia și toate celelalte?

Ce vreți să însemne pentru mine însuși faptul că, în privința asta, voi scrie sau nu o carte? O pagină, un rînd, un rîndet zvirlit tuturor vînturilor ar fi de ajuns. Căci durerea, ca și bucuria, incoltește stîngură în pămînt, pentru a trăi în eternitate.

Cînd aveam optsprezece ani îmi petreceam nopțile — singur, în doi sau în zece — căutînd sibîrnul în cărți și în tîmna oamenilor. Tot așa și acum, cu deosebire că, pe atunci, cartea era scrisă de Balzac, și chiar cînd era scrisă de doamna Staël încă era curată, pe cînd astăzi „Balzaci” fac pederastie literară, iar doamnele de Staël vestesc astfel apariția cărții lor:

„O, bărbatul! Dacă ai ști pînă unde nu-ți poate rezista femelia!”

Dar, doamnă, noi știm bine că pînă la urmă nu ne puteți rezista. Ei și? La urma urmei tot sîntem de aceeași țesătură, nu-i așa?

● FALIMENTUL MORAL AL REVOLUȚIEI

[...] Da, agonie peste tot, și la cel de sus, și la cel de jos. Totuși, dacă lumea de sus are motive să moară, căci a dat tot ce putea să dea, „protestez” din răspuns împotriva imoralității lumii de jos, care vine prea devreme. Nu protestez împotriva multimii. Ea, nenorocita, a fost totdeauna sfîmîndă și nu s-a gîndit la sublim decît prin prisma pîntecelui ei. Merită, deci, lertarea. Dar cum să-i lerti pe cei care ies din stîlul ei, care se proclamă elita ei, își impun, de ochii galeriei, salarii limitate și scaparează, înăbușe, zdrobesc, fură, violează,ucid?

Nu e acesta, pe vecie, falimentul moral al Revoluției?

Mi-e absolut imposibil să fac bilanțul acestei imoralități. Ar umple volume întregi și ar cuprinde toată ierarhia, de sus pînă jos, a U.R.S.S. și a Internaționalăi: unii pentru că au fost părtăși, alții pentru că au văzut și nu au spus nimic ori au știut și au ascuns lumii, care are măcar dreptul la speranță.

Printre aceștia din urmă, vinovați de complicitate, cel mai vinovat, fiind cel mai sus așezat în stîmna mondială, e Maxim Gorki.

(Va urma)

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redactor șef — Victor Bărsan

Adresa redacției: Calea Victoriei 120, telefon, telefax 14 15 25. Tiparul executat la Combinatul Poligrafic București.

Manuscrisele nepublicate nu se păstrează

16 pagini — 7 lei